

EEN LIEFDEVOLLE POOT:
EEN STUDIE NAAR HET INZETTEN VAN
VOORMALIGE HULPHONDEN (HACHIKO)
IN ZORGCENTRA

Marijke Thierens
Agro- en Biotechnologie
Academiejaar 2006 - 2007

vzw Hachiko
Hundelgemsesteenweg 722
B-9820 Merelbeke
09/230.66.81
info@hachiko.org

De auteur en de promotor(en) geven de toelating dit afstudeerwerk voor consultatie beschikbaar te stellen en delen van het afstudeerwerk te kopiëren voor persoonlijk gebruik. Elk ander gebruik valt onder de beperkingen van het auteursrecht, in het bijzonder met betrekking tot de verplichting de bron uitdrukkelijk te vermelden bij het aanhalen van resultaten uit dit afstudeerwerk.

*'De band met een trouwe hond is zo eeuwig
als verbintenissen tussen levende wezens
op deze aarde ook maar kunnen zijn.'*
KONRAD LORENZ

Aan mijn twee trouwe viervoeters
Tinka en Xana

VOORWOORD

Dieren die werken in functie van de mens; het is een aloud gegeven, maar de laatste jaren worden er nog steeds nieuwe facetten aan toegevoegd. Het inzetten van dieren ter bevordering van het menselijke welzijn, op allerlei vlakken, is er daar één van... Ik ben een zeer sociaal medelevend persoon en wanneer ik deze opleiding niet had aangevangen, dan was ik waarschijnlijk in de personenzorg terecht gekomen. Bij het starten van deze opleiding, wilde ik dan ook het liefst werken met mens én dier. Over de academiejaren heen ben ik steeds meer te weten gekomen over de mogelijkheden i.v.m. deze toch wel bijzondere mens-dierrelaties. Ik voelde dat dit wel eens zou kunnen zijn, waar ik mij in mijn verder leven voor wilde inzetten en na mijn stage bij Hachiko en het praten met de respondenten in de instellingen, werd dit gevoel alleen maar bevestigd.

In dit werk hoop ik dan ook een deel van mijn enthousiasme op u over te brengen en u een inzicht te geven in het inzetten van dieren, en hier meer bepaald honden, in verzorgingscentra. Ik ben ervan overtuigd dat deze volop ontwikkelende sector een deel van onze toekomst is.

Het onderwerp voor deze thesis is afkomstig van Caroline Thienpont (Hachiko vzw), waar ik dit jaar stage heb gelopen. Ik wil haar dan ook, evenals Liesbeth Brasseur, mijn stagementor, en alle andere medewerkers van Hachiko, bedanken voor de kansen die ze mij hebben gegeven en de hulp waar ik op kon rekenen.

Verdere bedankingen zijn voor

- de respondenten, die me hartelijk ontvangen hebben en tijd voor me hebben vrijgemaakt
- Mevr. Overmeire, mijn promotor
- Drs. L. Meers (UGent), mijn begeleidster

And last, but not least, wil ik mijn ouders bedanken om mij de kansen te hebben gegeven deze studie aan te gaan en uit te groeien tot wie ik nu ben...

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	2
1. INLEIDING	3
1.1. INTERVENTIES MET ASSISTENTIE VAN DIEREN	3
1.2. ASSISTENTIEHONDEN	6
2. DOELSTELLING	11
3. MATERIAAL EN METHODE	11
3.1. INSTELLINGEN - RESPONDENTEN	11
3.2. VRAGENLIJST	11
3.3. PROCEDURE	11
4. RESULTATEN	12
4.1. RESPONDENTEN	12
4.2. VOORMALIGE HULPHONDEN	14
4.3. PROGRAMMA	17
4.3.1. HISTORIEK	17
4.3.2. LOPENDE PROGRAMMA'S	21
4.3.3. TOEKOMST	41
5. DISCUSSIE	45
6. BESLUIT	48
7. BIBLIOGRAFIE	49
7.1. ARTIKELS	49
7.2. BOEKEN	49
7.3. THESSISEN	49
7.4. WEBSITES	50
8. LIJST VAN FIGUREN	50
9. LIJST VAN TABELLEN	50
BIJLAGE	51
BIJLAGE 1: De hulphondenfiches	52
BIJLAGE 2: De ingevulde vragenlijsten	57

SAMENVATTING

Reeds in de oudheid koesterde men al het idee dat sommige diersoorten onder bepaalde omstandigheden een positief effect konden hebben op het welzijn van de mens. In België werden voor het eerst dieren gericht ingezet in de 9de eeuw tijdens psychiatrische zorgverlening (Geel) (*Bustad, 1983*), de zogenoemde 'therapie naturelle'. Op een bepaald moment constateerde men echter dat dieren soms in staat waren om het genezingsproces van deze chronische patiënten spontaan te bespoedigen. Dit was dan ook de start van een meer gericht inzetten en evalueren van dit soort 'natuur'-programma's (*Bustad, 1983*). Over de jaren heen werden programma's opgezet in Engeland, Duitsland, de VS, ... , en werden talrijke termen op deze zogenoemde 'pet therapy' geplakt. Tegenwoordig worden deze termen echter niet meer gebruikt en verkiest men de term 'Animal Assisted Interventions' of, in het Nederlands, 'Interventies met Assistentie van Dieren' (IAD) (*Kruger et al., 2006*). Binnen IAD kunnen we drie subtypes onderscheiden. Zo is er therapie, activiteiten en leren met assistentie van dieren (*Samuels et al., 2006*).

Sinds de oudheid zijn ook mens en hond zich steeds beter aan elkaar gaan aanpassen. Als mens zijn we honden gaan fokken naar onze behoefte en noden, met als doel jachthonden, herdershonden, trekhonden, koetshonden, oorlogshonden, reddingshonden, speurhonden, etc. te bekomen (*Cunliffe, 1999*). Sinds enkele decennia hebben we nu ook de groep assistentiehonden. Deze groep bevat alle soorten honden die opgeleid zijn om mensen met speciale noden te assisteren, denk maar aan blindengeleidehonden, epilepsiehonden, hulphonden voor motorisch gehandicapten, ... Voor het opleiden van deze honden zijn er in België verschillende trainingscentra. Zo is er ook de vzw Hachiko, die de twee laatste genoemde soorten assistentiehonden opleidt. De honden worden gedurende de opleidingsfase permanent geëvalueerd op het vlak van gezondheid, karakter en het uitvoeren van de bevelen. Als deze evaluaties oké zijn, kunnen de honden als assistentiehond geplaatst worden. Als er zich echter problemen voordoen en een hond bijvoorbeeld heupdysplasie heeft, dan kan de hond niet het certificaat van hulphond toegewezen krijgen. De hond krijgt dan een andere bestemming en kan dan bijvoorbeeld ingezet worden in IAD programma's, in bijvoorbeeld rust- en verzorgingstehuizen, palliatieve afdelingen, ...

Het doel van deze studie is te bestuderen hoe honden, die bij de vzw Hachiko enkele jaren geleden na een opleiding tot hulphond door lichamelijke- en/of karaktereigenschappen toch niet in aanmerking kwamen om motorisch gehandicapte personen te helpen, het nu doen in hun job binnen IAD programma's.

Er werd een onderzoek gedaan aan de hand van een semi-gestructureerde vragenlijst. Hiervoor werden 6 zorgcentra met geplaatste honden gecontacteerd, waarvan vijf met resultaat. De vragenlijsten werden verwerkt via Excel.

Als conclusie kunnen we zeggen dat het in alle vijf de gevallen om AAD programma's (Activiteiten met Assistentie van Dieren) gaat en dat het omvormen van hulphonden zonder toekomst naar instellingshonden met toekomst een goede zaak is, die alleen maar kan toejuicht worden.

1. INLEIDING

1.1. INTERVENTIES MET ASSISTENTIE VAN DIEREN

Reeds in de oudheid koesterde men de idee dat sommige diersoorten onder bepaalde omstandigheden een positief effect konden hebben op het welzijn van de mens. Zo beschouwden indianen, maar ook andere inheemse volkeren, dieren als houders van bijzondere krachten. Men vereerde deze totemdieren omwille van hun lichamelijke, maar ook fysieke eigenschappen.

Bij de oude Grieken werden bijvoorbeeld honden als statussymbolen aanzien en als godheden vereerd. Daarnaast ging men er van uit dat hun speeksel/aanraking, genezend kon werken bij chronisch zieken (*Serpel, 1996*).

De eerste historische geschriften die aangaven dat Therapie met Assistentie van Dieren (TAD) ingezet werd om het welzijn van de mens te verbeteren, werden teruggevonden op papyrusrollen die dateerde uit de tijd van het oude Egypte. Tijdens deze periode werden er namelijk paarden ingezet tijdens de palliatieve verzorging van chronisch zieke patiënten om op die manier terug levenskrachten bij hun op te wekken (*Serpel, 1996*).

In België werden voor het eerst dieren gericht ingezet in de 9de eeuw tijdens psychiatrische zorgverlening (Geel) (*Bustad, 1983*). Binnen het kader van deze zogenoemde 'therapie naturelle', liet men oorspronkelijk patiënten uit de psychiatrische kliniek, bij wijze van bezigheidstherapie, als knecht meehelpen op boerderijen in de buurt. Op een bepaald moment constateerde men echter dat dieren soms in staat waren om het genezingsproces van deze chronische patiënten te bespoedigen. Dit was dan ook de start van een meer gericht inzetten en evalueren van dit soort 'natuur'-programma's (*Bustad, 1983*).

Een tweede bekend programma startte op het einde van de 18de eeuw, toen door Quaker William Tuke in het 'York Retreat' in Yorkshire (Engeland) een programma georganiseerd werd waarbij personen met een mentale handicap toestemming kregen om tijdens hun verblijf in de instelling dieren te verzorgen en in de tuin te werken, in plaats van geketend in een instelling te verblijven, het geen een klassieke therapie was voor personen met een handicap in die tijd (*Serpell, 1996*).

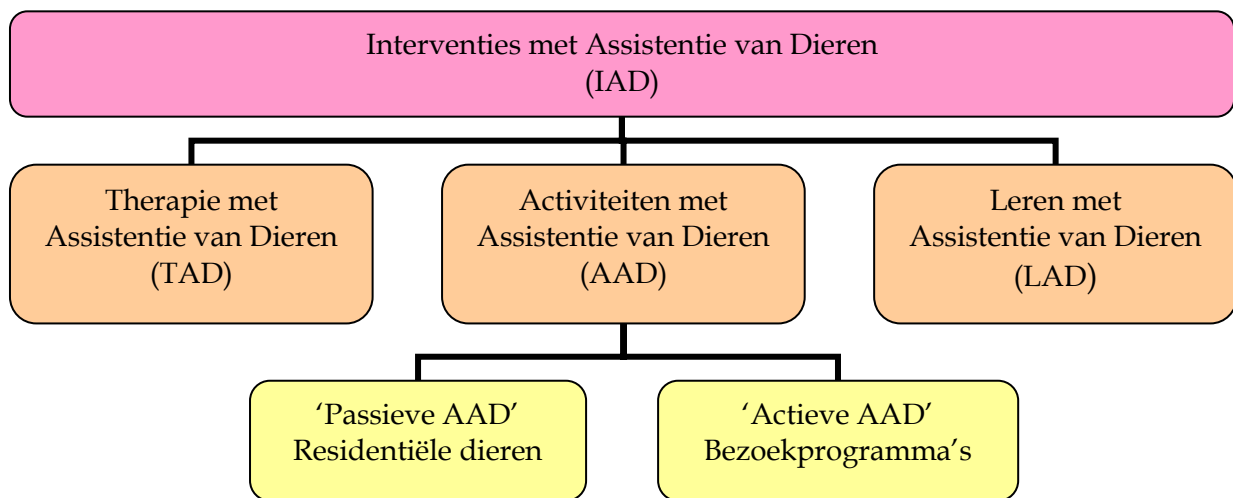
In dezelfde zin schreef Florence Nightingale in 1859 in haar boek 'Notes on Nursing', dat dieren een uitstekend gezelschap kunnen zijn voor mensen die langdurig ziek zijn.

Een ander zeer bekend programma dat tot op de dag van vandaag nog bestaat is het programma dat opgericht werd in Bielefeld (Duitsland). In 1867 werd in een instelling, die 'Bethel' heette, een boerderijprogramma gestart voor personen met epilepsie. De therapie bestond uit werken op de boerderij, paardrijden, maar ook verzorgen en omgaan met kleine huisdieren (*Serpell, 1996*).

Na WO I en II namen Amerikaanse soldaten dit concept mee naar de Verenigde Staten. Zo startte in 1944 het eerste TAD programma in het Sint-Elisabeth Ziekenhuis (Washington) voor getraumatiseerde soldaten (*Bustad, 1983*).

Echter volgens vele auteurs startte 'animal assisted therapy' of 'therapie met assistentie met dieren' pas echt in 1962 toen Dr. B. Levinson zijn eerste teksten schreef over het geen hij noemde "huisdiertherapie" of "Pet therapy". Hij introduceerde de term na het zien welk effect zijn hond Jingles had, op een kind met communicatiestoornissen. Levinson gaf als eerste psychiater in de Verenigde Staten het advies om in ziekenhuizen, bejaardentehuizen, en andere zorginstellingen huisdieren 'als brengers van vreugde' te introduceren (Levinson, 1969).

Doorheen de jaren werden talrijke termen op deze zogenoemde 'pet therapy' geplakt, zo ontstond de term 'pet psychotherapy', 'pet-mediated therapy', 'pet-oriented therapy', 'pet-facilitated therapy', en 'pet-facilitated psychotherapy' (Corson & Corson, 1977). Tegenwoordig worden deze termen niet meer gebruikt maar verkiest men de term 'Animal Assisted Interventions' of in het Nederlands, 'Interventies met Assistentie van Dieren' (IAD) (Kruger et al., 2006). De reden hiervoor is dat de term 'dieren' niet alleen 'huisdieren' impliceert maar ook boerderijdieren, wilde dieren zoals dolfinen en papegaaien en zelfs mieren en vlinders. Bovendien impliceert 'assistentie' een grotere impact van de dieren op de interventie dan de term 'faciliterend'. Binnen IAD kunnen we drie subtypes onderscheiden. Zo is er therapie, activiteiten en leren met assistentie van dieren (Samuels et al., 2006).

Figuur 1: Schema IAD (Samuels et al., 2006)

Therapie en activiteiten met dieren werden voor het eerst gedefinieerd in 1996 door de 'Delta Society', een Amerikaanse vzw die praktijkmensen groepeerd die zich bezighouden met IAD. Zij definiëren TAD en AAD als volgt:

Therapie met Assistentie van Dieren betreft een doelgerichte interventie waarbij een dier onder bepaalde omstandigheden deel neemt aan een behandlungsproces. Het dier moet geselecteerd en voorbereid worden op deze interventie en het TAD proces moet geleid worden door een therapeut die het dier inzet binnen zijn/haar werkgebied met als doel het menselijk functioneren zij het fysisch, sociaal, emotioneel en/of cognitief (verstandelijk) te bevorderen. De therapie moet een therapiedoel hebben, het proces moet worden gedocumenteerd en geëvalueerd. De therapie kan zowel in groep als individueel gegeven worden.

Zo kan TAD bijvoorbeeld ingezet worden tijdens revalidatie. Stel iemand kan tengevolge van een ongeval zijn handen en armen niet meer efficiënt gebruiken en het beroep van de persoon in kwestie betreft fijn handwerk. De persoon realiseert zich dat hij zijn werk niet meer zal kunnen uitoefenen, wordt depressief en weigert mee te werken tijdens de revalidatie. Het individu heeft echter een grote liefde voor honden. Zijn ergotherapeut kan dan bijvoorbeeld een revalidatieprogramma opstellen waarbij hij een hond moet kammen, zodat hij op die manier toch zijn handen traint.

Activiteiten met Assistentie van Dieren voorziet in programma's waarbij dieren worden ingezet tijdens een activiteit. Deze dieren moeten worden geselecteerd en voorbereid op deze interventie. Het verschil met TAD betreft het feit dat hier geen therapiedoel gesteld wordt en dat er geen dossiers van de interventies moeten bijgehouden worden. Het belangrijkste hier is de kwaliteit van het leven van de mens te vergroten/verbeteren. AAD kan gegeven worden in een gevarieerd aantal omgevingen door speciaal getrainde professionele, paraprofessionele, en/of vrijwilligers.

AAD kan men nog eens gaan opsplitsen in 'Actieve AAD' en 'Passieve AAD'. Bij actieve AAD gaat het om geplande activiteiten, bvb. bezoekprogramma's waarbij men op bepaalde namiddagen activiteiten met een hond(en) organiseert, of om passieve activiteiten, waarbij een dier gehouden wordt in de instelling en waarrond spontaan activiteiten door de bewoners kunnen ontstaan.

Enkele voordelen verbonden aan het aanbieden van TAD en AAD zijn o.a. het (verder of opnieuw) ontwikkelen van empathie of inlevingsvermogen, het verleggen van de aandacht naar de buitenwereld (patiënten zijn vaak in zichzelf gekeerd), leren zorgdragen en zorgen voor personen, dieren, bepaalde voorwerpen, het zich geaccepteerd voelen, dieren oordelen niet en hun liefde is onvoorwaardelijk, ...

Patiënten worden socialer en zullen elkaar meer opzoeken, de geest wordt gestimuleerd, herinneringen worden opgeroepen, enz. Ook is het fysieke contact met en het aanraken van dieren, op plaatsen waar gevolgde behandelingen meestal pijnlijk en ingrijpend zijn, geruststellend, veilig en aangenaam (*Deltasociety, 1996*).

Bovendien zou het betrekken van dieren in IAD programma's niet alleen effect hebben op patiënten, maar ook op de honden. Zo zouden er fysiologische effecten zijn zoals significante stijgingen van beta-endorphine, oxytocine, prolactine en betafenylethylamine bij honden en mensen betrokken in AAD programma's (*Odendaal, 2000*).

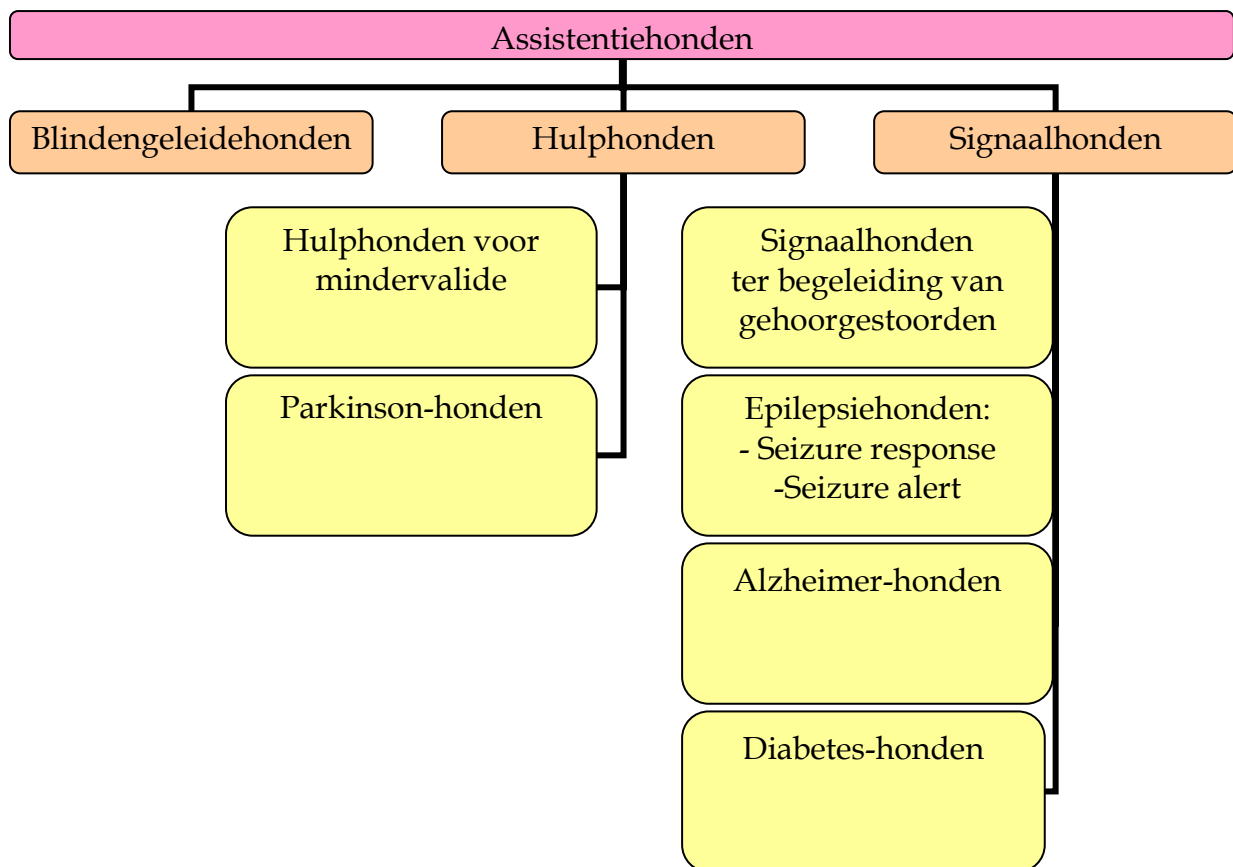
Een negatief punt is wel dat bij dieren die frequent op steeds dezelfde manier worden ingezet, de activiteiten na verloop van tijd wel eens routine zouden kunnen worden. Dit zou een effect kunnen hebben op hun welzijn en inzet, en op de effecten bekomen bij de patiënten.

1.2. ASSISTENTIEHONDEN

“De beste vriend van de mens”, het is denk ik één van de meest voorkomende uitspraken als we het over honden hebben. Vaak is hij echter meer dan dat ...

Sinds de domesticatie van de hond, ongeveer 15 000 jaar geleden, is de band tussen mensen en hun kwispelende viervoeter er alleen maar hechter op geworden. Mens en hond zijn zich over de jaren steeds beter aan elkaar gaan aanpassen. We hebben langs de ene kant de verplichting opgenomen om goed voor onze huisdieren/honden te zorgen, maar langs de andere kant zijn we ook honden gaan fokken naar onze behoefte en noden. Zo hebben we ouderdieren geselecteerd op karakter en uiterlijke kenmerken; met als doel jachthonden, herdershonden, trekhonden, koetshonden, oorlogshonden, reddingshonden, speurhonden, etc. te bekomen (Cunliffe, 1999). Sinds enkele decennia hebben we nu ook de groep assistentiehonden, waarvan in figuur 2 een overzicht wordt gegeven.

De term ‘Assistentiehonden’ is gedefinieerd in 1990 door de ‘Americans with Disabilities Act’ (ADA) en staat voor alle soorten honden die individueel opgeleid zijn om mensen met speciale noden te assisteren¹.

Figuur 2: De verschillende soorten assistentiehonden (ADEu, pers. comm.)

¹ (<http://www.deltasociety.org/TextOnly/ServiceInformationBasic.htm>, 26 april 2007)

Door het jarenlange gerichte fokken beschikken we over enkele hondenrassen die zich uitstekend voor dit doeleinde lenen. De bekendste heeft u vast al gezien in het straatbeeld, denk maar aan de Golden Retrievers en Labrador Retrievers met harnasjes, die plichtsbewust aan hun baasjes gehoorzamen wanneer deze één van de vele verschillende soorten bevelen geven. Deze twee Retrieversoorten zijn door hun, over het algemeen, middelgrote stevige bouw, zachtaardige karakter en aangeboren apporteergedrag, ideale assistentiehonden in spe. Er moet wel rekening gehouden worden met het feit, dat ook honden individueel verschillend zijn. Er bestaan dan ook selectieprocedures die tot doel hebben de meest geschikte honden uit nesten te selecteren. Een voorbeeld daarvan zijn puppytesten.

In België zijn er verschillende opleidingscentra voor assistentiehonden, die elk één of meerdere soorten assistentiehonden opleiden; enkele voorbeelden zijn 'Kyno-Logisch': opleidingscentrum en adviesbureau voor honden en hun eigenaars en opleidingscentrum voor blindengeleide- en signaalhonden, 'vzw Blindengeleidehondenschool Genk': opleiding van blindengeleidehonden, 'vzw Hart tegen Hart': een vereniging die hulphonden opleidt voor motorisch, mentaal en auditief gehandicapten, 'vzw Alfa Centrum voor Hulp en Geleidehonden', 'vzw Dyadis': opleiding voor hulphonden voor mindervaliden, ..., en zo heb je ook 'vzw Hachiko'.

Bij deze laatste worden twee categorieën assistentiehonden opgeleid, enerzijds epilepsiehonden, meerbepaald 'seizure response' honden², en anderzijds hulphonden voor motorisch gehandicapte personen. De opleiding bij Hachiko duurt gemiddeld 24 maanden. De honden worden als pups geselecteerd uit verschillende nesten door middel van een puppytest die bij/voor Hachiko is ontworpen. Er wordt visueel, tactiel, en auditief getest op zeven verschillende onderdelen; reactietijd, volgen/aantrekking van de mens, apporteren, hals: onderwerping, schrik of weerstand, rug, geluid en pijn (*Brasseur, 2006*).

Vervolgens worden de pups geplaatst bij gastgezinnen. Het gastgezin werkt op vrijwillige basis en de gemaakte kosten, zowel voeding als dierenartskosten, worden volledig gedragen door Hachiko. Ieder gastgezin weet vooraf dat het zijn hond uiteindelijk terug moet afstaan. Hoewel dit niet evident lijkt, is de motivatie zeer groot zodra men beseft in welke mate een dier de zelfredzaamheid en het sociaal contact van een persoon met een handicap kan veranderen en bevorderen. Om gastgezin te worden is het vooral belangrijk een groot hondenliefhebber te zijn en de hond niet hele dagen alleen thuis te laten blijven wanneer je uit werken bent. Een hond verblijft gemiddeld anderhalf jaar bij het gastgezin in huis. Het is ook dit gastgezin dat zal instaan voor de socialisatie en de basistraining van de pup.

² 'Seizure response' honden worden opgeleid om een of meerdere belangrijke zaken te doen, meestal onmiddellijk na een epileptische aanval; bvb. een alarmknop induwen, de persoon wakker maken, de telefoon of medicatie aanreiken. Hij kan ook helpen gevaarlijke situaties te vermijden door bvb. extra concentratie te eisen bij het oversteken of afstand te houden van rivieroeveren en afgronden.

'Seizure alert' honden voelen een aanval aankomen en zij zullen hun baasje op de een of andere manier daarvan verwittigen.

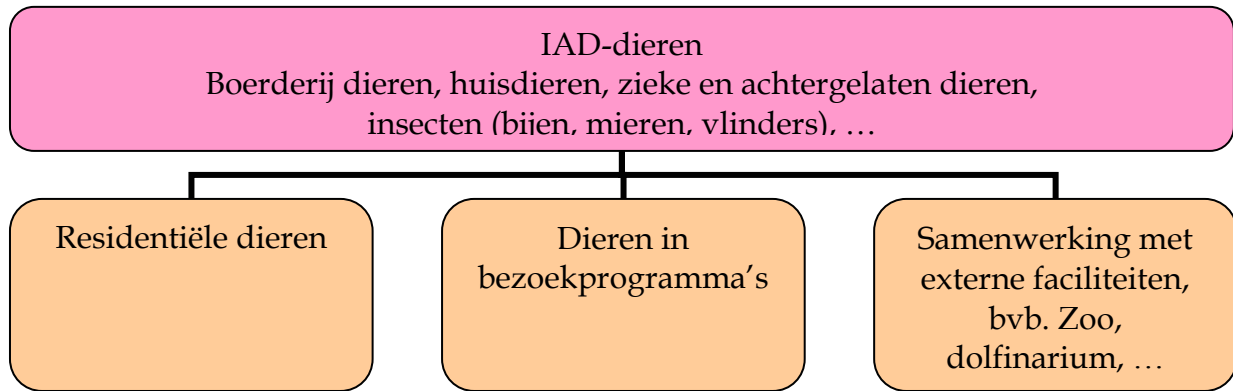
Sommige 'seizure response' honden van Hachiko beginnen na een tijdje ook te alarmeren. Er wordt dan door Hachiko verder op ingegaan en getraind, om dit alarmeren duidelijk en systematisch te laten plaatsvinden.

Hiervoor komen zij om de twee weken naar het opleidingscentrum van Hachiko in Merelbeke, om de sessies te volgen met de hulphond in opleiding. Deze sessies worden gepland in overleg met alle gastgezinnen van dezelfde promotie. Met een promotie bedoelt Hachiko, alle hondjes van een zelfde leeftijd die gelijktijdig hun leerproces doorlopen. We spreken over ongeveer een achttal hondjes per promotie.

Na deze periode komen de honden naar Hachiko. Hier verblijven ze gemiddeld zes maanden en worden ze afgewerkt door de trainers. In deze periode worden de moeilijkere commando's/bevelen aangeleerd zoals het licht aan- en uitdoen, de deuren open en sluiten, apporteren, winkeltraining, rolstoeltraining, ...

De honden worden gedurende de opleidingsfase bij het gastgezin en de afwerkingfase in het centrum permanent geëvalueerd op het vlak van karakter en het uitvoeren van de commando's. Als deze evaluaties oké zijn, kunnen zij als assistentiehond geplaatst worden. Een tweede facet dat bij Hachiko van groot belang is bij de plaatsing, is de staat van de heupen en de ellebogen. De ontwikkeling van de gewrichten wordt gevolgd aan de hand van röntgenfoto's. Als er zich tijdens de groei problemen voordoen en een hond bijvoorbeeld heupdysplasie heeft, dan kan de hond uiteindelijk toch niet het certificaat van hulphond toegewezen krijgen. De hond in kwestie kan immers niet meer bij een motorisch gehandicapte geplaatst worden, omdat deze hond bepaalde commando's, zoals de deur open en sluiten, met de voorpoten op de knieën van mindervalide gaan staan om iets aan te geven, enz., niet mag uitvoeren omwille van de grote belasting op de heupen tengevolge van deze oefening. De hond krijgt dan een andere bestemming en kan dan bijvoorbeeld ingezet worden in IAD programma's, in bijvoorbeeld rust- en verzorgingstehuizen, palliatieve afdelingen, ...

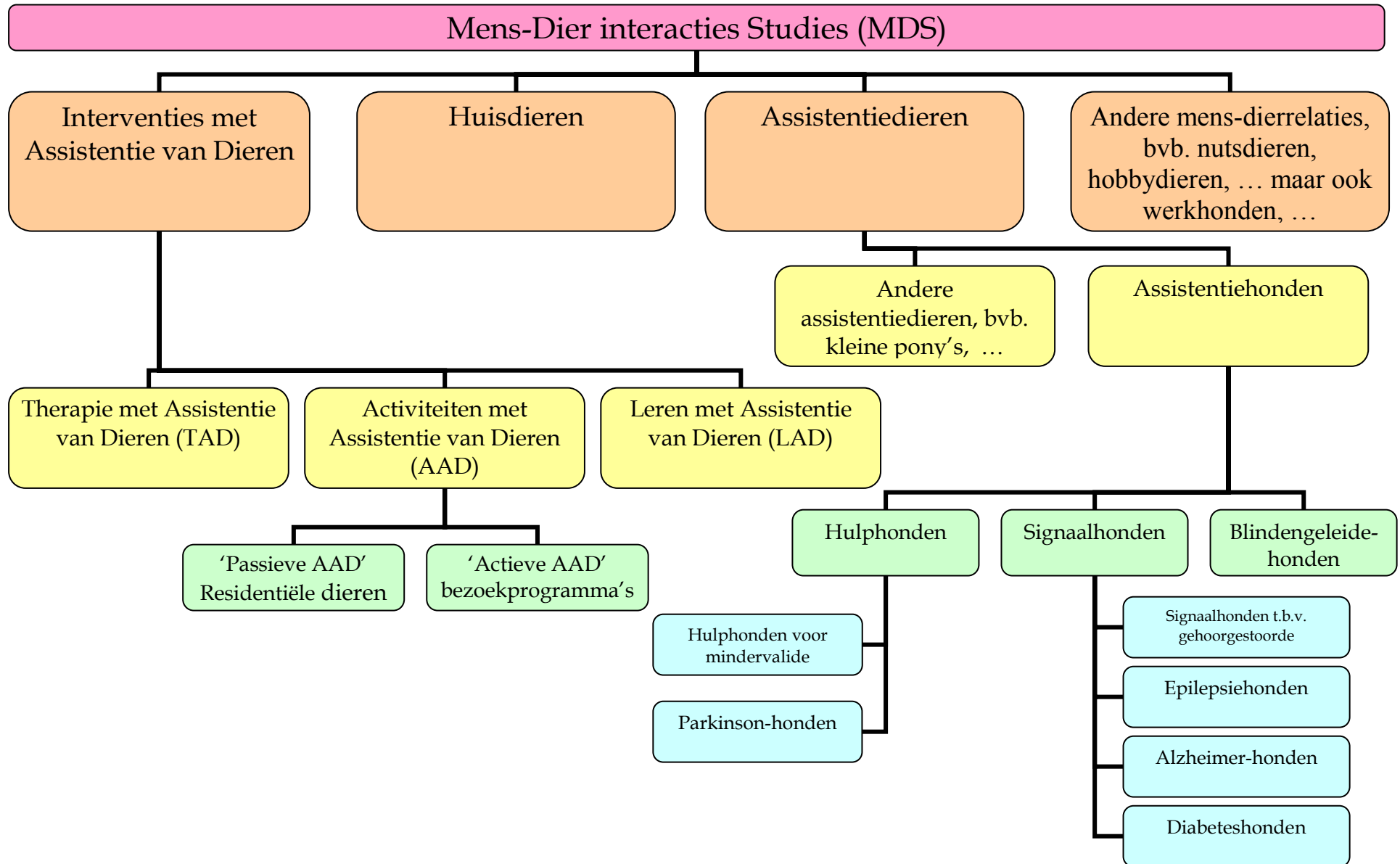
In figuur 3 kan u zien dat binnen IAD programma's ook een indeling kan gemaakt worden volgens de verblijfplaats van de dieren. We kunnen dan drie categorieën onderscheiden; een categorie waarbij de dieren verblijven in de instellingen (= residentiële dieren), een categorie waarbij de dieren met hun begeleiders op bezoek komen in de inrichtingen (= bvb. bezoekdieren, of dieren uit een farm-on-the move programma) en een categorie waarbij de bewoners van de instellingen elders gaan werken met dieren. Een voorbeeld van dit laatste zou zijn, wanneer een groep mentaal gehandicapten gaan werken op een kinderboerderij. Het verschil ligt hem vooral in de belasting van de sessies voor de dieren. Zo zal een dier dat voor alle sessies een transport moet ondergaan, waarschijnlijk minder sessies per week voor zijn rekening kunnen nemen, aangezien transport ook een 'werkbelasting' en een mogelijke bron van 'stress' kan betekenen voor het dier. De honden geplaatst door Hachiko worden meestal residentiële- of bezoekhonden.

Figuur 3: Overzicht IAD-dieren op basis van hun verblijfplaats (Meers et al., 2007)

De aangeduide begeleiders van honden in dergelijke programma's moeten wel, zoals alle andere toekomstige hulphonden- en epilepsiehondenbaasjes in spe, verplicht een opleiding, georganiseerd door Hachiko, volgen om een hond toegewezen te krijgen. Deze opleiding bestaat uit vijf losse stagezaterdagen en één stageweek. Gedurende de eerste drie losse zaterdagen trainen de toekomstige baasjes met alle honden volgens een rooster, zodat iedereen een keer met elke hond kan werken. De medewerkers observeren hoe die training verloopt. De baasjes krijgen ook de kans hun ervaringen te noteren en voorkeuren te uiten. De derde losse zaterdag gebeurt er een voorlopige koppeling op basis van de observaties van de medewerkers en de voorkeuren van de baasjes. Vanaf dan traint in principe elke stagiair steeds met dezelfde hond. Het kan natuurlijk steeds gebeuren dat er door bepaalde factoren nog een wissel wordt uitgevoerd, ook tussen instellingshonden en hun voorziene begeleiders, maar dit gebeurt zelden. Eens de stagiairs slagen voor een theoretisch en praktisch examen op het einde van de stage, wordt de hond officieel aan hen gekoppeld.

Op figuur 4 zien we dat er duidelijk zichtbaar een theoretisch onderscheid is tussen dieren ingezet tijdens 'Interventies met Assistentie van Dieren' en 'Assistentiedieren'. Echter dit sluit niet uit dat assistentiehonden, juist omwille van hun gespecialiseerde training, zeer geschikt kunnen zijn om ingezet te worden in IAD programma's, indien ze om één of andere reden toch niet tewerkgesteld kunnen worden als assistentiedier.

Figuur 4: Samenvattend schema figuren 1 & 2

2. DOELSTELLING

Het doel van deze studie is te bestuderen hoe de honden die bij vzw Hachiko enkele jaren geleden na een opleiding tot hulphond, door lichamelijke- en/of karaktereigenschappen, toch niet in aanmerking kwamen om met motorisch gehandicapte personen te werken, het nu doen in hun job binnen IAD programma's.

3. MATERIAAL EN METHODE

3.1. INSTELLINGEN - RESPONDENTEN

De contactgegevens van de respondenten die gecontacteerd werden voor deze studie, werden gevonden in de database van de vzw Hachiko, waarin de gegevens van alle aangekochte honden worden bewaard. Het betreft 6 zorginstellingen in Vlaanderen, meer specifiek één vzw met huizen voor dementerende ouderen in de provincie Antwerpen, één woon- en zorgcentrum (WZC) in de provincie West-Vlaanderen en één woon- en zorgcentrum, twee rust- en verzorgingstehuizen (RVT) en één palliatieve eenheid in de provincie Oost-Vlaanderen.

3.2. VRAGENLIJST

Voor deze studie werd gebruikt gemaakt van een semi-gestructureerde vragenlijst die bestond uit vier onderdelen met telkens open vragen, zodat tijdens de gesprekken zelf nog op details kon worden ingegaan. De vier onderdelen betroffen: 1) een identificatie van de hond, 2) een identificatie van de respondent, 3) een beeldvorming van het lopende programma met de hond en 4) een beschrijving van het vooropgestelde doel van de hond in de inrichting en de waargenomen effecten op de patiënten.

Deze vragenlijst werd telkens van één persoon afgenomen in een persoonlijk gesprek ter plaatse in de zorginstelling. Elk gesprek startte telkens met een korte voorstelling van het onderwerp en een toelichting over het doel van de studie.

3.3. PROCEDURE

De eerste telefonische contacten met de instellingen werden, in de maand december van 2006, gelegd vanuit de kantoren van de vzw Hachiko.

Tijdens deze eerste gesprekken, werd aan de respondenten de vraag gesteld of ze bereid waren mee te werken aan het onderzoek en werd bij positieve respons al een eerste afspraak gemaakt betreffende het bezoek aan de instelling. Later werden deze afspraken via e-mail geconcretiseerd.

De bezoeken en de gesprekken vonden allemaal plaats in de weken tussen januari en februari en hadden plaats in de voor- of de namiddag.

Tijdens de gesprekken werd, met toestemming van de respondenten, gebruik gemaakt van een digital voice recorder, van het merk Olympus type VN-960PC. Na het afnemen van de vragenlijst volgde er een korte rondleiding op de afdeling.

4. RESULTATEN

Hieronder vindt u de verwerking van de in bijlage bijgevoegde vragenlijsten, ingevuld tijdens de gesprekken en gecontroleerd met de opnames bij de verwerking. De vragenlijsten werden verwerkt via Excel.

4.1. RESPONDENTEN

Met 5 van de 6 telefonisch gecontacteerde respondenten, werd tijdens het eerste gesprek een afspraak vastgelegd. Een zesde respondent werd meerdere malen gecontacteerd, maar wegens een laattijdige respons was deelnemen aan dit onderzoek niet meer mogelijk. In de tabel op de volgende pagina vindt u een overzicht van de respondenten en de duur van de gesprekken.

Een gesprek duurde gemiddeld 2 uur en 27 minuten. De beroepen van de respondenten lopen sterk uiteen, maar lenen zich allemaal uitstekend tot begeleiding van honden in IAD programma's.

Aan deze studie namen 4 vrouwen deel en 1 man.

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Datum gesprek	08.02.07	01.02.07 en 12.02.07	06.02.07	30.01.07	07.02.07
Duur gesprek (inclusief korte onderbrekingen en rondleiding in de instelling)	02:40:00	2:45:00	01:50:00	02:15:00	02:45:00
Type + functie instelling	RVT Rusthuis + opvang jonge mensen met handicap	Palliatieve eenheid	RVT Bejaardentehuis + dagcentrum	W&ZC Bejaardentehuis	W&ZC Bejaardentehuis +dagverzorgings- centrum
Geslacht	M	V	V	V	V
Gevolgde opleiding	Kinesitherapie	Verpleegkunde	Opvoedster	Ergotherapie	Maatschappelijke assistent
Functie binnen de instelling	Kinesist	Verpleegkundige	Animatrice	Ergotherapeute	Sociale dienst: opname rusthuis

Tabel 1: Overzicht respondenten

4.2. VOORMALIGE HULPHONDEN

Alle honden in de overzichtstabellen 2 en 3, hebben een opleiding tot hulphond genoten bij de vzw Hachiko. Het gaat hier om een totaal van 5 honden, waarvan 2 mannelijk en 3 vrouwelijk.

4 van de 5 honden kunnen hun werk als hulphond niet officieel uitoefenen, als gevolg van problemen op het vlak van gezondheid en/of karakter.

Het meest voorkomende gezondheidsprobleem blijkt elleboog- of heupdysplasie te zijn. Ook moeten 3 van de 5 honden medicijnen nemen, waarvan 2 van de 3 continu als gevolg van een allergie en een incontinentieprobleem en 1 van de 3 sporadisch om symptomen en ongemakken van blaasinfecties en heupdysplasie op te vangen.

Wanneer er problemen zijn op het vlak van karakter, heeft dit voornamelijk te maken met het weigeren van bevelen.

Slechts 1 hond van de 5 werd al eerder geplaatst en heeft tijdens zijn eerste plaatsing ook effectief als hulphond gefunctioneerd.

Wat de werksetting betreft worden 4 honden ingezet in bezoekprogramma's en 1 in een residentieel programma.

	Ice Tea	Kioshi	Numa	Qupid	Real
Sekse	Teef	Teef	Reu	Reu	Teef
Ras	Labrador	Golden Retriever	Golden Retriever	Golden Retriever	Labrador
Kleur	Blond	Blond	Blond	Blond	Blond
Geboortedatum	09.12.98	30.11.99	27.07.01	17.02.03	28.07.03
Aankoopdatum	02.02.99	20.01.00	13.09.01	01.04.03	16.09.03
huidige leeftijd	8 jaar	7 jaar	6 jaar	4 jaar	3 jaar, 9 maanden
Plaatsing	2 ^e	1 ^e	1 ^e	1 ^e	1 ^e
Reden	De voormalige baas was te zwak geworden en werd een bewoner van onze RVT. Ice Tea heeft éénmalige een epilepsie aanval gehad tijdens een onweer.	Heupdysplasie en het juiste karakter voor deze afdeling.	Elleboogdysplasie en het weigeren van commando's, vooral apporteren.	Heupdysplasie	Elleboogdysplasie
Datum (laatste) plaatsing	09.08.04	10.02.02	04.08.03	09.02.05	08.08.05
Type programma	Bezoekprogramma	Bezoekprogramma	Bezoekprogramma	Residentieel programma	Bezoekprogramma
Duur verblijf instelling	Ongeveer 2,5 jaar	Ongeveer 5 jaar	Ongeveer 3,5 jaar	Ongeveer 2 jaar	Ongeveer 1,5 jaar

Tabel 2: Deel 1 overzicht hulphonden

	Ice Tea	Kioshi	Numa	Qupid	Real
Soort instelling	RVT	Palliatieve eenheid	RVT	W&ZC	W&ZC
Kenmerken	BC -heupen, heeft éénmaal een epileptische aanval gedaan tijdens een onweer. Heeft gefunctioneerd als hulphond, maar is na het te zwak worden van zijn baas geplaatst in de instelling waar zijn baas verbleef.	C - heupen en is op dieet. Heeft soms een blaasontsteking en is in 2006 geopereerd aan een kwaadaardig gezwelletje, ze wordt hiervoor verder in de gaten gehouden.	Linkse elleboog slecht (+artrose), is onlangs op dieet geweest. Numa is recent geopereerd aan vier gezwellen waarvan drie kwaadaardig. Er is verder niets ondernomen, maar haar toestand wordt in de gaten gehouden.	CC -DD heupen, stofallergie.	AB - heupen, slechte ellebogen incontinent.
Medicatie	/	Heeft soms medicijnen nodig voor blaasinfecties.	/	Artuvetrin® voor stofallergie.	Incurin® voor hormonale-incontinentie.

Tabel 3: Deel 2 overzicht hulphonden

4.3. PROGRAMMA

4.3.1. HISTORIEK

Wat de historiek van de programma's (tabellen 4, 5 en 6) betreft, kunnen we vaststellen dat in 4 van de 5 gevallen de respondent de 1^e begeleider is van de hond binnen de instelling.

Bovendien is er het feit dat de eindverantwoordelijken van de honden er nooit alleen voor staan en dat er hulp is van zowel binnen- als buitenaf.

Behalve de verplicht te volgen cursus van de vzw Hachiko, werden er geen andere cursussen meer gevolgd om zich voor te bereiden op het werken met een hond in de instelling. Wel zouden alle kandidaten het nuttig vinden moesten er bijkomstige cursussen bestaan.

Informatie werd wél opgezocht, maar was niet altijd evengoed terug te vinden. Men wil dan vooral informatie rond de invloeden op de gezondheid van de mens en over hoe men de honden beter kan inzetten binnen het programma.

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
1e eindverantwoordelijke hond?	Ja	Ja	Nee, ik was toen al medeverantwoordelijke, maar toen de eerste eindverantwoordelijke hier is weggegaan, heb ik die job van haar overgenomen.	Ja	Ja
Medewerkers binnen de instelling?	2 ergotherapeuten, 1 hoofdverpleegkundige, 1 kok, 1 animatrice	Enkele vrijwilligers en enkele beroepskrachten, slechts drie mensen mogen haar mee naar huis nemen.	We zijn met een zevental personeelsleden die voor hem zorgen. Alleen ik en een collega nemen hem om de week in het weekend mee naar huis.	Een vijftal collega's	Zeven collega's

Tabel 4: Deel 1 overzicht historiek

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Vorbereiding?	<p>Ik heb een tekst geschreven voor de officiële aanvraag bij het OCMW: informatie gezocht op Internet, informatie verkregen van Hachiko, een eindwerk opgevraagd bij KU Leuven, ...</p> <p>Ik heb ook de opleiding georganiseerd door Hachiko samen met de andere begeleiders gevolgd. Ik ben ook diegene die examen heeft afgelegd.</p>	<p>Ik heb de aparte stagedagen gevolgd bij Hachiko en ik ben verschillende maanden, elke veertien dagen naar de trainingssessies geweest op Hachiko. Ik heb ook examen afgelegd.</p>	<p>Ik heb drie of vier stagedagen mee gevolgd op Hachiko en bij Hachiko leer je ook echt veel. Ik heb thuis ook altijd zelf een hond gehad, dus ik had wel al wat achtergrond. Voor de rest kijk ik wel eens op tv naar programma's over hondentraining en -gedrag.</p>	<p>Ik heb de te volgen stage van Hachiko volledig gevolgd, mijn collega's in een beurtsysteem enkele zaterdagen. Ik heb ook examen afgelegd. Tijdens de stage heb ik ook al in samenwerking met Hachiko een dagschema opgesteld voor Qupid. Het is eigenlijk wel moeilijk je voor te bereiden omdat je niet goed weet waar je voor staat. Sommige instellingen nemen ook op voorhand al eens contact op met andere instellingen met een hond. Ik had met niemand contact omdat alles hier vrij snel vooruit gegaan is en het is ook gelukt. Ik heb informatie opgezocht op Internet over Hachiko, maar verder niets.</p>	<p>Ik heb heel de stage gevolgd op Hachiko en examen afgelegd, de zeven andere zijn afwisselend meegekomen. Zelf heb ik niet zoveel opgezocht, één van de medewerkers, een ergotherapeute, heeft wel informatie opgezocht en die heeft ze vrij makkelijk gevonden. We hebben er in het begin ook wel veel over vergaderd en er staat toch wel het één en ander op papier. Vooral onze ergotherapeute heeft een heel uitgebreide tekst opgemaakt over waarom het goed is een hond in de instelling te hebben, enz.</p>

Tabel 5: Deel 2 overzicht historiek

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Nuttig bijkomstige cursussen i.v.m programma's met de hond?	Ja, indien het mogelijk zou zijn vanuit de instelling, zou ik er zeker aan deelnemen.	Ja, er is immers veel voorbereiding aan de komst van de hond en nazorg wanneer hij hier is.	Ja	Caroline komt nu nog wel geregeld langs om zaken bij te stellen, maar als er cursussen zouden zijn zou ik ze eventueel wel volgen. Ook om zaken over te brengen op andere, ik ben hier niet 24/24 en als er zouden zijn om alles wat beter over te brengen op andere zou dat handig zijn.	Ja, het zou wel handig zijn moest er éénmaal per jaar eens terug een opfrissing zijn door Hachiko. Dat zou ik wel handig vinden.
Positieve en/of negatieve opmerkingen	1) Ik heb weinig echt wetenschappelijk onderbouwde teksten gevonden over effecten en de invloed op de gezondheid patiënten. 2) Zeker van mogelijkheid om hond beter in te zetten, maar hoe?	1) De meeste informatie weet ik via Hachiko, daar heb ik heel veel ondersteuning van gekregen. 2) Veel vind je niet op het Internet over die dingen.	/	/	1) In het begin hebben we Caroline eens laten langskomen om eens te bekijken hoe we Real allemaal konden inzetten.

Tabel 6: Deel 3 overzicht historiek

4.3.2. LOPENDE PROGRAMMA'S

Algemeen (tabellen 7-10):

Wanneer we kijken naar de programma's die lopen in de instellingen, wordt er terug gevonden dat in 4 van de 5 gevallen het om een bezoekprogramma gaat en in 1 geval om een residentieel programma. Bovendien is er bij de bezoekprogramma's een onderscheid in het aantal uren die de hond effectief in de instelling doorbrengt. Zo zal in 2 gevallen de hond soms meerdere dagen na elkaar aanwezig zijn op de afdeling, waarna deze enkele dagen bij zijn begeleider verblijft en zal in de 2 andere gevallen de hond gewoon mee komen werken met de begeleiders en verblijven deze dus gemiddeld 8 uur per dag in de inrichting.

Opmerkelijk is dat in alle vijf de instellingen voor een hond werd gekozen om de huiselijkheid die deze laatste met zich meebrengt.

Sociale omgang (tabellen 11-14):

Alle honden in deze programma's komen bijna dagelijks in contact met andere dieren. Opmerkelijk is hier ook het feit dat in 2 van de 5 centra huisdieren meebrengen op bezoek is toegelaten. De honden zoeken zelf contact met de patiënten, de bezoekers en het personeel, maar ze selecteren sterk tot wie ze toenadering zoeken. De patiënten die er de mogelijkheid toe hebben, zullen ook vaak zelf contact zoeken met de hond. In de meeste gevallen zullen ze op de hond roepen of hun armen uitsteken wanneer deze voorbij komt. De hond wordt ook alleen bij mensen weggehouden om medische redenen of indien de bewoner er zelf om vraagt. Patiënten kunnen contact met de hond weigeren en dan wordt dit gerespecteerd.

Activiteiten (tabellen 15-21):

In alle 5 de instellingen nemen de honden deel aan activiteiten, al dan niet gepland. Ook de frequentie van het deelnemen aan activiteiten is verschillend, maar wel komen overal dezelfde activiteiten terug. Activiteiten die frequent voorkomen zijn verzorgingsmomenten van de hond, gangrevalidatie met kinesitherapeuten, relaxatiemomenten, activiteiten met de ergotherapeuten en uitstapjes vergezelt van de hond. Activiteiten met de hond kunnen zowel individueel, als in groep gebeuren en de grote van de groepen hangt af van verschillende factoren, zoals de activiteit zelf, de locatie waar de activiteit plaatsvindt, enz.

In 4 van de 5 gevallen wordt het belangrijk geacht een doel te hebben. Er wordt ook vermeld dat er niet altijd een doel gepland moet zijn, om er één te hebben. Echte evaluatiesystemen zijn er niet, wel is er voldoende mondelinge overdracht en wordt door de eindverantwoordelijke alles op de voet gevolgd. Bij 2 van de 5 respondenten zijn er wel samenkomsten waar verslagen worden van bijgehouden.

Aan 3 van de 5 geplaatste honden werden ook nog extra commando's aangeleerd, omdat deze van toepassing zijn in de inrichtingen.

Effecten (tabellen 22-24):

In alle 5 de gevallen zijn positieve effecten opgemerkt bij de patiënten sinds de komst van de hond en dit zowel op lichamelijk als op mentaal vlak. De meest voorkomende effecten zijn personen die terug willen stappen, personen die terug uit de kamer komen, personen die terug praten, het tot rust brengen van personen, depressieve mensen die terug opfleuren, een groter sociaal contact tussen de patiënten, enz.

De honden hebben ook een positieve invloed op de families en bezoekers van de patiënten. In enkele gevallen komen deze zelf meer naar de centra omwille van de aanwezige hond. 3 van de 5 respondenten vermelden ook dat de honden vaak een grote steun zijn voor de familieleden van overleden patiënten. Dit is uiteraard best merkbaar op de palliatieve eenheid.

Bewoners, familieleden en bezoekers zullen ook vaak echt investeren in de hond, wat kan gaan over het aankopen van gespecialiseerde hondenbenodigdheden, tot het meebrengen van knuffels en koekjes.

In slechts 1 geval was er al een negatief effect als rechtstreeks gevolg van de hond. Hierbij ging het om krabongevallen.

Ook op het personeel heeft de komst van een hond invloed. Personeel is opgewekter en vindt bij de hond steun in moeilijke momenten. Maar ook hier is een negatief puntje terug te vinden en meerbepaald het feit dat er wel al eens onbegrip en jaloezie heerst tussen de begeleiders en medebegeleiders en hun andere collega's.

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Verblijfsduur hond in instelling?	Ongeveer 8 uur/dag 5dagen/week	Max. 5 dagen en nachten aan één stuk door. Ik beslis aan de hand van haar reacties of ze langer op dienst kan blijven of niet. Indien ze ziek is, bellen collega's en dan kom ik haar halen.	5 dagen in de week blijft hij dag en nacht hier, van maandag tot vrijdag. In het weekend gaat hij mee naar huis met mij of mijn collega.	Qupid is altijd hier op de afdelingen voor dementerende 24/24 u.	Real komt met mij mee werken. Zij is hier dus zo'n 8 uur per dag.
Type programma?	Bezoekprogramma	Bezoekprogramma	Bezoekprogramma	Residentieel programma	Bezoekprogramma
Hond mogelijkheid tot afzondering + frequentie?	Ja, in haar nest, ongeveer 3 à 4 maal/week	Ja, ze kan naar haar kennel gaan. De deur ervan staat altijd open en de laatste tijd doet ze dat meer en meer, zo'n 6 à 7 keer/dag.	Ja, hij kan zich afzonderen onder het bureau in de verpleegpost. Hij gaat dan aan de deur staan wachten of soms glipt hij gewoon mee binnen met iemand. Numa gaat alleen in zijn kennel om te slapen.	Ja, hij kan zich terug trekken in zijn kennel. Dat gebeurt echter niet zo vaak, toch niet als ik hier ben op dienst.	Real kan zich hier in het kantoor komen leggen, de deur is altijd open. Naar de avond toe en naar het einde van de week gebeurt dit vaker. We laten dat wel niet altijd toe. Ze geeft het ook aan dat ze even apart wil zijn.

Tabel 7: Deel 1 overzicht programma's: algemeen 1

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Is de herkenbaarheid van hond belangrijk? Hoe is de hond herkenbaar en wanneer?	Ja. Inde instelling draagt ze haar sjaal niet meer door voldoende bekendheid, maar op uitstappen privé altijd.	Mja ... Als ik met haar privé wegga heeft ze haar sjaaltje wel aan, maar hier weten ze al wat mag en niet mag. Ze heeft wel altijd haar ketting aan, omdat ze die vaak nog verkeerd aan doen.	Ja, vroeger had hij zijn sjaaltje aan, nu niet meer. Hij is zodanig gekend, zelfs mensen van buitenaf kennen hem.	Ja, ik vind dat wel belangrijk. Hij heeft altijd zijn sjaaltje aan.	Zeker en vast. Ze draagt nu wel geen sjaaltje meer omdat ze al goed ingeburgerd is, maar in het begin altijd. Als we op uitstap gaan of als ik er alleen mee weg ben, altijd. Ook op de opendeur dag bvb., zal ze het aandoen. Haar ketting heeft ze wel altijd aan.
Waarom werd er gekozen voor een hond binnen de instelling?	Er was reeds gesuggereerd naar hond, maar dit is pas concreet geworden door het verblijf van de eerste baas van Ice Tea in onze instelling.	Een dokter van hier had dit idee opgenomen in Engeland. Hij voelde daar de meerwaarde van en vond het een goed idee voor de huiselijke sfeer. Vandaar zijn voorstel naar ons toe.	Voor de huiselijkheid. Het begin heb ik ook niet echt zo meegemaakt.	We hadden hier een poes, maar die kan je niet tot regelmaat leiden, er is dan gekozen voor een hond. De medewerkers waren er ook heel enthousiast over. Hij is er voor de huiselijkheid en het gezelschap.	Er werd gekozen voor een hond, voor huiselijkheid en comfort.

Tabel 8: Deel 2 overzicht programma's: algemeen 2

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Werking met hond in de instelling bekend? (PR, website, Pers,...?)	Vanuit het OCMW is een persconferentie georganiseerd. Het is ook verspreid via radio, tv, kranten, ... Vooral in het Gentse is er veel aandacht aan gegeven.	Ze heeft in enkele magazines gestaan en in het boekje van de kliniek. Zo is de bal aan het rollen gegaan, reportages op andere tv-zenders, in kranten, ... Ook op het Internet is ze terug te vinden.	Ja, het is op de regionale zender geweest en op de website komt of staat het normaal ook. Het wordt niet echt speciaal gepropageerd of op voorhand vermeld.	In het begin is er vaak naar hem verwezen geweest in regionale kranten en op tv. Er wordt zeker belang aan gehecht vanuit de inrichting naar buiten toe. Cupid komt ook op de website en ook via bezoekers en werknemers doet het verhaal de ronde.	Ja, ze staat mee op de website en ook in het informatieblad van de gemeente heeft ze gestaan. Ook in andere grotere kranten heeft ze gestaan.
Regelmatig medische controles + vaccinaties?	Ja, de jaarlijkse en indien nodig meer.	Ja, en we hebben medicatie achter de hand voor haar blaas en heupen.	Ja, de jaarlijkse.	Ja, de jaarlijkse vaccins en nu éénmaal in de maand een vaccin voor zijn allergie.	Ja, éénmaal per jaar voor de nodige vaccins en tussendoor indien nodig.
Aparte verzekering hond nodig?	Er is geen aparte verzekering nodig, wel in instelling en bij de begeleiders gemeld bij verzekering. Het hoort bij de familiale.	Kioshi valt onder de algemene verzekering van het ziekenhuis. We hebben de verzekering als eens moeten aanspreken voor een eerste hond, daar zijn toen geen problemen van gemaakt.	Nee, Numa zit mee in de gewone verzekering van het rusthuis.	Ik heb dat nagevraagd en de directeur heeft bevestigd dan alle andere verzekeringen voldoende moeten zijn.	Ik heb thuis mijn verzekering aangepast en hier hebben ze dat ook gedaan. Real hoort bij de familiale en de verzekering heeft daar geen problemen van gemaakt.

Tabel 9: Deel 3 overzicht programma's: algemeen 3

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Positieve en/of negatieve opmerkingen	<p>1) Er zijn 6 begeleiders en om de 5 weken gaat I.T. met dezelfde mee naar huis.</p> <p>2) T.o.v bij hulphonden is weigeren bij instellingshonden nog mogelijk. Ze verrichten toch evengoed werk?!</p> <p>3) Reeds tweemaal een slechte ervaring met weigering van de hond hond.</p> <p>4) Er wordt constant gelet op het gewicht van Ice Tea. Ze wordt streng in de gaten gehouden tijdens de maaltijden van de bewoners.</p>	<p>1) Ze heeft hier weinig beloop, krijgt weinig prikkels, aanmoediging en dan wordt ze een beetje lui en loom, passief.</p> <p>2) Op het moment is ze op vermageringskuur en is ze meer thuis. Ze komt enkel mee werken als ik kom werken. Tijdens de maaltijden verblijft ze in haar kennel.</p> <p>3) Wanneer Kioshi last heeft van een blaasontsteking, is dat wel een beetje een probleem op de dienst.</p> <p>4) Zelfs in haar kennel laten ze, bezoekers enz., haar niet altijd met rust.</p> <p>5) Mensen kwamen zelfs naar de afdeling alleen om de hond te zien. Dat hebben we stop gezet.</p> <p>6) Kioshi drinkt op de afdeling minder, alsof ze door heeft dat ze op de afdeling niet zoveel buiten kan als thuis.</p>	<p>1) Numa is een tijdje te dik geweest, maar na een vermageringskuur is dat terug in orde. Tijdens de maaltijden verblijft hij in de verpleegpost. Bij dementerende is het niet altijd makkelijk uit te leggen dat extra eten geven niet mag of dat hij al gegeten heeft.</p>	<p>1) Tijdens het borstelen gaat de sjaal wel af.</p> <p>2) Cupid hecht zelf belang aan zijn sjaaltje.</p> <p>3) We moeten letten op zijn gewicht, als voorzorg zit hij in zijn kennel tijdens de maaltijden van de bewoners. Aan dementerende is het niet altijd makkelijk uit te leggen dat ze geen eten mogen geven, een beetje later zijn ze het al terug vergeten.</p>	<p>1) Wanneer ik een dagje vrij heb en Real is op de afdeling, dan kan zij geen volledige dag zonder mij. Ze komt dan geregeld zoeken. De oplossing die we daarvoor vonden, is dat ik de deur van mijn bureau loslaat zodat ze regelmatig is binnen kan komen naar haar plekje.</p> <p>2) Tijdens maaltijden en koffiemomenten proberen we ze hier bij mij op het bureau te houden of proberen we ze ergens een commando 'plaats' te geven.</p>

Tabel 10: Deel 4 overzicht programma's: algemeen 4

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Contact met andere dieren, soort + frequentie?	Ja, wekelijks. Er is contact met andere honden, vogels, katten, ...	Ja, dagelijks; met andere honden, de papegaai hier op de afdeling, vogels, huisdieren van patiënten die mee op bezoek mogen komen,... Kioshi reageert op geen van allen. Ik denk dat zij haar hier goed voelt binnen de roedel.	Ja, dagelijks met het konijn op het binnentuintje, met andere honden, vogels, katten, ...	Het is zo dat huisdieren hier op de afdeling zijn toegelaten. Dus als er mensen die meebrengen komt Cupid daarmee in contact. Er zijn ook de vogels in de volière buiten en éénmaal per jaar is er een dierennamiddag waarbij leerlingen met hun huisdieren naar hier komen. Aan de andere kant van de tuin zitten ook schapen en daar staat hij ook wel eens naar te kijken van achter het venster.	Ja, we hebben hier ook nogal een klein dierentuintje met geiten, vogels, vissen, cavia's, schildpadden, ... Ook met de andere honden die hier in de buurt rondlopen, kan ze goed overweg. In de zomer komen mensen zelfs naar hier spelen met hun hond.
Zoekt hond zelf contact met personeel, patiënten en bezoekers?	Bij ongeveer 20 van de 107 bewoners gaat ze regelmatig binnen op kamers.	Ja, maar eerder weinig en minder dan vroeger. Bij personeel en patiënten is ze daar vrij gerust in. Naar bezoekers toe is ze eerder weigerachtig, deze willen haar soms te veel forceren.	Wel met een aantal verzorgers, maar niet tot minder met patiënten en bezoekers.	Ja, meestal wel. Naar een aantal medewerkers gaat hij ook heel spontaan naartoe of naar mij als ik een keer op de afdeling kom. Ook bij een aantal bewoners zoekt hij zelf contact, hij weet ook heel goed bij wie hij moet zijn. Bij bepaalde familieleden heeft hij dat ook. Als er een bepaald familielid toekomt, gaat hij daar spontaan mee naar de kamer.	Bij zijn tantes, de medeverzorgsters van Real, en bij ander personeel soms ook. De bezoekers benadert ze minder, soms in de cafetaria om te zien of er niets gevallen is.

Tabel 11: Deel 5 overzicht programma's: sociale omgang 1

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Benaderen patiënten hond zelf?	Ja, sommige lopen haar achterna, andere roepen haar gewoon.	De meeste patiënten liggen in bed en kunnen dus niet naar haar toe. Ze gaat ze eigenlijk zelf opzoeken. Haar eerste werk 's morgens is bvb. overal een goedmorgen gaan zeggen. Wanneer patiënten in de woonkamer zitten, dan gebeurt het wel eens dat ze haar roepen.	Ja, maar niet allemaal. Er wordt op hem geroepen. Sommige gaan ook naar hem toe om te strelen. Sommige bewoners zijn al blij als ze hem eens gezien hebben.	Ja, sommige bewoners wel, sommige bewoners niet. Dat is een beetje afhankelijk en het gebeurt zeker meermaals per dag.	Ja, veel. Ze roepen dan haar naam, of de naam van de hond die ze vroeger hadden. De bewoners linken mij ook zeer sterk aan Real en zullen me gemakkelijk vragen waar ze is.
Mogen alle patiënten vrij in contact komen met de hond?	Indien bewoners ziek zijn blijven ze op hun kamers en de begeleiders van Ice Tea zijn niet onmiddellijk betrokken bij de verzorging. Ice Tea staat dus niet indirect contact met deze bewoners.	Ja, behalve om medische redenen zoals MRSA ³ . Patiënten geven dit ook zelf aan en zeggen bvb. ik ben allergisch, dan weten wij ook dat we Kioshi daar niet moeten binnen zetten.	Ja, Numa mag binnen op alle kamers, Maar hij gaat niet bij iedereen naar binnen. Er zijn ook niet echt ernstige zieken en als die er zijn, liggen die op hun kamers en gaat Numa daar niet binnen.	Ja, behalve in bepaalde kamers mag hij niet komen.	Om medische redenen niet. Onlangs hebben we het nog gehad dat verkoudheden van de ene naar de andere afdeling gingen en dan zorgen we er eigenlijk toch wel voor dat Real niet bij die bewoners gaat. Ook bij mensen met MRSA laten we haar niet op de kamer.

Tabel 12: Deel 6 overzicht programma's: sociale omgang 2

³ Ziekenhuisbacterie

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Kunnen patiënten contact weigeren en welke maatregelen worden er dan getroffen?	Dit wordt gevraagd bij opname. Er is dan meestal wel één begeleider aanwezig en er worden dan verschillende vragen omtrent de hond gesteld. Bij de mensen die liever niet in contact komen met de hond wordt dan een verbodssymbooltje aan de deur gehangen. Vaak hebben de bewoners er na een tijdje echter niets meer op tegen dat de hond op de kamer komt.	Ja, maar dat gebeurt niet echt vaak. Tijdens de opname van de patiënt of zelfs op voorhand al wordt meegedeeld dat Kioshi hier is. Wanneer ze liever niet hebben dat Kioshi hier is, wordt er een rood stickertje met "Kioshi, non" aan de deur gehangen, anders een groen met "Kioshi, oké".	Ja, dit wordt dan kenbaar gemaakt aan hun deur met een verbodssymbooltje waarop staat "Numa, non". Op het moment hebben we zo geen bewoners, maar als dat wel het geval is, wordt daar zeker rekening mee gehouden.	Het wordt ook echt gevraagd aan de bewoners en soms aan hun familieleden, of het oké is dat de hond op de kamer komt en anders wordt er een sticker op de deur gehangen dat hij niet binnen mag.	Ja, bij mensen die niet zo hond-minded zijn kleven we een discreet rood klevertje op hun naamkaartje. Dan weten de mensen die met Real werken wat te doen. Af en toe geven we het wel zelf aan, bvb. bij dementerende die het dan zelf minder verbaal kunnen uitdrukken en waarbij we merken dat ze toch niet zo positief op Real reageren.

Tabel 13: Deel 7 overzicht programma's: sociale omgang 3

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Positieve en/of negatieve opmerkingen	<p>1) Symbooltjes verboden toegang hangen ook op badkamer- en keukendeur.</p> <p>2) Sommige bewoners met een symbooltje op de deur hebben na tijdje geen bezwaar meer dat de hond op de kamer komt.</p>	<p>1) Kioshi is heel schrikachtig, mensenschuw, geworden sinds ze hier is.</p> <p>2) Kioshi gaat vaak aan het voeteinde van het bed liggen van mensen die op sterven liggen of die reeds overleden zijn. Ze zoekt de rust op van de kamer.</p> <p>3) Kioshi herkent zeer goed het personeel van haar eigen afdeling.</p> <p>4) Wanneer ze per ongeluk toch eens op een kamer binnen gaat, waar het niet mag dan zeggen de patiënten vaak wel eens dat het oké is.</p>	<p>1) Er hangen ook verbodssymbooltjes aan de deur van de badkamer en keuken.</p>	<p>1) Cupid weet zeer goed waar de bewoners wonen. Hij gaat mee met bepaalde bewoners naar de kamer en op het einde gaat hij een stukje vooruit en dan blijft hij staan aan de deur van de kamer van die bewoner. Hij begeleidt soms zo ook familieleden naar de deur van de kamer aan hun familielid.</p> <p>2) Sommige bewoners kunnen zich ook gewoon verbazen over zijn gelukkig zijn.</p> <p>3) Sommige bewoners durven wel eens trekken aan zijn sjaaltje, om hem dichterbij zich te hebben.</p> <p>4) Cupid is al een paar keer op vakantie geweest bij zijn vroegere gastgezin en dan hoor je vaak "Het is hier zo leeg".</p> <p>5) Ook aan de keukendeur, de verpleegpost, ..., hangen zo'n verbodsstickers.</p> <p>6) Patiënten zullen het zelf ook wel duidelijk maken dat ze hem niet graag hebben en dan probeert hij na een tijdje ook niet meer.</p>	<p>1) Mensen die ze niet kent daar zal ze even naar blaffen, maar dat is al snel vergeten.</p> <p>2) Bij mensen waarbij Real niet op de kamer mag, durft dat nogal eens te veranderen in verloop van tijd. Ze merken dan het "nen braven" is en dan mag ze vaak wel een keer op de kamer gaan. Wij vinden ook niet dat we dat kunnen forceren en zoveel mensen zijn er eigenlijk niet die weigeren.</p>

Tabel 14: Deel 8 overzicht programma's: sociale omgang 4

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Lopen er op dit moment programma's met de hond binnen de instelling?	Ja en nee, om verschillende redenen hebben we onze activiteiten moeten staken, o.a. door de aankomende verhuis. Ice Tea loopt wel mee met de kinesitherapeuten, ergotherapeuten en de animatie. Na de verhuis zal ze terug meer ingezet worden.	Nee, er is geen programma. Kioshi is gewoon de afdelingshond en een stukje van de huiselijke sfeer.	Numa is hier eigenlijk vooral als gezelschapshond, maar hij wordt toch bij enkele zaken betrokken.	Op het moment ligt dat een beetje stil, omdat ik thuis ben met ziekteverlof. Maar hij doet wel mee aan enkele activiteiten.	Ze neemt deel aan activiteiten, maar dat is eigenlijk een beetje afwisselend in de week. Ik zorg ervoor dat alle tantes één keer in de week met haar kunnen werken en ondertussen werkt ze onder alle disciplines, ergo, kine, ... Het is dus niet vast behalve als er iets speciaal is en de ergotherapeut bvb. komt zeggen, dan doen we die activiteit en het zou toch wel goed zijn als Real er bij kan zijn.

Tabel 15: Deel 9 overzicht programma's: activiteiten 1

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Zo ja, welke?	Op het moment wordt Ice Tea enkel ingezet bij gangrevalidatie. Na de verhuis waarschijnlijk ook bij de verzorging van de hond (borstelen enz.), balspelletjes, de groepsgymnastiek, ...	Af en toe wordt ze wel eens gezet als afleiding bij patiënten met pijn. En af en toe gaat ze met de kinesitherapeuten mee wanneer die bvb. met iemand gaan wandelen.	Zijn verzorging is een moment waarbij de bewoners betrokken worden. Soms gaat hij ook op commando bij patiënten opbed liggen en dan blijft hij daar liggen tot we hem terug komen halen. Hij gaat ook vaak mee wandelen en op uitstap, en dan wordt de leiband wel eens aan een bewoner gegeven. Op de andere afdelingen loopt hij vooral mee met het personeel. Numa wordt ook vooral betrokken bij de animatie; relaxen, bewegingsoefeningen, het koken, het knutselen, ...	Het is zo dat hij meedoet met de beweging in de cafetaria, met alle mensen. Tijdens het eerste deel ligt hij gewoon neer, tijdens het tweede deel wordt er gewerkt met materiaal, ballen, stokken, enz. en die moet Qupid dan oprappen. Ook balletjes of frisbees moet hij terug brengen. Op uitstap gaat hij ook altijd mee. Ook de verzorging van Qupid is een activiteit in samenspraak met de ergo en het activiteitenteam. 's Avonds neemt hij ook mee aan de pillentour. Wanneer de bewoners 's avonds hun pilletjes krijgen, gaat hij mee van kamer naar kamer. De kamers waar hij binnen mag gaat hij mee binnen. Bij de andere blijft hij buiten zitten wachten. Ook aan de relaxatie neemt hij soms deel. Wanneer ik gewoon rondloop op de afdeling en ik ben met de bewoners individueel bezig, bvb. voor een massage, dan ligt hij ook gewoon te wachten in de kamer. Qupid wordt ook wel eens ingezet ongepland bvb. wanneer ik met een bewoner naar de andere tuin ga, dan kan het zijn dat hij meegaat.	Ze wordt ingezet tijdens de gangrevalidatie, haar verzorgingsmoment is een activiteit en ze wordt ook vaak ingezet tijdens snoezelmomenten (relaxatie), wanneer we op uitstap gaan gaat ze mee,...

Tabel 16: Deel 10 overzicht programma's: activiteiten 2

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Duur activiteiten?	/	/	De verzorging kan een uur tot een uur en half duren.	Ongeveer drie kwartier tot een uur. Het relaxen soms maar vijf minuutjes, omdat het waterbed te warm wordt voor Qupid.	Dat hangt er een beetje vanaf hoelang de activiteit duurt, meestal gaat Real zo'n 2 uur en half à drie uur mee naar een afdeling. Maar de duur van activiteiten kan verschillen. Soms duurt een activiteit maar een uurtje of minder. Dat hangt af van de activiteit en wanneer die gepland wordt.
Activiteiten: in groep, individueel, beiden?	Beiden.	Niet van toepassing.	Beiden.	Beiden.	Beiden.
Grote groepen en reden?	Meestal grote groepen, omdat dan sowieso meer begeleiding voorzien is.	Niet van toepassing.	Soms groot, soms klein. Dat hangt af van de ruimte waarin de activiteit doorgaat, hoeveel personen er betrokken kunnen worden, hoeveel personen er interesse in hebben, ...	Bij de uitstapjes gaat het om groepen van 8 bewoners, bij de verzorgingsmomenten ongeveer 10 à 12 en tijdens de beweging 20 à 25.	Meestal werken wij met vrij kleine groepjes van zo'n tiental personen, omdat wij proberen er voor te zorgen dat mensen die een zelfde niveau hebben samen te nemen. Onze afdelingen zijn ook in die zin samengesteld.

Tabel 17: Deel 11 overzicht programma's: activiteiten 3

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Locaties activiteiten?	In het rusthuis en bij uitstappen op de bestemming.	Alleen op deze afdeling. Er is wel eens een vraag geweest haar in te zetten in andere delen van het ziekenhuis, maar tot nu toe is dat nog niet gebeurd.	De leefruimte. Grote activiteiten vinden ergens anders plaatst, bvb. bingo, verjaardagen, optredens enz. gaan door in de cafetaria.	De beweging in de cafetaria, het borstelen in één van de woonkamers hier. De uitstapjes waren al naar het gastgezin, een boerderij, een struisvogelboerderij, ...	In de leefruimte in de afdelingen, in de polyvalente zaal, in de snoezelkamer, op uitstapjes, in het dagverzorgingscentrum, ...
Is het belangrijk dat er een doel gesteld wordt bij programma's met dieren? Was hier een doel gesteld en wat hield dat in?	Ja, ook reeds doelen als huiselijke sfeer en meer ontspannen en levendiger bewoners. Meer doelen zouden kunnen bereikt worden, indien we wisten hoe we Ice Tea beter konden inzetten.	Ja, en soms is er ook geen doel gepland, maar is het er wel. Ik denk als je ergens een dier installeert dat dat dan altijd een doel heeft en je daar zaken bereikt. Het doel hier was de huiselijke sfeer en daar zijn we perfect in geslaagd.	Ja, ik vind het belangrijk dat er een doel gesteld wordt, maar ik vind het even belangrijk dat hij hier gewoon is als gezelschapsdier.	Het is niet echt belangrijk, zijn aanwezigheid is denk ik voor onze bewoners het belangrijkste. Het belangrijkste hier was de huiselijkheid.	Ja, zeker. Het doel hier was eigenlijk een meerwaarde betekenen voor onze bewoners. We hebben daar ook serieus over nagedacht. We wilden hier niet zomaar een hond van het één naar het ander laten lopen. Een andere doelstelling is ook; onze bezoekers moeten er goed mee zijn, maar ook voor Real moet het fijn blijven. We proberen creatief te zijn zodat het voor haar ook steeds iets nieuw is.

Tabel 18: Deel 12 overzicht programma's: activiteiten 4

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
<p>Bij jullie programma evaluatiesysteem nodig? Worden er zaken bijgehouden?</p>	<p>Er is niet echt een evaluatiesysteem. Ice Tea's gewicht wordt wel bijgehouden en van activiteiten is er een mondelinge overdracht.</p>	<p>In het begin was dat wel belangrijk, maar dat was een mondelinge evaluatie. Er is niets op papier gezet. En ze zeggen mij, als Kioshi op dienst geweest is, sowieso wat er gebeurd is.</p>	<p>Regelmatig, zo om de vier maanden wordt er afgesproken met de mensen die werken met Numa om wat zaken te bespreken. Je bent er eigenlijk altijd mee bezig. Caroline komt ook regelmatig naar hier, zo'n 2 à 3 keer/jaar, om de commando's nog eens door te nemen. Voor de rest wordt alles mondeling doorgegeven aan elkaar.</p>	<p>Het is zo, als ik hoor vanuit het team, dat er bepaalde zaken niet zo goed lopen, dat ik daar dan zo kort op de bal mogelijk op probeer te reageren en het probeer bij te sturen via ons intern communicatiesysteem. Soms gebeurt het ook dat Caroline nog eens langskomt als er bepaalde problemen zijn of zoals onlangs toen er nieuwe medewerkers waren. Qupid heeft wel een dossier met een dagelijks bijgevoegde fiche met plasmomenten en een schema rond medicatie. Meestal zet ik dingen die moeten gebeuren in onze agenda waar verpleging/verzorging, dagelijks in kijken.</p>	<p>Ik denk dat wij een soort evaluatiesysteem hebben door onze regelmatige bijeenkomsten, waar iedereen toch zijn zeg kan doen over wat er ondervonden wordt, waar problemen zitten en van die samenkomsten worden verslagen bijgehouden.</p>

Tabel 19: Deel 13 overzicht programma's: activiteiten 5

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Extra commando's aangeleerd aan de hond sinds verblijf in instelling?	Nee, maar de begeleiders geven soms wel aparte commando's thuis. Bepaalde commando's worden ook niet meer gevraagd omwille van de gezondheid van de bewoners. Ze zouden kunnen proberen zich bukken en vallen bij het commando 'bonjour', krabwondjes bij het commando 'knie', ...	Nee.	Ja, als er iemand op de grond ligt moet hij blaffen. Er is ook geprobeerd hem eten te laten weigeren op commando, maar dat is niet gelukt. Numa heeft ook een keer effectief geblaft toen er iemand gevallen was in een dwaalgang hier op de afdeling.	Er is aangeleerd, deels op de stage en deels hier, dat hij moet blaffen wanneer er iemand op de grond ligt. Hij heeft dat ook effectief een keer gedaan toen er iemand gevallen was tussen de struiken in de tuin.	Ja, we hebben geleerd van iets aan te nemen op het commando 'take' en Real mag nu in principe niets aannemen zonder dat hij dat commando krijgt. In het begin zijn we ook bezig geweest met het commando om te blaffen wanneer iemand valt, maar daar zijn we mee gestopt. Het was niet echt bruikbaar hier.

Tabel 20: Deel 14 overzicht programma's: activiteiten 6

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Positieve en/of negatieve opmerkingen	1) Ik ben overtuigd dat er meer bereikt kan worden.	1) Kioshi is echt een grote steunbij stervenden en familie van overledenen.	1) Numa is niet echt sociaal, hij zal niet gauw zelf bij de mensen gaan en ligt veel te rusten. 2) Numa is zo passief dat je er weinig mee kan doen. We zouden hem graag wat meer betrekken, maar dat is niet echt mogelijk. We hebben geprobeerd om hem meer te activeren en op Hachiko ook, maar hij is echt een extreem geval. 3) Vroeger kwam Numa ook in het dagcentrum, maar omdat we daar nu niemand hebben die met hem wilt werken, komt hij daar niet meer. Tot spijt van de mensen daar. 4) Numa gaat niet veel mee naar grote activiteiten, hij kan niet zo goed tegen de drukte.	1) Vorig jaar zijn we Qupid ook eens gaan borstelen op de andere afdelingen. Daar was naar gevraagd en dat is éénmaal gebeurd. De bewoners daar vonden het ook eens leuk om te zien. 2) Medewerkers moeten ook altijd gaan kijken als Qupid blaft. Ik blijf ze daar ook attent op houden.	1) Soms wordt ze ook geweerd voor bepaalde activiteiten, bvb, wanneer ze komen zeggen dat er een grote wafelbak georganiseerd wordt.

Tabel 21: Deel 15 overzicht programma's: activiteiten 7

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
<p>Positieve effecten bekomen sinds komst hond?</p>	<p>Personen die niet meer wilde of konden stappen. Met Ice Tea is het geen probleem. Er zijn ook personen die opnieuw of terug meer uit de kamer komen omwille van I.T., bvb. om te kijken of ze er ergens rondloopt.</p>	<p>Mensen praten makkelijker over emoties met Kioshi erbij of zelfs alleen tegen haar. Voor sommige vergemakkelijkt het ook de stap naar de afdeling. Kinderen met ouders of grootouders op de afdeling voelen zich ook wat geruster. Er zijn ook patiënten die meer willen doen dan ze kunnen om haar toch maar te kunnen strelen en ook bij wandelingen met patiënten gaat ze mee, wat toch een meerwaarde geeft aan die wandeling. Ook voor de familieleden van de patiënten is Kioshi een grote steun en troost.</p>	<p>Mensen praten samen over Numa, zijn aanwezigheid is dus samenbrengend en zorgt voor meer sociale contacten. Er zijn er ook die zich fier voelen als Numa bij hen is. Bovendien zijn er ook mensen die bijna niets meer kunnen maar toch proberen Numa te strelen, het is dus goed voor hun fysiek. Mensen met een depressie zijn positiever met Numa in de buurt. Ze is echt ook een soort motivatie voor de bewoners en een middel om iets van de mensen gedaan te krijgen. Numa kan ook een troost zijn voor mensen die thuis huisdieren moesten achterlaten en het borstelen tijdens de verzorging is eigenlijk ook kinesithérapie hé.</p>	<p>De mensen bouwen een band op met de hond. Qupid treurt ook bij het wegvallen van bewoners. Hij is er ook echt voor de patiënt en zijn familie in die laatste momenten. Qupid zorgt voor een rustige sfeer. Veel familieleden laten weten hoe belangrijk Qupid was bij het overlijden van hun familielid. Bewoners kijken ook naar hem uit en zijn vaak al blij als ze hem gezien hebben. Ze verbazen zich ook over zijn blijheid. Bewoners zijn ook vaak fier als Qupid bij hen is of onder hun bed heeft geslapen. Er is ook een bewoner geweest die heel weinig tot niet reageerde en wanneer we Qupid dicht bij die persoon plaatsten en tegen hem over Qupid praatten dan kwam er een glimlach op het gezicht van die bewoner.</p>	<p>Toen Real hier nog niet lang binnen was, is er een vrouw van wie wij al jaren de stem niet meer gehoord hadden beginnen praten tegen Real. We stonden allemaal verstomd te kijken. Real kan ook veel bekomen van de mensen, wat wij niet kunnen bekomen, bvb. mensen die enkele willen wandelen als Real erbij is, of die enkel op uitstap willen als Real er bij is... Ook als de mensen Real zien is er onmiddellijk communicatie enz. Real kan mensen ook echt tot rust brengen enz. Vaak is gewoon het zien van Real al voldoende.</p>

Tabel 22: Deel 16 overzicht programma's: effecten 1

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Negatieve effecten bekomen sinds komst hond?	Er waren krabongevalletjes met het commando 'Knie', waarbij de hond met de voorpoten op de schoot en knieën van bewoners gaat. Bewoners schrikken ook wanneer Ice Tea blaft.	Heel uitzonderlijk zal ze eens naar mensen durven grommen, maar dat is meer om duidelijk te maken van "laat mij nu toch eens met rust". En als ze zich niet goed voelt, kan het zijn dat we daar op de dienst al eens de gevolgen van dragen.	Op organisatorisch vlak waren er wel eens problemen en bvb. collega's die de hond te veel opeiste.	Niet echt, soms blaft hij wel eens naar nieuwe bezoekers, maar qua gezondheid naar patiënten toe is er nog niets gebeurd. We letten er wel op dat hij niet te veel blaft, want sommige mensen reageren daar ook wel op.	Met de bewoners niet nee. Er was wel eens een familielid dat vond dat Real hier slecht behandeld werd en dat dat dierenmishandeling was. Maar die vindt ook dat alle dieren hier slecht behandeld worden, dus ja...
Aanwezigheid hond effect op personeel instelling?	Het personeel is een beetje jaloers op de begeleiders. Die zien alleen de leuke dingen, maar veel van wat wij doen met Ice Tea gebeurt in onze eigen tijd met eigen middelen. En dat is geen probleem, maar dat lijken ze te vergeten. De directie is wel heel tevreden. Ice Tea heeft overigens niet veel invloed op personeel, misschien in het begin, maar nu is het een gewoonte.	Ja, zeker en vast; Iedereen gaat op hun eigen manier met Kioshi om en ze hebben allemaal hun eigen momenten. Mensen van het personeel die van haar niet moeten hebben, stappen ook niet op haar af en zij niet op hen. Wanneer Kioshi op dienst is fleurt iedereen zo wat op. Ook wanneer het even heel moeilijk geweest is op dienst, is Kioshi vaak een uitlaatklep.	Ja, ze zijn veel opgewekter. Vroeger waren er nog wel eens problemen toen Numa 's avonds in de week nog mee naar huis ging en daar zijn dan afspraken rond gemaakt. Soms proberen we het ook te goed te doen en dan profiteert Numa daar wel eens van. Voor de rest was er eigenlijk nog geen negatieve commentaar, omdat ook de effecten van zijn aanwezigheid worden gezien.	1 of 2 medewerkers die vroeger bang waren van een hond en wat weigerachtig, zijn nu door met Qupid te werken hun angsten een beetje kwijt. Er is ook één persoon die weinig tot geen interesse heeft voor Qupid en die probeert haar taken altijd door te schuiven. De meeste collega's zijn wel enthousiast en sommige gebruiken ook hun vrije tijd om met hem bezig te zijn en met hem te gaan wandelen, zelfs de directie.	In het begin ondervonden we wel jaloezie van andere personeelsleden, wat niet eenvoudig was. We hebben dat aangepakt en nu is dat gedaan. Ik denk wel dat voor de verzorgers van Real dat een meerwaarde is door de band die ze er ondertussen hebben mee opgebouwd. Ik mag bij sommige nog niet denken aan het moment waarop Real komt te overlijden.

Tabel 23: Deel 17 overzicht programma's: effecten 2

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Aanwezigheid hond effect op bezoekers instelling?	We krijgen heel veel positieve opmerkingen. Bezoekers brengen ook regelmatig koekjes en speeltjes mee.	Het verlaagt de drempel om op bezoek te komen. Kioshi heeft ook een troostend effect, bezoekers komen door haar vaak eens over iets anders vertellen dan over hun ziek familielid. Sommige bezoekers zijn ook sterk geïnteresseerd en gaan veel vragen stellen. En sommige bezoekers, én patiënten, investeren ook echt in de hond.	De bezoekers komen niet meer of minder. Tijdens hun bezoek zullen ze Numa wel eens opzoeken met hun familielid. Ze durven ook wel eens vragen naar haar. Echt uitgesproken meningen, laat staan negatieve, zijn er nog niet geweest. Ik denk sowieso niet dat mensen die snel zullen durven uiten.	Sommige bezoekers, 1 of 2 komen niet meer, sommige komen zoals vroeger en andere komen zelfs meer. Ook bezoekers van andere afdelingen komen naar hier om de hond te zien of weten wanneer er met hem gespeeld wordt en komen dan eens kijken. We begeleiden ook de familieleden, wanneer die bvb. een beetje bang zijn.	De bezoekers vertroetelen Real echt met speeltjes enz. Sommige familieleden, komen ook spontaan een keer kijken in mijn bureau waar Real is. Of ze specifiek meer komen, zou ik niet durven zeggen.
Positieve en/of negatieve opmerkingen	/	1) Kioshi speelt een grote rol wanneer familieleden waken bij patiënten. Kioshi herkent ook vaak familieleden van overleden personen wanneer die hier terugkomen om nog eens te praten of zo. Ze gaat daar dan zelf naartoe en troost. Kioshi wekt heel veel gevoel op.	/	1) Collega's mogen ook altijd naar mij bellen als er iets is met Qupid. Zelfs in het midden van de nacht.	1) De collega's van alle disciplines, behalve de keuken, hebben de kans gekregen om medeverzorger van Real te worden. Ze hebben dus geen recht van klagen, alles is eerlijk verlopen.

Tabel 24: Deel 18 overzicht programma's: effecten 3

4.3.3. TOEKOMST

Alle 5 de respondenten verwachten dat in de toekomst alles zal blijven zoals het is en dat er misschien zelfs nog een lichte evolutie zichtbaar zal zijn. Ook zouden ze graag allemaal wel iéts willen zien veranderen in de toekomst.

Indien ze opnieuw zouden mogen beginnen, zouden slechts 3 van de 5 het iets anders aanpakken, door bijvoorbeeld op voorhand meer navraag te doen bij personeel en bezoekers en de tip mee te nemen zich niet te sterk te hechten aan de hond.

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Toekomstverwachtingen?	Ik vermoed dat de impact van I.T. constant zal blijven en zeker niet zal afnemen, eerder toenemen zelfs. Ik hoop dat Ice Tea nog lang bij ons mag blijven.	Kioshi is zeven en ik hoop dat ze nog lang bij ons mag blijven. Ik hoop ook dat haar enthousiasme niet verder zal dalen.	Ik verwacht dat alles zal blijven zoals het is. Ik denk niet dat hij ineens gaat beginnen apporteren of zo. Wel blijven we hem laten meedoen met allerlei activiteiten. Ik denk dat er wel een lichte stijging geweest is in deelname, omdat ik nu niet meer in de verzorging zit en hij dus meer kan meelopen. Ik denk ook niet dat we meer kunnen verwachten. Je kan natuurlijk altijd meer verwachten, maar dan moet je er ook meer tijd kunnen insteken. Wij vinden dat het goed loopt zoals het loopt.	Ik denk dat alles een beetje zal blijven zoals het is.	Van mij mag alles blijven zoals het is. We moeten alleen zien dat we niet in een soort routine vervallen.

Tabel 25: Deel 1 overzicht toekomst

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
<p>Zou u iets willen zien veranderen in de toekomst? Wat en waarom? Indien opnieuw starten, andere aanpak?</p>	<p>Graag een nieuw plasplein en een hond op elke afdeling. Dit laatste is misschien niet mogelijk door lange wachtlijsten voor hond en omdat er reeds één aanwezig is. Indien we opnieuw zouden starten, zou ik meer navraag doen bij patiënten, bezoekers, personeel, ... Door de omstandigheden met Ice Tea's voormalige baasje was daar te weinig tijd voor.</p>	<p>Ik zou Kioshi graag terug wat meer geprikkeld zien. Ze is een beetje een gewoonte geworden en zij is niet het hoofddoel van deze afdeling, maar ze hoort erbij en we moeten blijven functioneren.</p>	<p>We denken dat het niet echt mogelijk is dat er verandering komt in zijn gedrag, maar het zou fijn zijn moest hij wat meer apporteren. Dan kan je ook mensen een keer een balletje laten weggoeien en terug brengen. We moeten ook zien dat wij ons als verzorgers van Numa, niet te veel gaan hechten aan hem. Dat hebben we ondervonden toen de eerste eindverantwoordelijke van Numa hier is weggegaan. Zij had het heel moeilijk om Numa af te geven.</p>	<p>Ik zou het wel leuk vinden moest er iets veranderen of mochten er een aantal zaken bijkomen, maar daar is niet altijd tijd voor, door routine en andere zaken. Zoals alles verlopen is, is het goed gegaan. Er was en is een zeer goed contact met Hachiko en het gastgezin van Qupid.</p>	<p>Onze secretaris vindt dat we moeten zorgen voor continuïteit en dat we op tijd moeten zorgen voor opvolging voor Real, maar als het aan hem lag hadden we hier nu al 10 Reallekes. Real mag zeker geen gewoonte worden, maar dat houd ik wel goed in de gaten. De aanwezigheid van Real hier is eigenlijk al wel altijd in een stijgende lijn gegaan, maar we kennen ze ondertussen ook al wat beter, met al haar truken erop en eraan. Als ik opnieuw zou beginnen, zou ik niets anders aanpakken. Er zijn ook altijd wel zaken waarvan je denkt dat had ik beter anders gedaan ... Ik denk dat het belangrijk is, om als er iets is, er kort op de bal op in te spelen.</p>

Tabel 26: Deel 2 overzicht toekomst

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4	Respondent 5
Extra opmerkingen	<p>1) Ice Tea is bijna volledig gesponsord.</p> <p>2) Ice Tea geeft alles zelf zeer goed aan.</p> <p>3) Letten op haar gewicht is noodzakelijk.</p> <p>4) Thuis bij begeleiders is ze heel speels. Eens binnen in instelling is ze heel kalm en plichtsbewust.</p> <p>5) Meer instellingshonden in het algemeen zijn noodzakelijk.</p> <p>6) Er zou zeker meer informatie moeten komen over hoe dieren in te zetten!</p>	<p>1) Ik denk niet dat ik indien er een tweede hond zou komen het terug op mij zou nemen. Het is een groot engagement en je krijgt er veel voor terug, maar toch is het niet altijd makkelijk. Je hecht je, je moet moeilijke beslissingen nemen, ...</p> <p>2) In het begin waren er soms wat tegenkantingen van het personeel. Ze zochten problemen waar er geen waren.</p> <p>3) (In de vragenlijst in de bijlage zijn nog enkele mooie verhalen te lezen over het effect van Kioshi)</p>	<p>1) Veel van de in dienst zijnde verzorgers hebben de commando's voor Numa geleerd van andere verzorgers.</p> <p>2) Numa gaat afwisselend mee naar de verschillende afdelingen, maar niet volgens een vast stramien. In het begin werd hij wel eens te veel opgeëist door andere afdelingen, maar nu is er dus de afspraak dat elke afdeling hem éénmaal in de week heeft. Voor de rest van de tijd verblijft Numa hier op de afdeling met dementerende. Op de andere afdelingen hebben ze ook niet altijd evenveel tijd voor hem.</p>	<p>1) Qupid heeft het snel door wanneer er iets op til staat en er met hem iets gaat gebeuren.</p> <p>2) Qupid is mij ook echt als baasje blijven zien, ondanks het feit dat hij hier woont. Ik had gedacht dat dat ging verwateren, maar dat is gebleven en dat vind ik wel leuk.</p>	<p>1) Wanneer Real niet bij mij is, is hij bij zijn tante, de ergotherapeute.</p> <p>2) Wat als Real met pensioen gaat?</p>

Tabel 27: Deel 3 overzicht toekomst

5. DISCUSSIE

Sinds de aanvang van mijn thesis, december 2006, zijn in februari 2007 door Hachiko nog twee honden aan instellingen toegewezen. Deze dieren zijn weliswaar niet opgenomen in dit onderzoek, omdat het voor die respondenten, door de recente plaatsing van de honden, niet mogelijk zou zijn antwoorden te geven op de vragen gesteld tijdens deze studie. Het toont echter wel aan, dat er meer en meer vraag is naar zulke honden en binnen Hachiko vertaalt zich dit in een verlengen van de wachttijden. Vooral dan voor instellingen aangezien zij alleen in aanmerking komen voor 'afgekeurde' honden. Een mogelijke oplossing zou zijn dat er in de toekomst opleidingcentra komen, waar honden speciaal worden voorbereid om ingezet te worden binnen IAD programma's maar, zoals vaak ligt het probleem hier bij het bekostigen van zo'n project.

Steeds meer en meer instellingen opteren voor een hond, omdat ze horen over de positieve effecten van honden in zorgcentra. Knelpunt hier is echter dat informatie rond dit onderwerp voor mensen uit de zorgsector nog steeds moeilijk is terug te vinden. Momenteel zijn er in België 2 informatiecentra die zich gespecialiseerd hebben in het onderwerp 'mens-dier' interactie, meer bepaald Ethologia vzw (Brussel) en het Laboratorium voor Ethologie (Universiteit Gent), maar het bestaan daarvan is in de praktijk nog vaak onvoldoende bekend. Een daaropvolgend knelpunt is dan het feit dat veel praktijkinformatie in het engels geschreven is, waardoor deze moeilijker toegankelijk is voor het Belgische publiek. Ook bewijs rond de effecten van dit onderwerp komt er nog niet, omdat het momenteel niet gezien wordt als een prioritair onderzoeksthema en het dus niet wordt gefinancierd door de overheid. Sterker nog, vermits er geen wetenschappelijk bewijs aanwezig is, wordt ook de financiering van IAD projecten door de overheid vaak afgewezen. Echter dit is een cirkelredenering, vermits men pas onderzoek kan doen over projecten nadat deze zijn gestart. Verder kunnen instellingen de kosten van een evaluatie van programma's niet betalen, omdat IAD programma's op zich al een meerkost betekenen en de sociale sector niet veel geld over heeft.

Indien er meer informatie, en goede kennis zou zijn in verband met de cursussen die bestaan voor het opzetten van IAD programma's, bijvoorbeeld over hoe men de honden met meer effect kan inzetten in TAD programma's, zoals tijdens ergotherapie en kinesithérapie, dan zou dit al een stap in de goede richting kunnen betekenen.

Wanneer men bovendien in de instellingen betere rapporten zou kunnen bijhouden, die kunnen aangeven dat er effecten zijn in het voordeel van de gezondheid van de mensen in deze centra, en daarenboven de veiligheid en omgeving waarin met de dieren wordt gewerkt in kaart zou kunnen brengen, dan zou dat al een tweede stap in de goede richting kunnen zijn.

Over één ding zijn de respondenten het ook zeker eensgezind. Het grote doel van een hond in een zorgcentrum, is een huiselijke sfeer creëren voor de bewoners. Vaak is de hond echter niet alleen een aanwinst voor de bewoners én hun familie, die zelfs gaan investeren in de hond, maar ook voor het personeel zelf is de hond een meerwaarde. De hond vergemakkelijkt hun werk, maar is ook een steun wanneer ze even een moeilijk moment hebben. Hier moet dan wel weer gelet worden op het feit dat de begeleider en medeverzorgers van de honden zich niet té sterk gaan hechten

aan het dier. Want, wat wanneer er veranderd wordt van werk of de hond gaat met pensioen en hij moet afgegeven worden?

Tijdens de gesprekken met de respondenten waren er ook enkele zaken, in verband met de honden zelf, die de aandacht trokken en/of bedenkingen opriepen.

Zo zijn er twee zaken die overal terug komen: het feit dat er op het gewicht van de honden gelet moet worden en het feit dat de omstandigheden toch ook wel een grote impact hebben op de honden zelf.

Het gewicht is een gevolg van de drang van bewoners en bezoekers om toch maar iets te geven aan dat 'arme diertje', hoewel er bij patiënten vaak nog andere factoren meespelen, zoals het feit dat ze dementerend zijn of dat ze gewoon eten morsen. Hoewel sensibiliseren al een stap in de goede richting is, is het aangewezen om het zekere voor het onzekere te nemen en de honden tijdens de maaltijden uit de buurt te houden en de patiënten streng in de gaten te houden, bvb. wanneer zij de leefruimten waar gegeten wordt verlaten.

Het werk dat de honden verrichten heeft ook een grote terugslag op de dieren zelf. Dit werd ondervonden door het feit dat de meeste honden moe worden naarmate de dag en de week vordert. De vraag is dan ook, is een bezoekprogramma beter dan een residentieel programma voor het welzijn van de hond of kan het zijn dat indien er genoeg op gelet wordt, dit geen verschil uitmaakt? Via meer gericht wetenschappelijk onderzoek zou men zeker een antwoord op deze vraag kunnen vinden.

Een ander feit dat mijn aandacht trok was het volgende: tijdens hun opleiding wordt aan de honden geleerd dat een knuffel en een enthousiast geluid een beloning is voor het werk dat ze correct verrichten. Wanneer de honden echter in een instelling terechtkomen, worden ze constant geknuffeld en bejubeld. Is dit in eerste instantie niet verward voor hen? Leren ze op die manier niet voordien afgeleerde dingen aan omdat de 'reinforcement'/bekrachtiging nu 'gratis' wordt? En wat als ze na het doen van iets wat niet toegestaan is door de inrichting, geknuffeld wordt door een bewoner? Kan dit tijdens de eerste maanden van het verblijf van de hond in de inrichting, door de hond verkeerd geïnterpreteerd worden en voor problemen zorgen?

Waar als laatste punt naar de hond toe zeker moet op gelet worden, is het feit dat de hond geen gewoonte mag worden en dat de activiteiten voor de hond geen gewoonte mogen worden. Hiermee wordt dan bedoeld dat de aandacht voor hond niet mag verslappen en dat, zoals respondent 5 het verwoordde, "het fijn moet blijven voor de bewoners, maar ook aangenaam voor de hond". Regelmatig de activiteiten aanpassen en aan andere activiteiten buiten de inrichting deelnemen, is dan ook de boodschap.

Als afsluiter van deze discussie toch nog enkele bedenkingen...

- Wanneer bewoners/patiënten, de hond op de kamer weigeren, wordt er een symbooltje aan de deur van de desbetreffende bewoner gehangen, zodat dit voor de werknemers duidelijk is. Maar de vraag is dan of dit voor de cliënt/patiënt eventueel sociale gevolgen kan hebben? Stel je weigert als bewoner van een tehuis als enige dat de hond bij jou op de kamer komt, om redenen waar je niet van

afwijkt. Kan dit dan leiden tot uitsluiting door de groep? En wordt de hond dan bijvoorbeeld na een tijdje toch niet op de kamer toegelaten als gevolg van groepsdruk, “Allé, het is toch zo een braaf beestje...”?

- Tijdens één van gesprekken werd aangehaald, dat de hond soms niet mee kan op uitstap omdat er te weinig begeleiding is. Zou het in de toekomst dan niet aangewezen zijn dat er aparte begeleiding voorzien wordt voor de hond, waardoor de andere personeelsleden zich met de patiënten kunnen bezig houden en de hond toch meekan, eventueel zelfs gezelschap kan betekenen voor personen die het moeilijk hebben om buiten te komen? Mogelijkerwijs zou deze hondenbegeleider dan ook ingezet kunnen worden om de hond verder af te stemmen op zijn doelgroep, te begeleiden in verdere training, enz.
- Soms is er jaloezie en onbegrip van andere collega's naar de begeleiders van de honden toe. Vaak hebben deze echter de kans gekregen om mee te werken, maar hebben ze afgehaakt om persoonlijke redenen. Echter dit wil niet zeggen dat sommige daarom ook 'afgehaakt' hebben van het hondenproject.
- Vervolgens is er nog de vraag, of het mogelijk is om met een grote groep van medebegeleiders nog een goede verzorging en werking van de hond te garanderen? Of dat het beter is dat enkel de eindverantwoordelijke de verzorging van de hond op zich neemt?
- En wat met het welzijn van de dieren? Momenteel is er nog maar weinig onderzoek uitgevoerd naar welzijnsaspecten i.v.m honden in IAD programma's. Zo zijn er sommige respondenten die erover spreken dat de honden als gevolg van te weinig prikkels lui en loom worden en dat naar mate de week vordert het duidelijk op te merken is dat de honden moe worden. Het is dan ook een goede zaak dat de honden geregeld even weg kunnen van de instellingen en gewoon weer hond kunnen zijn. Een tweede punt waarop gelet moet worden zijn overenthousiaste bezoekers. Deze hebben meer mogelijkheden dan de bewoners van de centra en kunnen dus de honden beter manipuleren. Vaak houden zij er echter geen rekening mee dat het voor deze dieren ook wel eens genoeg kan zijn en zijn dan verbaasd wanneer de honden grommen of uithalen. Wat een aanleiding kan zijn naar de vraag in hoeverre de begeleiders hondengedrag kunnen aflezen en kunnen opmerken of de honden onder stress komen te staan?

6. BESLUIT

Wanneer we de resultaten van deze studie bekijken zien we duidelijk dat de programma's waarin de voormalige hulphonden worden tewerkgesteld allemaal AAD programma's zijn, zowel actieve als passieve. Er werden namelijk nergens therapiedoelen gesteld en er zijn ook geen evaluatiesystemen voorzien om persoonlijke vorderingen van de cliënten in kaart te brengen. Het belangrijkste doel van de honden in deze programma's is het oproepen van een huiselijke sfeer en op die manier de kwaliteit van het leven van de cliënten/patiënten te verbeteren. We spreken over actieve en passieve AAD, omdat het zowel om bezoekprogramma's als om een residentieel programma gaat.

Ondanks het feit dat deze honden allemaal zeer goed getraind zijn, wordt er na de plaatsing van het dier in de instelling maar zeer weinig gebruik gemaakt van deze kennis noch worden er nieuwe/verdere training met deze dieren doorlopen. Waarschijnlijk zijn hier verschillende redenen voor. Zo is er enerzijds te weinig informatie aanwezig om de praktijkmensen op de hoogte te brengen van deze mogelijkheden, wat vooral te wijten is aan de slechte doorstroming van wetenschappelijke kennis naar de praktijkwereld. Anderzijds is er binnen de instellingen meestal ook onvoldoende ruimte naar tijd en budgettering toe, om deze programma's te laten groeien.

De programma's zouden dus in principe meer inhoud kunnen hebben dan enkel de huiselijkheid te belichamen, maar de vraag blijft of de sector hieraan nood heeft of zelfs of ze hiervoor open staat. In ieder geval zal de groei van informatiecentra over deze onderwerpen, evenals de betere trainingen voor de praktijkmensen, deze laatste vraag naar de toekomst toe zeker scherper stellen, en er misschien zelfs een antwoord op formuleren.

Wanneer we tot slot kijken naar het totale functioneren van de honden door Hachiko geplaatst binnen de zorgcentra, kan er gesteld worden dat de geplaatste honden het zeer goed doen in hun nieuwe jobs. Het omvormen van hulphonden zonder toekomst naar instellingshonden met toekomst is dus een goede zaak die alleen maar toegejuicht kan worden.

7. BIBLIOGRAFIE

7.1. ARTIKELS

- Corson, S.A., Corson E., Gwynne, P.H., Arnold, L.E. 1977. Pet dogs as nonverbal communication links in hospital psychiatry. *Comprehensive Psychiatry*, 18 (1), 61-72.
- Kruger, K.A., Serpell, J.A. 2006. Chapter 2: Animal assisted interventions in mental health: definitions and theoretical foundations. In: *Handbook on Animal Assisted Therapy. Theoretical Foundations and Guidelines for practice*. 2nd Edition. J. Fine (editor). 21-38.
- Odendaal, J.S.J. (2000). Animal-assisted therapy – magic or medicine? *Journal of Psychosomatic Research*. 49, 275-280.
- Meers, L., Coultis, D., Samuels, W.E. 2007. History of Animal-Assisted Interventions. *Encyclopedia of Humans and Animals*. M. Bekoff and J. Nystrom (Eds.), Westport, CT: Greenwood Publishing Group (in press).
- Samuels, W. E., Coultis, D., Meers, L., Ödberg, F. O., Normando, S. 2006. Can an AAI educational programme improve animal welfare? *Proceedings of the VDWE International Congress on Companion Animal Behaviour and Welfare*. 119-128.

7.2. BOEKEN

- Bouckaert, M. 2001. *Cahier Ouderenzorg: Therapie met dieren*. Verantwoordelijke uitgever: Herman Jongeling (Belgium), 87, 13-17.
- Bustad, L.K., Hines, L. 1983. Historical perspectives of the human-animal bond. In R.K. Anderson, B.L. Hart, L. Hart (Eds.). *The Pet Connection*, 15-29.
- Cunliffe, J. 1999. *Honden: rassen – verzorging – geschiedenis*. Parragon (UK). 72-79, 92-93.
- Delta Society. 1996. *Standards of practice for animals-assisted activities and animal-assisted therapy*. Renton, W.A.: Delta Society. 309.
- Levinson, B.M. 1969. *Pet-oriented child psychotherapy*. Springfield Illinois: Charles C. Thomas.
- Nightingale, F. (1976). *Notes on Nursing. What it is, and what it is not*. Buccaneer Books Inc., New York. 142.
- Serpell, J.A. 1996. *In the company of animals* (2nd Ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

7.3. THESSISEN

- Brasseur, L. 2006. Zin en onzin van puppytesten. 42, 8-11.

7.4. WEBSITES

- <http://www.blindengeleidehondenschoolgenk.be/index2.html>
- <http://www.deltasociety.org/TextOnly/ServiceInformationBasic.htm>
- http://www.dogtrainingcentregrap.com/?gclid=CL3Z_5DSv4sCFRGhQAod8QFxnw
- <http://www.dyadis.org/nl/index.html>
- <http://www.ethology.ugent.be/>
- <http://www.hachiko.org/>
- <http://www.harttegenhart.be/>
- <http://www.kyno-logisch.net/site/index.html>

8. LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Schema IAD (Samuels et al., 2006)	4
Figuur 2: De verschillende soorten assistentiehonden (ADEu, pers. comm.).....	6
Figuur 3: Overzicht IAD-dieren op basis van hun verblijfplaats (Meers et al., 2007)...	9
Figuur 4: Samenvattend schema figuren 1 & 2.....	10

9. LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Overzicht respondenten.....	13
Tabel 2: Deel 1 overzicht hulphonden	15
Tabel 3: Deel 2 overzicht hulphonden	16
Tabel 4: Deel 1 overzicht historiek.....	18
Tabel 5: Deel 2 overzicht historiek.....	19
Tabel 6: Deel 3 overzicht historiek.....	20
Tabel 7: Deel 1 overzicht programma's: algemeen 1	23
Tabel 8: Deel 2 overzicht programma's: algemeen 2	24
Tabel 9: Deel 3 overzicht programma's: algemeen 3	25
Tabel 10: Deel 4 overzicht programma's: algemeen 4	26
Tabel 11: Deel 5 overzicht programma's: sociale omgang 1	27
Tabel 12: Deel 6 overzicht programma's: sociale omgang 2.....	28
Tabel 13: Deel 7 overzicht programma's: sociale omgang 3.....	29
Tabel 14: Deel 8 overzicht programma's: sociale omgang 4.....	30
Tabel 15: Deel 9 overzicht programma's: activiteiten 1.....	31
Tabel 16: Deel 10 overzicht programma's: activiteiten 2.....	32
Tabel 17: Deel 11 overzicht programma's: activiteiten 3.....	33
Tabel 18: Deel 12 overzicht programma's: activiteiten 4.....	34
Tabel 19: Deel 13 overzicht programma's: activiteiten 5.....	35
Tabel 20: Deel 14 overzicht programma's: activiteiten 6	36
Tabel 21: Deel 15 overzicht programma's: activiteiten 7	37
Tabel 22: Deel 16 overzicht programma's: effecten 1	38
Tabel 23: Deel 17 overzicht programma's: effecten 2.....	39
Tabel 24: Deel 18 overzicht programma's: effecten 3.....	40
Tabel 25: Deel 1 overzicht toekomst.....	42
Tabel 26: Deel 2 overzicht toekomst.....	43
Tabel 27: Deel 3 overzicht toekomst.....	44

BIJLAGE

BIJLAGE 1: De hulphondenfiches 52

BIJLAGE 2: De ingevulde vragenlijsten..... 57

De hulphondenfiches met foto's en de ingevulde vragenlijsten zijn gepubliceerd met toelating van de respondenten.

BIJLAGE 1: De hulphondenfiches

Naam: Ice Tea

Ras: Labrador

Sekse: Teef

Kleur: Blond

Geboortedatum: 09 december 1998

Aankoopdatum: 02 februari 1999

Huidige leeftijd: 8 jaar

Toegewezen op: 09 augustus 2004

Plaatsing: 2^e

Reden: Het voormalige baasje was te zwak geworden en I.T. is geplaatst in het RVT waar deze verbleef.

Type programma: Bezoekprogramma

Duur programma: Ongeveer 2,5 jaar

Type instelling: RVT

Kenmerken: Ze heeft last van lichte heupdysplasie en heeft éénmaal een epileptische aanval gedaan tijdens een onweer.

Medicatie: /

Naam: Kioshi

Ras: Golden Retriever

Sekse: Teef

Kleur: Blond

Geboortedatum: 30 november 1999

Aankoopdatum: 20 januari 2000

Huidige leeftijd: 7 jaar

Toegewezen op: 10 februari 2002

Plaatsing: 1^e

Reden: Heupdysplasie en ze had het karakter om op deze eenheid terecht te komen.

Type programma: Bezoekprogramma

Duur programma: Ongeveer 5 jaar

Type instelling: Palliatieve eenheid

Kenmerken: Kioshi heeft C-heupen en heeft in februari 2000 een infectie gehad ter hoogte van de darmen. Kioshi is momenteel op dieet wegens overgewicht.

Medicatie: Kioshi heeft soms medicijnen nodig voor blaasinfecties en haar heupdysplasie.

Naam: Numa

Ras: Golden Retriever

Sekse: Reu

Kleur: Blond

Geboortedatum: 27 juli 2001

Aankoopdatum: 13 september 2001

Huidige leeftijd: 6 jaar

Toegewezen op: 04 augustus 2003

Plaatsing: 1^e

Reden: Elleboogdysplasie en het weigeren van commando's, vooral apporteren.

Type programma: Bezoekprogramma

Duur programma: Ongeveer 3,5 jaar

Type instelling: RVT

Kenmerken: Numa heeft slechte ellebogen en is onlangs nog op dieet geweest wegens overgewicht.

Medicatie: /

Naam: Qupid

Ras: Golden Retriever

Sekse: Reu

Kleur: Blond

Geboortedatum: 17 februari 2003

Aankoopdatum: 01 april 2003

Huidige leeftijd: 4 jaar

Toegewezen op: 09 februari 2005

Plaatsing: 1e

Reden: Heupdysplasie

Type programma: Residentieel programma

Duur programma: 2 jaar

Type instelling: W&ZC

Kenmerken: Qupid heeft CC-DD heupen en heeft een stofallergie.

Medicatie: Artuvetrin®, vaccin voor stofallergie

Naam: Real

Ras: Labrador

Sekse: Teef

Kleur: Blond

Geboortedatum: 28 juli 2003

Aankoopdatum: 16 september 2003

Huidige leeftijd: 3 jaar en 9 maanden

Toegewezen op: 08 augustus 2005

Plaatsing: 1e

Reden: Elleboogdysplasie

Type programma: Bezoekprogramma

Duur programma: Ongeveer 1,5 jaar

Type instelling: W&ZC

Kenmerken: Real heeft redelijke goede heupen, maar slechte ellebogen. Ze leidt ook aan incontinentie.

Medicatie: Incurin®, voor hormonale incontinentie

BIJLAGE 2: De ingevulde vragenlijsten

Goedendag, mijn naam is Marijke Thierens. Ik ben een laatstejaars studente Agro- en Biotechnologie afstudeerrichting Dierenzorg aan de Katholieke Hogeschool Sint Lieven te Sint Niklaas. Stage volgen is een deel van het lessenspakket en dit jaar volbracht ik mijn stage bij de vzw Hachiko. Het is ook via deze vereniging dat ik bij u terecht kwam. Bij een laatste jaar hoort immers een eindwerk en dit maak ik in functie van Hachiko. Mijn thesis betreft een studie naar de honden die door Hachiko in instellingen zijn geplaatst. Ik bekijk hoe de hond in de instelling gehouden wordt en wat het effect is van de hond in de instelling.
Ik wil u al op voorhand bedanken voor uw medewerking.

Datum interview: 08/02/2007 Uur van aanvang: 13.50 u. Einde: +/- 16.30 u.

Identificatie

Naam hond: Ice Tea Geslacht hond: T/R Hondenras: Labrador / Golden Retriever

Geboortedatum hond: 09 december 1998

Opleiding hond: Hulphond

(Medische) kenmerken hond: Ice Tea heeft één epilepsieaanval gedaan en heeft middelmatige heupen.

Plaatsingsdatum hond: 09 augustus 2004

1e of 2e plaatsing hond: 2e plaatsing Reden: Het eerste baasje van Ice Tea, persoon x, was te zwak geworden en kon geen commando's meer geven. Hierop heeft Hachiko haar teruggehaald. Ice Tea heeft dan ongeveer één jaar en half op Hachiko gewoond en de mensen van daar zijn verschillende keren met haar bij persoon x op bezoek gegaan. Persoon x ging dan echter naar een tehuis en voor Caroline van Hachiko was dit ideaal om I. T. nog iets nuttigs te laten doen, zonder echt als hulphond te functioneren en zo is ze hier terecht gekomen. Ondanks het feit dan, dat persoon x niets meer kon zeggen, kreeg hij hier wel nog veel van haar gedaan en hebben die twee hier nog veel plezier aan elkaar beleefd. Voor persoon x werd ze tweemaal bijna geplaatst, maar omwille van persoonlijke redenen van die kandidaten is dat niet doorgegaan.

Respondent

Naam instelling: RVT Sint Jozef vanaf 12/03/2007 Campus De Liberteyt

Adres instelling: Vroonstalledries 22 9032 Wondelgem

Website instelling: /

Functie instelling(w&z, rvt,... + wat er zoal gebeurt):

Eigenlijk is dit een rusthuis, maar door verdwijning van algemene verzorgingsdiensten omwille van bezuinigingen, verblijven hier nu ook jonge mensen met een handicap. Deze laatste horen hier niet, maar komen hier spijtig genoeg wel terecht.

Naam respondent: Respondent 1 Geslacht: M/V

Telefoon: Respondent 1 E-mailadres: Respondent 1

Wat is uw functie binnen de inrichting? Kinesitherapeut

Welke opleiding heeft u gevolgd? Kinesitherapie

Ik heb gehoord dat er hier in de instelling in 2004 een hond van Hachiko geplaatst is. En nu zijn we nieuwsgierig om te horen hoe het met die hond gaat, van daar heb ik enkele vragen. Bent u degene die met de hond is begonnen te werken hier?

We zijn begonnen met zes personeelsleden, maar ik ben wel roedelleider (term van Hachiko) en dus eindverantwoordelijke, zowel naar Hachiko toe, als binnen het rusthuis. Ondertussen zijn we nog steeds met zes, maar niet meer met de zes oorspronkelijke medewerkers.

Indien nee, wie werkte er voordien met de hond in deze instelling (hoe lang?Wat?)? Kan u hier wat meer over vertellen?

Onder de andere vijf verantwoordelijke zijn twee ergotherapeuten, één hoofdverpleegkundige, één kok en één animatrice. Er is een planning en om de vijf weken zijn we dus elke een week verantwoordelijk voor haar. Ik maak telkens een nieuwe planning een drietal weken voor de oude verloopt. Ice Tea weet ook donders goed wat ze waar en bij wie mag doen, maar ze luistert wel naar alle zes de begeleiders even goed.

Heeft u zich speciaal voorbereid om met een hond te werken in deze instelling/ met deze doelgroep? Of is het programma spontaan gegroeid?

De komst van een hond moest officieel aangevraagd worden en er was gevraagd of ik daarvoor een tekst wilde schrijven. Ik heb mijn informatie voor de voorbereiding

eigenlijk vooral van Caroline (Hachiko vzw) en ik heb een eindwerk van de KU Leuven over dieren in rusthuizen opgevraagd. Voor de rest heb ik hier en daar nog wat opzoekingswerk verricht.

Ik heb samen met twee andere begeleiders ook grote delen van de door Hachiko georganiseerde opleiding en stage gevolgd. Ik ben wel de enige die het examen daarvan heeft meegedaan.

Indien voorbereiding: welke: (1)extra trainingen gevolgd/(2)boeken gelezen/(3) informatie gezocht/(4)initiatieven (schrappen wat niet past)? Indien ja, welke? Vond u dat deze informatie gemakkelijk te vinden was?

Ik heb gesurft op het Internet en het eerder vermeldde eindwerk gelezen. Bij het eindwerk werd er wel verwezen naar onderzoeken, maar ik heb eigenlijk weinig echt wetenschappelijk onderbouwde bewijzen (wel verwijzingen) gevonden en die had ik eigenlijk wel nodig om de aanwezigheid van de hond hier te kunnen rechtvaardigen. Ik wilde ook bewijzen aan het OCMW, dat de aanwezigheid van een hond weldegelijk bloeddrukverlagend werkt enz. en dat kon ik dus niet, maar ze waren wel zeer tevreden met wat ik wel kon voorleggen. Ik sprak ook met Johan Van Dale, één van de twee oprichters van Josta. Josta is een vereniging die zich bezighoudt met eigenlijk alle soorten dieren die kunnen worden ingezet ter begeleiding van kinderen, volwassenen, ouderen, ...

Zou u het nuttig vinden bijkomstige cursussen te kunnen volgen bvb. om andere programma's met de hond te kunnen opstarten of de bestaande te verbeteren?

Ja, indien het mogelijk zou zijn vanuit de inrichting hier, zou ik er wel aan deelnemen. Ik zou graag meer te weten komen over de invloed op de gezondheid van de patiënten (echt over bloeddruk, minder medicijnen,...) en over het betrekken van de hond in het programma. Ik vind het spijtig dat er te weinig met Ice Tea gebeurt. Ik ben er zeker van dat er nog mogelijkheden zijn om haar beter in te zetten, maar hoe? Ik wil dus vooral informatie over het inzetten bij animatie, revalidatie, ...

Heeft u interesse naar een samenvatting van mijn thesis (verwachtte datum: juni)?
Ja / Nee

Ik wil hier ook vermelden dat deze gegevens volledig anoniem verwerkt zullen worden.

Beschrijving programma

Waar verblijft de hond het meest van zijn tijd (%tijd/week of per dag als dat gemakkelijker is)? In de instelling? Elders? Indien elders, waar (%tijd/week of per dag als dat gemakkelijker is)?

Toen persoon x, het toenmalige baasje van Ice Tea, nog leefde en hier verbleef, was de afspraak met Hachiko dat Ice Tea hier bleef slapen. Dit is veranderd bij het overlijden van persoon x en vooral ook naar Ice Tea toe, om haar toch haar nachtrust te laten hebben. Dit was ongeveer rond oktober-november 2004 en ik had toen ook iets gelezen over gedragsstoornissen die konden optreden als gevolg van slaaptkort bij honden en met de bewoners hier wilde ik dat risico toch liever niet nemen.

(Het gaat dus over een residentieel- / bezoek- programma).

(vroeger heel kort residentieel)

1. verzorging:

- Wie geeft de hond eten?(eventueel waarom)

1 van de zes personen bij wie Ice Tea verblijft.

- Wanneer gebeurt dat? Gebeurt dat op vaste tijdstippen (x-maal/dag) of variabel? Indien variabel (x-maal/dag), waarvan hangt het af?

S' Morgens, 1x/dag, bij mij (Respondent 1) gebeurt dit rond +/- 07.30 u. na de wandeling. Daarna slaapt of speelt ze nog even en dan vertrekken we naar het werk.

- Gebeurt dit altijd op de zelfde plaats? Waar? Indien niet, waarom?

Ja, thuis, op de vaste plaats voorzien door diegene bij wie ze verblijft.

- Gebeurt dit volgens een vast ritueel? Zo ja, welk? (Moet de hond bijvoorbeeld iets doen voor hij zijn eten krijgt) (oplettend dat je geen suggestieve vragen stelt en op die manier antwoorden ontloopt, verkies zo open mogelijke vragen.)

Ze krijgt een 'oké'. Na haar eten brengt ze bij mij ook zelf haar eetbak terug en daar krijgt ze dan een beloning voor. Die beloning zijn dan meestal een paar brokjes die ik heb achtergehouden van haar maaltijd.

- Krijgt de hond extra's toegestopt? Indien ja, wat? Hoe vaak? Waarom? Ter gelegenheid waarvan? Door wie? Hoe reageert de hond daarop? Hoe wordt dat geregeld?

Ja, in een rusthuis wat denk je (lacht), daarom krijgt ze ook light voeding en wordt haar gewicht zeer goed in de gaten gehouden, ze is een echte goede 'stofzuiger'. Er valt wel eens iets op de grond, maar de bewoners geven ook echt extra's om te geven, echter als we dit zien worden ze daarop berispt en ze zeggen dan wel "We zullen het niet meer doen!", maar toch zijn het telkens dezelfde die het opnieuw doen. Ice Tea mag vrij rondlopen wanneer de bewoners eten, maar ze wordt zoals gezegd zeer streng in de gaten gehouden. We merken het eigenlijk al aan de bewoners als ze hier toekomen, als ze graag honden zien of ze hebben er zelf één gehad, dan is de kans groot dat ze wel eens iets geven. Ook het personeel wordt in de gaten gehouden hoor en ook zij worden berispt als we het zien. Ze worden zelfs iets harder aangepakt, omdat ze toch beter zouden moeten weten. We hebben ook duidelijk tegen iedereen gezegd, dat wanneer I. T. te dik wordt, Caroline van Hachiko dat een goede reden vindt om haar hier weg te halen... Voor de rest krijgt ze s'avonds voor het slapen gaan ofwel een snoepje ofwel een PEDIGREE® Dentastix™. Dit laatste krijgt ze niet alle dagen, maar wel op regelmatige basis.

- Hoe krijgt de hond drinken? Waar gebeurt dit? Door wie? Hoe vaak per dag? Etc.

Op verschillende plaatsen hier in het tehuis staan drinkbakken, vooral eigenlijk op de plaatsen waar ze met regelmaat is.

- Wordt er met de hond gespeeld? Hoe vaak (uren/dag of uren/week)? Vaste tijdstippen? Variabel? Indien variabel, waarvan hangt het af? Hoe gebeurt dit? Wie speelt er met de hond? Hoe? Zijn er soms hondenspeeltjes aanwezig? Indien ja, welke?

Ja, thuis zeker, hier ook, maar door de bewoners is dat dan vooral knuffelen. Soms wordt er door bewoners ook wel eens een balletje weggegooid en zowel hier als thuis kan I. T. beschikken over speeltjes, poppen, ringen, een flosj, tennisballen, ...

- Zit de hond hoofdzakelijk binnen (uren/dag) of kan hij ook buiten (uren/dag)? Vaste tijdstippen? Variabel? Indien variabel, waarvan hangt het af? Hoe gebeurt dit? Door wie? Hoe?

Bij mij zit ze na het werk een tijdje buiten en ook 's avonds voor het slapen gaan nog eens en 's morgens wordt er ook gewandeld (zie eerder). Voor de rest zit ze een groot deel van de dag binnen, behalve dan voor een grote of kleine boodschap. In het weekend zit ze wel het grootste deel van de dag buiten. Eigenlijk wordt door de begeleiders ook geprobeerd om zoveel mogelijk met haar buiten te gaan. Er wordt gewandeld langs het kanaal, in parken en ik persoonlijk probeer ook elke zondag met haar naar zee te gaan. Bij mij loopt ze ook veel los (zonder leiband dan), behalve waar het echt niet anders gaat. Zo zijn er ook twee begeleiders die meer in de drukte van de stad wonen en daar is dat echt niet mogelijk.

- Kan de hond zich afzonderen als hij niet bij mensen wil zijn? Gebeurt dit vaak (X/dag of week)? Hoe geeft de hond dit te kennen? Heeft het dier zelf toegang tot deze ruimte? Hoe is deze ruimte afgeschermd? Wie kan hier binnen en wie niet?

Ja en dat doet ze ook effectief, zo'n +/- 3 à 4 maal per week, soms minder soms meer. Ze slaat dan tijdens het wandelen af naar de gang waar haar bedje staat. Ze geeft ook zeer goed zelf aan dat ze er genoeg van heeft en moe is en je kan haar dan wel roepen en ze zal komen, maar meer op een manier van "ppfff nu weer...". In haar bench hier is ze nog nooit in geweest, we hebben die dan maar opgevouwd.

- Is de hond al eens ziek geweest? Wat? Waar verblijft de hond dan? Hebben jullie een ruimte waar jullie de hond alleen kunnen zetten indien hij ziek zou worden? Waar? Hoe afgeschermd? Is dit belangrijk volgens u? Waarom wel/niet?

Nee, niet echt zichtbaar, ze heeft wel eens diarree. Ze komt wel meestal mee, maar blijft dan in haar nestje liggen.

- (Is er een quarantainruimte voorzien?)

Nee

- Waar doet de hond zijn behoefte?

Er was vroeger een plasplein waar nu de nieuwbouw staat, nu doet ze haar behoefte op een klein grasperkje niet ver van de ingang. Dat is eigenlijk niet de bedoeling, maar het gaat nu niet anders en sinds ze haar behoeftes daar doet, doet ze hier ook geen stoelgang meer. Vroeger wel op het plaspleintje, maar nu doet ze dat eigenlijk thuis.

- Gebeurt dit op vaste tijdstippen?

Ze geeft zelf aan of ze buiten moet. 's Morgens wordt ze thuis uitgelaten, dan gaat ze hier nog een keer voor het binnengaan rond half negen, vervolgens gaat ze een keer buiten tussen de middagpauze (dit is tussen 11.30 u. en 13.15 u.), bij het naar huis gaan gaat ze nog een keer en dan 's avonds thuis nog een tweetal keer. Soms moet ze wel eens meer gaan en dat is dan soms tijdens de koffiepauzes in de voor- en/of namiddag, maar dit laatste gebeurt zo min mogelijk, eigenlijk enkel als ze aangeeft dat ze dringend moet.

- Indien de hond niet zelf naar buiten kan, wie gaat dan met hem mee? Hoe geeft de hond dit te kennen? (Veel assistentiehonden kunnen ontlasten op commando..., gebruiken zij nog deze commando's? nuttig?)

Het is eigenlijk een beetje afhankelijk wie er mee gaat. Het hangt een beetje af van wie het ziet en waar ze ervoor bij liep of bijzat of bij wie ze die week is (dat staat ook op de planning die ik maak). Ook komt de kok haar vaak 's middags halen om buiten te laten, zonder dat hem dit zelfs gevraagd wordt.

- Wordt de hond soms gewassen? Hoe vaak gebeurt dit? (x/week tijdens het programma?) en door wie (eventueel waarom)?

Nee, wassen gebeurt heel uitzonderlijk. Je mag een hond toch niet teveel wassen? Echt gewassen wordt ze dus niet gauw, wel wordt ze al eens afgespoeld (wanneer ze echt te vuil is na het ravotten bijvoorbeeld). Op de twee en half jaar dat ze hier is, is ze denk ik één keer gewassen toen ze echt in een zeer vuile sloot was gesprongen. Meestal is ze echter ook niet zo vuil en kunnen we het er na het opdrogen allemaal zo uitborstelen.

- Wanneer wordt de hond geborsteld Hoe vaak gebeurt dit (x/week tijdens het programma?) en door wie? (reden)

Ik borstel ze zelf ongeveer 4 keer in de week en dit gebeurt thuis. Vroeger gebeurde dit soms hier, maar nu niet meer. Binnenkort waarschijnlijk wel terug, wanneer we half maart verhuizen naar de nieuwe bouw. Ook door de andere verantwoordelijke gebeurt dit thuis, een aantal keer in de week.

- Wordt de hond regelmatig medisch nagekeken? Hoe vaak gebeurt dit? (x/jaar)? Wordt er door jullie gevraagd om speciale dingen te checken bij de veearts (in het kader van de verzekering? Mens-dier interactie? Omwille van de groep waarmee jullie werken Etc.)

We gaan 1x/jaar bij de dierenarts langs voor de nodige vaccins enz., voor de rest hebben we wel eens telefonisch contact, maar aangezien ze nog niet echt ziek geweest is sinds ze hier is... Wel was ze een keertje heel hard aan het kwijlen, toen hebben we de dierenarts gebeld en die bevestigde wat we dachten en dat ze waarschijnlijk een soort paddestoel of iets had gegeten in de tuin en na een tijdje zijn de symptomen van zelf weggegaan. Ook door de verzekering werden geen extra insputingen gevraagd.

- Worden de tanden regelmatig verzorgd? Ja /Nee Doen jullie iets speciaals voor de tandhygiëne van jullie hond? Indien ja, wat? Hoe vaak? Wie zorgt hiervoor?

Ja, ze worden regelmatig nagekeken en ze krijgt ook regelmatig een PEDIGREE® Dentastix™. De laatste keer dat we bij de dierenarts waren vroeg ik ook om het tandsteen te verwijderen, maar hij zei dat het niet echt nodig was.

- Worden de nagels regelmatig geknipt? Ja /Nee Staat het knippen van de hond zijn nagels regelmatig op het programma? Is dit nodig volgens jullie? Indien ja, hoe vaak? Waarom? Wie zorgt hiervoor?

Nee, haar nagels slijten voldoende af door al de beweging die ze krijgt en de verschillende ondergronden (binnen, buiten, ...) die ze betreedt.

- Wordt de hond regelmatig ontvlooit en ontwormd? Ja /Nee Indien ja, hoe vaak? Waarom? Wie zorgt hiervoor? Hebben jullie een voorkeur voor een bepaald product? Wisselen van product of altijd hetzelfde? Wanneer is dit laatst gebeurd? Welk product?

Voor het ontvlooiën gebruiken we Frontline®, in de winter gebeurt dit 1x/3 maanden, in de zomer 1x/2 maanden. Voor het ontwormen gebruikte we vroeger het product dat ze op Hachiko gebruiken (Milbemax®), nu is het wel eens iets anders als gevolg van het feit dat we bepaalde wegen van aankoop en kanalen, moeten volgen via het OCMW. De ontworming die ze nu krijgt is volgens de dierenarts goed voor 1 volledig jaar.

- Krijgt de hond regelmatig zijn vaccins? Ja /Nee Is dit nodig volgens jullie? Indien ja, hoe vaak? Welke? Waarom? Wie zorgt hiervoor? Zijn er bepaalde vaccins noodzakelijk voor de instelling/doelgroep waarin ze werken? Voor de verzekering? J/N (redenering)

De gebruikelijke vaccins worden gegeven.

2. Sociale omgang:

- Komt de hond alleen in contact met mensen of komt hij ook met andere dieren in contact? En zo ja, met welke andere dieren en waar? Welk soort contact? Hoe vaak (per week/ maand/jaar)?

Ja, wekelijks. Ze komt in contact met andere honden van verzorgers, katten van verzorgers, vogels, ... Naar de vogels en katten kijkt ze niet en met de honden speelt ze.

- Zoekt de hond zelf contact met de verzorgers, patiënten en bezoekers? Hoe zie je dat de hond contact zoekt? Wat doet hij dan? Bij wie? Doet hij dat vaak (x/week of X/dag)?

Er zijn hier ongeveer een 107-tal bewoners en daarvan zijn er ongeveer een 20-tal waarbij ze echt zelfstandig de kamer inloopt als ze zin heeft. Ze legt zich daar dan neer of zegt enkele een 'goedendag'. Voor de rest loopt ze in de voormiddag vooral gewoon rond op de afdeling voor dementerenden.

- Mag de hond likjes uitdelen? (Alleen aan de handen of overal?) Bij wie? Gebeurt dit vaak (x/dag of /week)? Bij hoeveel personen gebeurt dit?

Ze is zeker likachtig en ze zal het ook niet laten als ze de kans krijgt de begeleiders likjes te geven. Bij de bewoners moeten we er haar echt toe aanzetten, want dat zal ze uit zichzelf niet doen. Maar ja, over het algemeen is ze sowieso zeer voorzichtig bij mensen die ze niet als begeleider aanziet. Zo zal ze ook bij ons wel eens op schoot springen, terwijl ze heel voorzichtig is bij de bewoners.

(Algemeen niet vergeten door te vragen voor elke categorie afzonderlijk: bvb. bij de cliënten maar 1x per dag tijdens deze sessie, maar bij de collega elke morgen etc. en deze raad geldt voor alle vragen waar een onderscheid kan gemaakt worden tussen verschillende groepen (=cliënten, werknemers, bezoekers etc.))

- Zoeken de patiënten zelf toenadering tot de hond? Hoeveel patiënten doen dit? Hoe gebeurt dit? Hoe vaak gebeurt dit (x/dag of /week)?

Sommige mensen lopen inderdaad achter haar aan, maar er zijn er ook die gewoon roepen. Sommige steken ook gewoon de hand of een voet uit als ze hen passeert en dan verschijnt er weer een glimlach op hun gezicht. Dit gebeurt dagelijks.

- Mogen alle patiënten (vrij) in contact komen met de hond? Kunnen zij weigeren om in contact te komen met de hond? Gebeurt dit? Hoe kunnen zij dit te kennen geven? Waarom? Hoe vaak? Zijn er bepaalde regels?

Ja, dit wordt ook gevraagd bij opname. Er is dan meestal wel één van de begeleiders aanwezig en er worden dan verschillende vragen omtrent de hond gesteld. Bij de mensen die liever niet met de hond in contact komen wordt een symbooltje aan de deur gehangen, zo weet men waar I.T. niet binnen mag. Ook aan de badkamer en keuken hangen zo'n symbooltjes (verbodsteken met 'Ice Tea, Non'). Ice Tea komt ook sowieso minder bij de mensen waarvan ze weet dat ze niet echt van haar moeten hebben. Er waren vroeger vier personen die zo'n teken hadden hangen. Ondertussen zijn er daar, spijtig genoeg, al drie personen van overleden. Bij de vierde hangt het symbooltje nu echter nog omhoog, maar hij heeft er niets meer op tegen dat Ice Tea bij hem op de kamer komt. De meeste mensen komen bovendien speciaal naar hier voor de aanwezigheid van de hond en komen soms zelfs op voorhand al eens kijken.

Er waren ook personeelsleden die tegen de komst van Ice Tea waren, maar nu is er eigenlijk nog maar één die er niet blij mee is dat I. T. hier rond loopt, maar ze doet normaal tegen Ice Tea.

En wat met zieke bewoners?

Als de mensen echt ziek zijn liggen ze op hun kamer, maar afschermen doen we ze niet echt. Ook komen de zes begeleiders door hun functies al niet rechtsreeks in

contact met de verzorging van deze bewoners en dus komt Ice Tea er sowieso niet echt bij.

3. Lopende programma's.

- Lopen er op dit moment programma's met de hond binnen de inrichting? Indien ja, wat doet de hond in dat programma? Kan u daar wat meer over vertellen? ((Opletten met suggestieve vragen) wat is zijn functie binnen de programma's? Of is de hond gewoon aanwezig en is dit voldoende?)

Nee, er zijn geen echte activiteiten op het moment, die hebben we om allerlei verschillende redenen moeten staken. Ze loopt wel mee met de kinesitherapeut(en), ergotherapeut(en) of animatie. Vanaf half maart moeten er wel terug opnieuw activiteiten zijn. Het zal dan gaan om het borstelen van I. T. en om balspelletjes. Deze hadden vroeger ook al plaats en I. T. deed toen ook mee met de groepsgymnastiek. Wel werkt ze nu tijdens de gangrevalidatie, mensen die niet meer konden of wilden stappen... met Ice Tea is het geen probleem. Je kwam dan vroeger op de kamer en al voor je iets zei was het "Zeide daar al weer om te stappen?" en nu is het "Ah, we gaan stappen zeker!". Er zijn ook personen die vroeger niet meer van hun kamer kwamen en nu op de gang komen kijken of ze er is of rond loopt.

- Staan er eventueel zaken op papier en die ik zou kunnen verkrijgen?

Van Respondent 1 heb ik omtrent de volgende zaken papieren meegekregen:

- Het geven van extra's (om duidelijk te maken dat dit echt niet kan)
- Een planning i.v.m wie Ice Tea meeneemt naar huis.
- Een document i.v.m de evaluatie van haar gewicht.
- Kleine fiches met basiscommando's
- Enkele bladzijde uit het dossier gemaakt als aanvraag voor een hond
- Een nieuwjaarswens met een foto van Ice Tea

- Hoelang duren sessies gemiddeld? Wie is er tijdens een sessie aanwezig? Is er een vast stramien? Indien variabel is hier een reden voor? Of spontaan? Indien reden, welke? Indien moeilijk te antwoorden eventueel in detail sessie/dag beschrijven?

/

- Zijn de sessies individueel, in groep of kunnen beiden? Waarom groep/individueel?

Beiden, Ice Tea komt zowel in de leefgroepen, die ongeveer 20 personen tellen, als individueel, bij de kamerblijvers. Zeker als we weten dat die mensen graag dieren zien en I. T. natuurlijk. Ook bvb. 's morgens vroeg wanneer er nog mensen in bed

liggen die nog moeten gewassen worden, gaan we deze wel eens een bezoekje brengen.

- Indien in groep, hoe groot zijn deze groepen dan en is er een reden voor de grote van de groep?

(Wisselend)

- Waar hebben de programma's en sessies plaats? En zijn dit vaste plaatsen of hebben deze soms plaats op andere locaties? (Opletten met suggesties...) Indien andere locaties, welke/waarom/hoe vaak?

Ice Tea gaat zeker mee op de grote uitstappen, zoals naar zee of op bedevaart naar Oostakker-Lourdes, op de kleine uitstappen gaat ze minder mee. Vooral omdat er op de grote uitstappen sowieso meer begeleiding is. Bij de kleine uitstappen (wanneer er minder bewoners meegaan) hangt het af van het aantal begeleiders die meegaan, naar waar er gegaan wordt, hoe lang er wordt weggebleven, ... Wanneer er in de zomer meer naar buiten wordt gegaan met de bewoners, gaat ze ook vaker mee. Ice Tea is ook nooit zonder begeleiding aanwezig in het rusthuis.

- Denkt u dat het belangrijk is dat een programma waarin met dieren gewerkt wordt een doel heeft? Waarom wel/waarom niet? Hoe zit dat met uw programma (zijn er doelen)? Waarom wel/waarom niet? Indien ja, welke doelen? Zijn deze gesteld voor allemaal de programma's of voor enkele? Kunt u daar (over de doelen) wat meer over vertellen?

Het gestelde doel hier is eigenlijk al bereikt, mensen zijn levendiger en meer ontspannen. Ice Tea draagt bij tot de huiselijke sfeer. Ik denk ook dat er minder medicatie verbruikt wordt, wat ook een deel ons doel was, maar er zijn geen echte bewijzen van. Ik denk ook wel dat er meer doelen zouden kunnen bereikt worden.

U zei wel in het begin dat u een tekst had moeten schrijven?

Oh ja, toen ik een rapport maakte voor de raad i.v.m het al dan niet nemen van een hond en het aanvragen, is er wel als doel neergeschreven, bijdragen tot de huiselijke sfeer en activiteiten en dat is dus zeker wel bereikt en dat is nog steeds in evolutie, zelfs niet alleen door Ice Tea, maar door verandering in het algemeen beleid. Ik vind het wel spijtig dat we niet meer kunnen doen, als we meer wisten konden er misschien ook meer doelen bereikt worden.

- Is het bij jullie nodig dat een programma met dieren een evaluatiesysteem heeft? Ja/Nee? Waarom? Worden er bvb. records/bestanden/fiches bijgehouden i.v.m de hond? De cliënten? Het programma? Indien ja, wat is het volgens jullie belangrijk om in kaart te brengen? Waarom?

Er is niet echt een evaluatiesysteem. Wat wel wordt bijgehouden is I. T. 's gewicht, wat eigenlijk toch wel een indirecte evaluatie is van haar gezondheid. Bij activiteiten is er gewoon een mondelinge overdracht van de situatie.

4. Extra training:

- Zijn er sinds zijn plaatsing nog nieuwe commando's geleerd aan de hond? Ja / Nee
Indien ja, Kan u daar wat meer over vertellen? Waarom was dat belangrijk volgens u? (Welke, door wie, wanneer, waarom, hoe, waar, ...?)

Nee maar, de zes verzorgers geven soms wel aparte commando's, die ze alleen bij hun thuis gebruiken. Voor de instelling is niets extra aangeleerd. Het is ook niet nodig, omdat we hier bijna alleen de basiscommando's gebruiken. Bovendien is er om nieuwe commando's aan te leren, zoals het blaffen wanneer er iemand is gevallen, tijd nodig en die is er niet. Ik denk trouwens ook dat ik het sneller zou zien wanneer er iemand is gevallen dan Ice Tea, omdat ik bij het passeren van de kamers telkens overal eens binnenkijken en een goedendag zeg. We proberen in het rusthuis ook het blaffen te beperken, want de bewoners schrikken daar van. Ook het commando 'knie' wordt niet meer gedaan bij bewoners, omdat er tweemaal serieuze krabwonden zijn geweest, de bewoners hebben een vrij tere huid. Het commando 'bonjour' doen we ook niet meer, omdat de bewoners zich daar vaak te diep moeten voor buigen en wat als ze dan vallen en een heup breken ... ?

5. Andere:

- Is het volgens u belangrijk dat een hond die in een instelling werkt herkenbaar is? Waarom? Is jullie hond op één of andere manier herkenbaar gemaakt? Hoe?

Ik kan natuurlijk alleen voor mezelf spreken, maar ja, ze heeft haar sjaaltje altijd aan, bij het boodschappen doen, bij uitstappen, wanneer we naar de cinema gaan, ... Ik vind het heel belangrijk dat ze dan erkend wordt en niet om geld los te krijgen, maar een instellingshond is blijkbaar nog niet erkend en kan, in tegenstelling tot een hulphond, nog geweigerd worden. Terwijl wij er als begeleiders toch ook wel veel tijd en energie insteken en terwijl ik vind dat deze honden toch evengoed werk verrichte. Ik vind dus dat het geen kwaad zou kunnen als deze honden ook overal zouden binnen mogen. In het tehuis zelf heeft ze haar sjaaltje niet aan, iedereen kent haar..., maar ik stoor er me wel aan dat instellingshonden dus blijkbaar nog niet erkend zijn. Zelf ben ik al tweemaal geweigerd met Ice Tea; éénmaal in een wasserette en éénmaal in een ziekenhuis, zogezegd om hygiënische redenen, maar heb je al eens gezien hoe een wasserette er soms bijligt en op een andere afdeling van dat ziekenhuis liep zelfs een andere hond rond. In de wasserette heb ik verwezen naar de Koninklijke Besluiten die Hachiko verwezenlijkt heeft en in het ziekenhuis was ze zelf gevraagd door de dokter die toen persoon x behandelde voor een ongeval. En stel nu ook dat Ice Tea tijdens een uitstap met onze bewoners ergens

geweigerd zou worden, dan zou dit voor onze mensen een klap in hun gezicht zijn. I. T. is hun alles. Ze vragen ook naar haar wanneer ze niet bij mij is enz.

- Indien de hond bijvoorbeeld een vestje draagt, leidt dit dan soms tot problemen, bijvoorbeeld bij het knuffelen, of ergens blijven achter haken, ...?

Er zijn nog geen problemen geweest. Ze draagt het in de instelling niet, omdat iedereen haar kent...

- Is het bekend dat deze inrichting werkt met een hond? Via website? PR? Pers? Indien ja, vinden jullie dat positief? Wordt er naar jullie gevoel vaak naar verwezen in (pers)berichten over jullie instelling? Op welke manier?
- Krijgen jullie vragen omtrent de aanwezigheid van de hond? Hoe vaak? Door wie? Welke vragen?

Vanuit het OCMW is er een persconferentie geweest toen ze geplaatst werd. We moesten dan de regionale zender hier opbellen en ook op Radio2 en enkele andere (radio en tv)zenders is er bericht geweest. Het heeft in verschillende kranten gestaan, soms met foto's. Er is eigenlijk, zeker in het Gentse, veel aandacht aan gegeven en er is veel reactie op geweest. Nu komen er soms nog wel eens vragen over Ice Tea van mensen uit de beroepsvereniging voor kinesisten, vragen van studenten voor werkjes, vragen van mogelijke bewoners, ...

- Vinden jullie het nodig om een speciale/aparte verzekering te hebben voor de hond? Waarom wel/niet? Hebben jullie zo'n verzekering? (Indien ze er een hebben:) Zijn er problemen geweest om een gepaste verzekering te vinden/verkrijgen?

Er is geen aparte verzekering, dat was niet nodig en bij diegene die haar meenemen naar huis is er gewoon melding gedaan bij de verzekering. Ze zou onder de familiale verzekering vallen.

Effecten

Waarom werd er gekozen voor een hond in de instelling? Was hier een speciale reden toe? (Vertrekken van de vraag hoe lang en of dieren toegelaten zijn in de instelling (bvb. van bezoekers)? Welke dieren? En dan hoe de goedkeuring er kwam om een hond toe te laten? (Was er een doel voorzien?))

Er was wel al eens iets gesuggereerd in de richting van een hond, maar daar is niet verder op ingegaan. Ik ben hier dan beginnen werken in maart 2004 en in april 2004 heb ik de opdracht gekregen alles voor te bereiden. Ik heb dan op 1,5 maand iets opgezet en uitgewerkt. Ik kan wel meer tijd aanraden als voorbereiding. Er zijn zo wel enkele dingen niet verlopen, zoals ze zouden moeten zijn verlopen. Zo had ik

meer navraag moeten doen bij het personeel en de bewoners, maar door het tempo waarin het moest gaan was dat niet mogelijk. We wisten door persoon x dan eigenlijk ook al welke hond we zouden krijgen, wat niet gebruikelijk is en wij wisten ook dat persoon x zo aan het achteruitgaan was, dat we niet konden wachten tot januari 2005¹ om Ice Tea in huis te halen. Op dat moment heb ik er ook bewust voor gekozen geen verplegend personeel aan te nemen als begeleiders, omdat deze toch meer gebonden zijn aan hun schiften, ze hebben nachtdiensten enz. Dat is me door het personeel achteraf wel kwalijk genomen. Had ik meer tijd gehad dan had ik daar misschien langer over nagedacht.

Zijn er positieve effecten bekomen sinds de komst van de hond? (Zijn er bijvoorbeeld mensen die zich terug verplaatsen, die wat positiever zijn ingesteld, die echt gezonder zijn geworden, die meer contact zoeken met andere patiënten?) Indien ja, kan u daar wat meer over vertellen? Hoe vaak is dit voorgekomen? Bij wie is dit gemeld? Hoe aangepakt?

Er is een mevrouw die vroeger helemaal niet meer uit de kamer kwam en nu terug wel door Ice Tea, ze komt kijken op de gang waar I.T. is. Ook tijdens de gangrevalidatie, mensen kunnen (of willen vaak) niet stappen en met Ice Tea erbij is het allemaal geen probleem. Ook mensen die vroeger veel op hun kamer zaten lopen nu meer door de gangen als gevolg van de aanwezigheid van Ice Tea. (Zie ook eerste vraag deel 3 lopende programma's)

Zijn er ooit negatieve zaken gebeurt sinds de komst van de hond?(Zijn er bijvoorbeeld Zoönosen geweest, zijn er patiënten die allergisch zijn, heeft de hond onopzettelijke mensen pijn gedaan door bijvoorbeeld een krab, ...?) Indien ja, kan u daar wat meer over vertellen? Hoe vaak is dit voorgekomen? Bij wie is dit gemeld? Hoe aangepakt?

Buiten, de eerder vermelde, krabongevalletjes met het commando 'Knie' niet.

Heeft de aanwezigheid van de hond ook een effect op het personeel van deze inrichting? Hoe weet u dit? Hoe vaak werd er al zo'n mening geuit? Aan wie wordt deze positieve of negatieve commentaar gemeld? Hoe wordt er dan rekening mee gehouden?

Het personeel heeft het in het begin wel kwalijk genomen dat de "andere", wij als begeleiders, de leuke dingen mochten doen. Maar alles wat wij doen met I. T. gebeurt wel in onze eigen tijd, met onze eigen middelen. Wij vinden dat geen probleem, maar dat blijken ze dan wel eens te vergeten. Ze denken dat we met Ice Tea gaan wandelen tijdens onze werkuren enz., dat gebeurt echter in privé tijd. De rest van het personeel ziet eigenlijk alleen de positieve dingen en niet de negatieve, voor zover die er dan zijn. Nu zijn ze er aan gewoon geworden. De hoofdverpleegster die

¹ Om de zes maanden is er een lichter honden klaar die bij Hachiko een opleiding van twee jaar hebben genoten en meestal is dat rond de periodes augustus en januari dat deze plechtig worden overhandigd...

vroeger geen begeleider was, en nu dus wel, en die ook zo dacht, ziet het nu ook wel helemaal anders. De directie hier vindt ook dat we goed bezig zijn en sinds kort werkt er hier ook een familielid van persoon x en die is natuurlijk zeer blij dat ze I. T. nog eens ziet, ook als herinnering aan persoon x. Ice Tea zelf heeft voor de rest niet echt een invloed op het personeel. In het begin misschien wel, maar nu is het een gewoonte dat ze hier is en rondloopt.

Heeft de aanwezigheid van de hond een effect op de bezoekers van de patiënten? Komen deze bijvoorbeeld meer of minder, hebben ze een uitgesproken mening over de aanwezigheid van de hond in de inrichting? Hoe weet u dit? Hoe vaak werd er al een dergelijk mening geuit? Aan wie wordt deze positieve of negatieve commentaar gemeld? Hoe wordt er dan rekening mee gehouden?

We krijgen heel veel positieve opmerkingen zoals "Goed dat er een hond loopt." of "Dat zou meer moeten gebeuren." In het begin, en nu eigenlijk soms nog, brachten de bezoekers ook regelmatig speeltjes en koeken mee. Bezoekers willen nu soms ook nog af en toe koekjes geven en dat mag niet, maar er wordt op gelet. Alle zes de verzorgers van Ice Tea zijn ook aanspreekpunten. Ik ben wel eindverantwoordelijke, maar als ik niet in de buurt ben, kunnen de andere vijf evengoed antwoorden of het me later vragen of vertellen.

Wat verwacht u van de toekomst? Denkt u dat de impact van de hond in de instelling zal vergroten/verkleinen? Waarom? Eventueel extra hond/programma? Waarom? Hoe is de evolutie verlopen sinds de hond hier is? Zijn er meer of minder programma's? Is er evenveel activiteit met de hond of minder? Is het bijvoorbeeld een tijd mindergoed gegaan door het feit dat de hond ziek was?

Ik denk dat de invloed van I. T. vrij constant zal blijven en zeker niet zal afnemen, misschien zelfs eerder nog zal toenemen. Ook door het feit dat er meer en nieuwe zwaar hulpbehoevende komen. Er komen ook nog wat nieuwe dementerende bewoners en als ik zie wat Ice Tea nu al bij hen te weeg brengt ... Er wordt natuurlijk ook gehoopt dat Ice Tea nog lang bij ons kan en mag blijven, maar Ice Tea telt al wat jaartjes en heeft bijna de pensioen leeftijd bereikt. Er zijn dan inderdaad de vragen komt er daarna een nieuwe? (Het zou wel mogen van het OCMW en de directie, maar de wachtlijsten bij Hachiko zijn lang en we hebben er nu al eentje gehad.) En wie neemt haar mee naar huis, wat gebeurt er dan met haar, ...?

Zou u iets willen zien veranderen in de toekomst? Wat/waarom zou u willen zien veranderen? Hoeveel kans? Waarom? Wanneer U opnieuw kon starten zou U dan bepaalde zaken anders aanpakken?

In de toekomst zou ik graag een nieuw plasplein zien en misschien een hond op iedere afdeling. Dat laatste zou mooi zijn, ook door wat ik zie dat ze teweeg kunnen brengen, maar we hebben natuurlijk al een hond en er twee of drie vragen wanneer de wachtlijsten nog zolang zijn... Indien ik opnieuw kon starten zou ik misschien meer navraag doen bij de bezoekers, patiënten, ... (Zie eerder)

Bijzondere verhalen, extra uitleg, opmerkingen, ...

- Er was ook tijdens het opzetten van het programma aan mij gevraagd alles zo goedkoop mogelijk te houden. Ik ben dan onmiddellijk wat gaan rondbellen en de meeste waren direct akkoord. De dierenarts ook, maar deze moest alles toch eerst nog voorleggen aan een raad. Er zijn natuurlijk zoveel hulphonden enz., maar dat is dan wel goed gekeurd. Ice Tea is dus volledig gesponsord, het rusthuis betaalt niets zelf, behalve de middelen tegen teken en vlooien en de ontworming. De dierenarts doet de jaarlijkse inenting en controle volledig gratis, maar hij verwacht wel dat we voor alle andere zaken i.v.m de gezondheid van Ice Tea naar hem komen en dan wordt er natuurlijk wel gewoon betaald. Ook het eten wordt volledig gesponsord door een bedrijf en alle speeltjes, de bench, de nest zijn gekregen van Tom&Co.
- I.T. geeft alles zelf heel goed aan, wat niet wat wel, enz.
- Bij de komst van I. T. zijn er fiches uitgedeeld aan al het personeel met daarop de basiscommando's. Iedereen van het personeel enz. kent er dus wel een paar.
- Ice Tea's gewicht is een beetje hoog, soms vermagerd ze, soms verdikt ze, maar nooit spectaculair en ze zweeft constant rond het zelfde gewicht.
- Thuis bij mij en de andere begeleiders doet ze ook altijd heel speels en wild, maar vanaf ze door de voordeur van het tehuis stapt, is ze heel kalm. Ze zal zich ook in het tehuis laten aaien, maar heeft precies door hoe de mensen zijn (hoever ze kan gaan) en ze springt ook enkel op bij één van haar zes verzorgers. Ze is altijd heel voorzichtig naar patiënten toe.
- I.T. vindt het niet zo fijn om geborsteld te worden.
- Ik denk dat meer instellingshonden in het algemeen zeker noodzakelijk zijn.
- Er zou ook zeker meer informatie moeten komen over hoe de dieren kunnen worden ingezet.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
06.00 u.	Slaap					Vrij; wat er gebeurt, is afhankelijk van de verzorger(ster) die haar mee heeft	
07.00 u.	Wandeling + plasje						
08.00 u.	Eten						
09.00 u.	Loopt rond op de afdeling						
10.00 u.							
11.00 u.							
12.00 u.	Middagpauze plasje						
13.00 u.	Loopt rond op de afdeling						
14.00 u.							
15.00 u.							
16.00 u.							
17.00 u.	Plasje						
18.00 u.							
19.00 u.	Vrij; wat er gebeurt, is afhankelijk van de verzorger(ster) haar mee heeft						
20.00 u.	Slaap						
21.00 u.							
22.00 u.							
23.00 u.							
24.00 u.							
01.00 u.							
02.00 u.							
03.00 u.							
04.00 u.							
05.00 u.							
Extra							

Goedendag, mijn naam is Marijke Thierens. Ik ben een laatstejaars studente Agro- en Biotechnologie afstudeerrichting Dierenzorg aan de Katholieke Hogeschool Sint Lieven te Sint Niklaas. Stage volgen is een deel van het lessenpakket en dit jaar volbracht ik mijn stage bij de vzw Hachiko. Het is ook via deze vereniging dat ik bij u terecht kwam. Bij een laatste jaar hoort immers een eindwerk en dit maak ik in functie van Hachiko. Mijn thesis betreft een studie naar de honden die door Hachiko in instellingen zijn geplaatst. Ik bekijk hoe de hond in de instelling gehouden wordt en wat het effect is van de hond in de instelling.
Ik wil u al op voorhand bedanken voor uw medewerking.

Datum interview: 01/02/07 Uur van aanvang: 10.00 u. Einde: +/- 11.45 u.
Deze vragenlijst werd in twee delen afgenomen. Bovenstaande uren zijn diegene van het eerste gesprek.

Identificatie

Naam hond: Kioshi Geslacht hond: T/R Hondenras: Labrador / Golden Retriever

Geboortedatum hond: 30 november 1999

Opleiding hond: Hulphond

(Medische) kenmerken hond: C-heupen

Plaatsingsdatum hond: 10 februari 2002

1^e of 2^e plaatsing hond: 1^e plaatsing Reden: Kioshi heeft heupdysplasie en ze had er ook wel een beetje het karakter voor om hier terecht te komen.

Respondent

Naam instelling: Palliatieve Zorg St. Vincentius vzw

Adres instelling: Groenebriel 1 9000 Gent

Website instelling: http://www.azstlucas.be//palliatieve/pallia_home.asp

Functie instelling(w&zc, rvt,... + wat er zoal gebeurt): **Comfortzorg bij terminale patiënten.**

Naam respondent: **Respondent 2** Geslacht: M/V

Telefoon: **Respondent 2** E-mailadres: **Respondent 2 of palliatieve.zorg@azstlucas.be**

Wat is uw functie binnen de inrichting? **Verpleegkundige**

Welke opleiding heeft u gevolgd? **Verpleegkunde**

Ik heb gehoord dat er hier in de instelling in **2002** een hond van Hachiko geplaatst is. En nu zijn we nieuwsgierig om te horen hoe het met die hond gaat, van daar heb ik enkele vragen. Bent u degene die met de hond is begonnen te werken hier?

Ja

Indien nee, wie werkte er voordien met de hond in deze instelling (hoe lang?Wat?)? Kan u hier wat meer over vertellen?

/

Heeft u zich speciaal voorbereid om met een hond te werken in deze instelling/met deze doelgroep? Of is het programma spontaan gegroeid?

Ik heb de aparte stagedagen gevolgd bij Hachiko en ik ben verschillende maanden elke veertien dagen naar de hondensessies geweest samen met de gastgezinnen. Maar ik zat in twee of drie verschillende groepen. Er zijn toen ook enkele vrijwilligers en beroepskrachten van hier een paar keren mee geweest.

Indien voorbereiding: welke: (1)extra trainingen gevolgd/(2)boeken gelezen/(3) **informatie gezocht**/(4)**initiatieven** (schrappen wat niet past)? Indien ja, welke? Vond u dat deze informatie gemakkelijk te vinden was?

De meeste informatie weet ik via Hachiko. Hachiko heeft mij heel veel ondersteuning gegeven. Veel vindt je ook niet hé, op het Internet over die dingen.

Zou u het nuttig vinden bijkomstige cursussen te kunnen volgen bvb. om andere programma's met de hond te kunnen opstarten of de bestaande te verbeteren?

Ja, er is immers heel veel voorbereiding aan en er is heel veel nazorg nodig tijdens het verblijf van de hond in de instelling.

Heeft u interesse naar een samenvatting van mijn thesis (verwachtte datum: juni)?
Ja / Nee

Ik wil hier ook vermelden dat deze gegevens volledig anoniem verwerkt zullen worden.

Beschrijving programma

Waar verblijft de hond het meest van zijn tijd (%tijd/week of per dag als dat gemakkelijker is)? In de instelling? Elders? Indien elders, waar (%tijd/week of per dag als dat gemakkelijker is)?

Normaal gesproken, want nu zitten we in een ander programma, blijft ze 5 dagen en nachten hier op de afdeling, gevolgd door een paar dagen thuis. Nu is het zo, als ik op dienst kom, merk ik aan haar reacties of ze langer op dienst kan blijven of niet, of dat ik ze vroeger moet weghalen om er een keer tussenuit te zijn. Dat beslis ik op het moment zelf en evalueer ik op het moment zelf. Indien ze ziek is, als ze een blaasontsteking heeft of ze haar helemaal niet goed voelt, dan bellen de collega's en dan kom ik haar halen. Dat is dus binnen dat programma van 5 dagen en nachten, maar vijf is voor haar echt wel het maximum.

Dat had ik nog niet gehoord, dat dat zo'n impact kon hebben?

Zij heeft te weinig beloop hé. Ze ligt daar, krijgt te weinig prikkels, aanmoediging en dan wordt ze lui en loom en een beetje passief, denk ik. Ook is er het feit dat ze heel veel, maar dan ook heel veel geknuffeld wordt en dat werkt op haar met momenten. Ze zou dan vluchten van de mensen.

Nu zit ze in het programma, waarbij ze eigenlijk heel veel thuis is. Ze komt enkel mee werken als ik kom werken, omdat we aan een vermageringsprogramma bezig zijn. Zij zit té veel boven haar gewicht en ik kan dat alleen maar terug op gewicht brengen als ze hier niet is. Als zij dus geen andere afleiding krijgt van voeding. Ik bedoel dan koekjes, snoepjes, kruimeltjes, middageten, want patiënten geven gemakkelijk iets of laten iets vallen. En als zij wat meer beweging heeft. Thuis ga ik ermee lopen, wandelen, loopt zij in de tuin rond, ... We zijn nu toch al zeker 2 maanden bezig en nu begin ik pas wat resultaat te zien. Vandaar dat ze nu heel weinig op dienst is.

En wordt er dan naar gekeken dat haar weken op maandag beginnen of ...?

Nee, dat hangt vooral af van hoe ze er aan toe is. Soms als ik zie dat het nodig is, neem ik haar na drie dagen al terug mee. Vroeger was het wel met weekends en midweken, omdat er dan iemand van het personeel was, van de vrijwilligers, die schrik had van honden en die kwam in het weekend en dan was de hond er niet. Maar nu verschuift het.

En hoelang blijft ze dan gemiddeld thuis?

Dat hangt er een beetje vanaf hoe ze reageert, of ik moet komen werken, wie er naar haar vraagt, ...

(Het gaat dus over een residentieel- / bezoek- programma).

1. verzorging:

- Wie geeft de hond eten?(eventueel waarom)

Daar is een lijst voor opgesteld. Er is altijd iemand verantwoordelijk gesteld voor haar in de vroege, de late en de nachtdienst. Dat wil zeggen dat die persoon dan met haar buiten gaat om haar behoefte te laten doen en diegene van de vroege geeft haar ook haar brokken. Nu is de lijst heel goed ingevuld, maar als er veel gaatjes in zijn of als er niemand is om voor haar te zorgen, dan neem ik haar ook weer mee naar huis. Het is zo wisselend. Als ze het hier druk hebben en ze hebben echt geen tijd voor de hond, dan neem ik ze ook mee. Iedereen is ook verantwoordelijk voor haar. Het is wel zo, dat als ze hier is, dan moet diegene die zich geëngageerd heeft, zich ook voor haar inzetten.

- Wanneer gebeurt dat? Gebeurt dat op vaste tijdstippen (x-maal/dag) of variabel? Indien variabel (x-maal/dag), waarvan hangt het af?

Ze krijgt 1x/dag eten. Tussen 06.00 u. en 06.30 u. en haar brokken staan dan klaar per dag op een rekje. Als ze thuis is, krijgt ze rond 07.00 u. eten. Zij staat daar ook op hé.

- Gebeurt dit altijd op de zelfde plaats? Waar? Indien niet, waarom?

Ja, zowel thuis als in de kliniek heeft ze een eigen kom en een eigen plaats. In de kliniek is een hoekje voorzien aan haar kennel waar ze rustig kan eten en ze weet dat maar al te goed.

- Gebeurt dit volgens een vast ritueel? Zo ja, welk? (Moet de hond bijvoorbeeld iets doen voor hij zijn eten krijgt) (oplettend dat je geen suggestieve vragen stelt en op die manier antwoorden ontloopt, verkies zo open mogelijke vragen.)

Ja, het is zo dat het de bedoeling is dat ze haar brokken krijgt, maar dat ze er niet opvliegt. Ze moet eerst zitten en na het commando 'oké' mag ze beginnen eten. Zoals op Hachiko dus. En eigenlijk om zo onderworpen te zijn, weet zij perfect goed bij wie ze moet luisteren en bij wie niet.

Zijn er dan personen bij wie ze minder luistert?

Ja ja ja, die niet zo assertief zijn hé, die niet zo ... dominant zijn eigenlijk voor haar. Maar het is wel aan iedereen van het personeel aangeleerd op de zelfde manier hé.

Heeft u dat aangeleerd aan de andere of is er begeleiding geweest van Hachiko?

Wij hebben dat hier doorgegeven. Dat is eigenlijk een stuk opgebouwd hé.

- Krijgt de hond extra's toegestopt? Indien ja, wat? Hoe vaak? Waaronder? Ter gelegenheid waarvan? Door wie? Hoe reageert de hond daarop? Hoe wordt dat geregeld?

Ja, vrij veel eigenlijk. Door dat er bepaalde zaken op de grond vallen bij de patiënten en zij ook van alles geven. Hier heeft zij ook leren schooien hé. Het is ook daardoor dat ze overgewicht heeft hé. Nu is ze op dieet. Ik heb ook ontdekt dat het personeel eigenlijk ook ...

Zijn daar dan maatregelen tegen genomen?

Ja, we zijn al een hele tijd geleden begonnen met light voeding en het wordt gezegd tegen iedereen. Het hangt ook overal uit, reeds in de lift zelfs. Hier hangt het ook uit. We hebben verschillende dieren en ze mogen niets aan de dieren voederen, maar dat is niet altijd zo evident hé. We willen het de patiënten en familieleden/bezoekers ook een stukje gemakkelijk maken, door haar in haar kennel te stoppen op het moment dat de maaltijden zijn, ontbijt, middagmaal, avondmaal. Dat zijn afspraken die wij gemaakt hebben intern met het personeel. Het gebeurt niet altijd, jammer genoeg ... en zij zit ook zodanig te kijken en te schooien dat de mensen daar niet kunnen aan weerstaan van "Ocharme, dat beestje."

- Hoe krijgt de hond drinken? Waar gebeurt dit? Door wie? Hoe vaak per dag? Etc.

Het is de bedoeling dat ze elke morgen een propere kom met proper drinkwater bij haar brokken krijgt. Vaak merk ik echter dat het toch een stukje misloopt en dat de bak na enkele dagen nog niet is uitgewassen. Voor de rest wordt er op gelet dat ze de hele tijd water ter beschikking heeft. Haar drinkbak staat ook in zo'n steun. Gekocht door één van de patiënten! Mensen investeren ook echt in haar hé.

- Wordt er met de hond gespeeld? Hoe vaak (uren/dag of uren/week?); Vaste tijdstippen? Variabel? Indien variabel, waarvan hangt het af? Hoe gebeurt dit? Wie speelt er met de hond? Hoe? Zijn er soms hondenspeeltjes aanwezig? Indien ja, welke?

Thuis enz. wordt er zeer veel met haar gespeeld, ook door de andere leden van het gezin of door een andere hond, onze Jack Russell. Op de dienst zelf minder eigenlijk. Het is toch mijn gevoel dat Kioshi iets te weinig prikkels krijgt hier. Mensen gaan haar heel graag knuffelen, maar spelen met haar of haar een keer laten tuggen (trekken aan een speeltje) of een keer een apport doen of zo minder, is mijn idee. Maar misschien als ik hier ben, dat ze het dan aan mij laten en als ik hier niet ben, als

ik het niet zie, dat ze het wel doen, dat weet ik niet... De speeltjes die hier op de dienst aanwezig zijn, zijn ook allemaal gesponsord door patiënten of bezoekers.

- Zit de hond hoofdzakelijk binnen (uren/dag) of kan hij ook buiten (uren/dag)? Vaste tijdstippen? Variabel? Indien variabel, waarvan hangt het af? Hoe gebeurt dit? Door wie? Hoe?

Wanneer ze thuis is, zit ze bijna de helft van de dag buiten. Zij vraagt dan constant om buiten te zitten. Het is precies of ze dan haar schade moet inhalen. Wanneer ze op dienst is, gaat ze eigenlijk alleen buiten voor haar behoefte. Het is dus zeer variabel.

Thuis is het ook een stuk soepeler, als ze aan de deur staat kan ze buiten. Hier moet ze soms wachten tot het personeel tijd heeft om met haar buiten te gaan. Soms is het zo dat ze wel echt lang moet wachten als het niet anders kan, bvb. als ze haar een keer uit het oog verloren zijn hé. Maar thuis kan ze dat dan inhalen. Als de medeverzorgster, de poetsvrouw, hier op dienst is, dan neemt zij Kioshi ook regelmatig mee naar buiten voor een keer een boodschap te doen of zo.

En als ze dan niet kunnen buiten gaan met haar, kan Kioshi haar dan echt inhouden tot ze wordt buitengelaten?

Ja maar, dan zie je dat ook hé. Als ze achter iemand van het personeel gaat aanlopen of ze zo over en weer begint te lopen aan het bureau of ze staat te hijgen, weten de collega's al dat ze dringend buiten moet. En dan is het ook wel hoog dringend. Ik denk dat het misschien nog maar één keer voorgekomen is, dat er een plasje of een hoopje binnen lag.

- Kan de hond zich afzonderen als hij niet bij mensen wil zijn? Gebeurt dit vaak (X/dag of week)? Hoe geeft de hond dit te kennen? Heeft het dier zelf toegang tot deze ruimte? Hoe is deze ruimte afgeschermd? Wie kan hier binnen en wie niet?

Ja, ze kan naar haar bench gaan. De deur staat altijd open, zodat ze haar er toch wel eens kan gaan inleggen. De laatste tijd doet ze dit eigenlijk meer en meer. Soms zelfs vrij veel, tot zes à zeven keer per dag. Vandaar dat we zelfs ook als ze hier bvb. maar éénmaal is in de week, de deur van haar kennel sluiten en dat we zoiets hebben van "je bent hier maar éne keer, loopt nu maar is wat rond hé, bij de patiënten". Als Kioshi prikkels krijgt, is het oké en zal ze erop ingaan. Het is dat ze maar dat te doen heeft en ze is tevreden. Vandaar ook dat wanneer haar medeverzorgster of ik het zien dat ze in haar kennel ligt, dat we haar eruit halen. De collega's hebben daar niet altijd tijd voor, letten daar ook minder op.

- Is de hond al eens ziek geweest? Wat? Waar verblijft de hond dan? Hebben jullie een ruimte waar jullie de hond alleen kunnen zetten indien hij ziek zou worden? Waar? Hoe afgeschermd? Is dit belangrijk volgens u? Waarom wel/niet?

Verschillende keren, vooral het laatste jaar eigenlijk. Ze heeft blaasinfecties en dat is dan wel een probleem voor op de dienst. Het kan dan al eens zijn dat ze binnen plast. Vorig jaar is ze ook geopereerd aan een kwaadaardig gezwelletje, maar Kioshi is goed hersteld. Ze moet wel goed geobserveerd worden qua mogelijke uitzaaiingen, maar de dierenarts volgt dat ook een stuk mee op.

Gaat ze altijd mee naar huis?

Ja, wanneer ze ziek is gaat ze altijd mee naar huis, omdat ze dan extra zorg nodig heeft en toch met rustgelaten moet worden, want zelfs als ze in haar kennel ligt laten ze haar niet met rust. Ik heb nu een papier gemaakt van "dit is hier mijn domein, dus laat mij eventjes bekomen", maar dan nog ...

- (Is er een quarantaineruimte voorzien?)

Nee

- Waar doet de hond zijn behoefte?

Er was een leuk plasplein voorzien, maar door verbouwingen hebben ze dat in beslag genomen. We zijn dan op zoek moeten gaan naar een ander terrein. Na lang onderhandelen heb ik een ander gekregen. Het is niet zo leuk als het vroegere, maar het zal beteren eens ze gras gezaaid hebben. De mensen van het ziekenhuis die verantwoordelijk zijn voor de gebouwen enz. hebben mij eigenlijk wel goed helpen zoeken enz. en dat was eigenlijk wel aangenaam om te merken dat er mensen meelevend en begaan zijn met haar.

- Gebeurt dit op vaste tijdstippen?

Strikt genomen was de afspraak dat ze 's morgens, 's middags, 's avonds en soms nog een keer voor de nacht gaat. Soms geeft ze aan dat ze vroeger moet of dat ze iets langer kan wachten. Als het personeel geen tijd heeft door bepaalde zaken, bvb. familie opvangen of iemand die stervende is begeleiden, kan het ook zijn dat ze eens wat langer moet wachten. Het is in wezen wel de bedoeling dat ze op 24 uur 4 keer buitengaat. 's Avonds om negen uur een laatste keer en dan wacht ze tot zeven uur 's morgens. Kioshi kan zeer lang haar behoefte inhouden als dat nodig is. Als ze echt niet meer kan geeft ze het wel aan.

Wat ik wel merk en dat is wel boeiend eigenlijk is, dat als zij hier is dat zij niet zoveel drinkt en dat zij thuis wel twee kommen water per dag drinkt. Het is alsof zij de link heeft gelegd 'oei', zo komt het bij mij over hé, 'als ik op dienst ben mag/kan ik niet zoveel drinken, want dat lukt niet'. Buiten thuis als zij behoefte heeft om te plassen, gaat zij aan de deur staan en kan ze buiten, en dat is dus wel opvallend. En ze krijgt dezelfde voeding en ik vind zelf dat de lucht hier droger is.

- Indien de hond niet zelf naar buiten kan, wie gaat dan met hem mee? Hoe geeft de hond dit te kennen? (Veel assistentiehonden kunnen ontlasten op commando..., gebruiken zij nog deze commando's? nuttig?)

Meestal gaat er verplegend personeel mee. (zie ook eerder) Ze draait dan rond het personeel of gaat aan de verpleegpost staan om aan te geven dat ze moet. Ik zeg ook altijd "Kioshi, besoin", maar ik kan alleen voor mezelf spreken hé. De andere mensen weten dat ze daar een commando voor heeft, maar ik denk dat Kioshi ondertussen al zodanig de link gelegd heeft van ze nemen het zakje, de riem, ... dat zij zo ook al weet dat er met haar wordt buiten gegaan om haar behoefte te laten doen. En dat zij het niet meer nodig heeft.

- Wordt de hond soms gewassen? Hoe vaak gebeurt dit? (x/week tijdens het programma?) en door wie (eventueel waarom)?

Kioshi wordt maximum 3x/jaar gewassen. Het is ook niet echt stipt om de zoveel tijd gepland, maar wanneer ik vind dat ze té vuil is of ze ruikt niet meer fris of ze heeft een keer een goed modderbad genomen of ..., meer dus wanneer ze echt vuil is en stinkt. Ik was ze bij mij thuis en ik heb ook iemand die ze regelmatig een keer 'opkuisst' en dat is dan bij die persoon thuis. Het is veel aangenamer om een propere frisgeurende hond op dienst te hebben lopen. Omdat wij verbonden zijn aan een ziekenhuis is hygiëne heel belangrijk.

- Wanneer wordt de hond geborsteld Hoe vaak gebeurt dit (x/week tijdens het programma?) en door wie? (reden)

Als ze thuis is, wordt ze alle dagen geborsteld, soms doen mijn kinderen het, maar meestal toch ik, omdat ik ook het meeste met Kioshi bezig ben. Ik heb er ook meer tijd voor en eigenlijk vind ik het ook wel relaxerend. Op de afdeling wordt ze zelden geborsteld, soms borstelt de poetsvrouw haar wel eens. Zij is zoals gezegd de 2de verantwoordelijke over Kioshi. Als ik er niet kan voor zorgen, doet zij haar best om voor Kioshi te zorgen. Zij heeft ook heel de opleiding, stage, hondensessies, mee gevolgd en gaat nu soms nog eens mee naar een sessie.

- Wordt de hond regelmatig medisch nagekeken? Hoe vaak gebeurt dit? (x/jaar)? Wordt er door jullie gevraagd om speciale dingen te checken bij de veearts (in het kader van de verzekering? Mens-dier interactie? Omwille van de groep waarmee jullie werken Etc.)

Ja, ook thuis hé, tijdens het borstelen. Dan gaat ze op tafel, krijgt ze een 'spring' op tafel en dan wordt ze helemaal onder handen genomen. Normaal gezien wordt er één keer per jaar naar de dierenarts gegaan en worden dan ook de jaarlijkse vaccins gegeven. Of als ik merk dat er een probleem is, dan neem ik contact op met de dierenarts en dan zegt zij, ik wil ze zien of we kunnen het via de telefoon oplossen. We hebben haar ook al een tweetal keer laten testen op MRSA (ziekhuisbacterie). Dat is zo het typisch ziekenhuisbeestje en af en toe hebben wij hier patiënten met MRSA.

Kioshi mag op dat moment niet op de kamer. Voor de hygiëne en ook omdat de theorie (i.v.m besmetting) nog niet duidelijk is. Kan de hond MRSA doorgeven, kan hij drager zijn, ... ? De test zijn echter al tweemaal negatief geweest.

- Worden de tanden regelmatig verzorgd? Ja /Nee Doen jullie iets speciaals voor de tandhygiëne van jullie hond? Indien ja, wat? Hoe vaak? Wie zorgt hiervoor?

De tanden worden gepoetst op de momenten dat ze een grote schoonmaakbeurt krijgt. Ook wordt verschillende keren op het jaar het haar van tussen haar poten geknipt, wordt haar staart bijgeknipt enz. en dan worden ook haar tanden gepoetst, haar oren uitgekuist, ...

Kan je daar een cijfer opplakken?

Zo'n vijftal keer per jaar.

En is dat dan om hygiënische redenen naar de patiënte toe of meer naar haar toe?

Het is gewoon belangrijk om regelmatig haar tanden te poetsen. Om verschillende redenen: naar de patiënten toe heeft ze dan toch een frissere geur in haar muil. Voor zichzelf is het ook goed om de resten weg te borstelen, die eventueel tussen haar tanden blijven zitten. Wat een voordeel is, is dat Kioshi hondenbrokken krijgt en geen zacht hondenvoer. Haar tanden poets ik enkel met water, behalve wanneer ze kattenuitwerpselen gegeten heeft. (eigenlijk is dit in functie om het haar af te leren) Zij associeert: kattenuitwerpselen zijn lekker, maar nadien krijg ik een vieze tandpasta in mijn mond (dit is onaangenaam), dus geen strontjes meer eten.

- Worden de nagels regelmatig geknipt? Ja /Nee Staat het knippen van de hond zijn nagels regelmatig op het programma? Is dit nodig volgens jullie? Indien ja, hoe vaak? Waarom? Wie zorgt hiervoor?

Eigenlijk gaat het tanden poetsen, het nagels verzorgen en het haar van tussen de poten knippen allemaal een beetje samen en dit heeft zo'n vijf keer per jaar plaats. Ook haar oren worden regelmatig nagekeken op parasieten en mijten, omdat ze daar gevoelig voor is. We hebben hiervoor een bepaald spoelmiddel en enkele tips van de dierenarts i.v.m hoe ik het mag behandelen al het nodig is ...

Komt Kioshi dan mee naar hier of niet?

Dat hangt af van het product dat ik heb gebuikt. Als dat vettig is en haar oren volhangen of zo dan niet ... Normaal kan het echter geen kwaad, maar omdat ze zoveel geknuffeld wordt en de mensen dan vettige handen kunnen krijgen... Het is mijn intentie en tot nu toe ben ik daar in geslaagd, denk ik, om altijd een gezonde, propere, hygiënische hond op dienst te hebben.

- Wordt de hond regelmatig ontvlooit en ontwormd? Ja /Nee
Indien ja, hoe vaak? Waarom? Wie zorgt hiervoor? Hebben jullie een voorkeur voor een bepaald product? Wisselen van product of altijd hetzelfde? Wanneer is dit laatst gebeurd? Welk product? (de laatste vragen zijn controlevragen - in principe zou een goede vragenlijst moeten bestaan uit een bepaald % controlevragen; maar doorvoor ontbreekt ons de tijd. Maar enkele kunnen er wel in denk ik)?

Ja, Kioshi wordt elke maand ontvlooid en behandeld tegen teken met Frontline® en om de drie maanden ontwormd met Drontal®. Het product wordt niet echt afgewisseld. Welk product gebruikt wordt, hangt soms ook een beetje af van welke producten de dierenarts in huis heeft.

- Krijgt de hond regelmatig zijn vaccins? Ja /Nee Is dit nodig volgens jullie? Indien ja, hoe vaak? Welke? Waarom? Wie zorgt hiervoor? Zijn er bepaalde vaccins noodzakelijk voor de instelling/doelgroep waarin ze werken? Voor de verzekering? J/N (redenering)

Ja, 1x/jaar krijgt Kioshi haar gebruikelijke vaccins. Voor de rest neemt ze op deze moment geen medicatie, maar we hebben voor haar blaas en heupen wel iets achter de hand dat ik haar direct kan geven. Want als zij op dienst is en ik kan haar niet onmiddellijk komen halen of ik kan niet onmiddellijk met haar naar de dierenarts gaan, dan heb ik iets om te geven om haar ongemakken tegen te gaan.

Heeft ze veel last aan haar heupen?

De laatste tijd niet meer, zelfs met haar overgewicht nu. Ze gaat nu zelfs mee lopen om te vermageren en tot nu toe lukt het. Ze wordt wel niet overbelast hoor. Als ze hier in het begin was, had ze wel heel veel last van haar heupen. Dat ik ze nog Dafalgan® gegeven heb om haar pijnloos mee te krijgen naar de auto, dat ze aan het janken was van de pijn. In het begin was het echt heel erg.

2. Sociale omgang:

- Komt de hond alleen in contact met mensen of komt zij ook met andere dieren in contact? En zo ja, met welke andere dieren en waar? Welk soort contact? Hoe vaak (per week/ maand/jaar)?

Ja, Kioshi komt in contact met andere honden bij mij thuis en met de papegaai en andere vogels op de afdeling hier. Er zijn ook huisdieren van patiënten toegelaten op deze afdeling. Familie brengt dan de poes of de hond van de patiënt mee naar hier. Een klein hondje zou bvb. om bepaalde redenen ook mogen blijven. Kioshi heeft hier geen enkel probleem mee. Bezoekers met dieren maken zich wel eens zorgen, maar ze blaft er zelfs niet op. Kioshi blaft alleen op commando. Het is ook niet zo dat zij

haar opstelt naar de andere hond van 'dat is hier mijn domein', hé. Ik denk dat zij haar hier goed voelt binnen de roedel.

Kan je een frequentie plakken op hoe vaak ze andere dieren ziet?

Dagelijks, hé. De dieren van patiënten om de week, om de paar dagen, ...

Moest het zijn dat hier een patiënt is zonder familie mét een huisdier. Zou dat dan hier mogen verblijven tot de patiënt komt te overlijden?

Dat hangt er vanaf welk dier. We hebben het ook gehad met de papegaai hier hé. De patiënt is overleden en de familie wist niet wat met de papegaai gedaan. We hebben dan toestemming gevraagd aan het ziekenhuis en de papegaai mocht blijven. We kunnen dat natuurlijk niet bij iedereen doen. Ooit was er ook een patiënte met een hondje. De Mevrouw kon niet zelf buiten gaan om haar hond te laten plassen, dus ging iemand van het personeel op geregelde tijdstippen met het hondje buiten.

- Zoekt de hond zelf contact met de verzorgers, patiënten en bezoekers? Hoe zie je dat de hond contact zoekt? Wat doet hij dan? Bij wie? Doet hij dat vaak (x/week of X/dag)?

Ja, maar eerder weinig, zeker minder als vroeger. Met het personeel, daar is ze vrij gerust in, met patiënten ook, maar met bezoekers minder. Hoewel ze bij het personeel ook schrik heeft hoor. Kioshi kiest ook uit hé. De patiënten, daar gaat ze ook gemakkelijk naar toe, want dat is geen bedreiging, die mensen liggen in bed, met familie en bezoekers, daar is ze heel voorzichtig mee. Ik denk op die vijf jaar dat ze hier is, dat ze dat geleerd heeft. Zo van, daar moet ik een beetje afstand bij houden, want die zijn niet altijd allemaal even vriendelijk of die hebben niet allemaal dezelfde goede bedoelingen. Zij gaat eerder naar bezoekers die een bangere houding aannemen. Diegene die haar willen strelen, daar zou ze van weg lopen. Naar personeel en patiënten toe minder, maar als er mensen komen in het wit (van een andere afdeling dan) die ze niet kent, is ze ook eerder afwachtend.

Zou je dan eigenlijk kunnen zeggen dat ze een beetje schrikachtig is?

Ja, ze heeft dat hier geleerd. In het begin was dat niet. Ze stapte naar iedereen toe, maar af en toe is het zo dat mensen haar willen forceren en dat moet zij niet weten, hé. En zij is dan niet de hond die begint te grommen of die haar tanden laat zien, maar dan wordt zij bang. Als er een bezoeker met de ketting in de hand bij mij komt en zegt "Ik heb hier de ketting van Kioshi." en je vraagt hoe het komt en ze antwoorden "Ja, ik heb aan haar getrokken en ze wou niet mee". Dan denk ik wel dat je daaruit een besluit kan trekken.

En als ze dan toenadering zoekt tot personeel en tot patiënten, doet ze dat dan vaak op een dag of eerder weinig?

Minder dan vroeger. In het begin als zij hier was deed ze dat heel vaak en nu gaat ze dikwijls in haar kennel liggen.

- Mag de hond likjes uitdelen? (Alleen aan de handen of overal?) Bij wie? Gebeurt dit vaak (x/dag of /week)? Bij hoeveel personen gebeurt dit?

Ja, het is eigenlijk een beetje wat de mensen zelf willen.

Zijn er mensen bij wie Kioshi daarvoor wordt weggehouden?

Nee, de hond wordt van niemand weggehouden, behalve om medische redenen en omwille van patiënten die schrik hebben. Medische redenen, omdat zij een gevaar zou kunnen zijn om besmetting door te geven zoals bvb. eerder gezegd de kamer waar een zieke ligt die besmet is met MRSA, daar mag ze dan niet binnen. Ik heb nog geen lectuur gevonden waarin bewezen staat dat een hond MRSA kan overzetten of drager zijn. Blijkbaar zou het geen kwaad kunnen, maar we willen geen risico's nemen. Dat is ook een afspraak met de ziekenhuishygiënist. Maar normaal bij iemand die stervende is of die al overleden is, mag zij op de kamer komen. Zij gaat dan soms aan het voeteinde liggen. Zij voelt daar de rust en zij weet dat ze daar nodig is.

En gaat ze daar dan pas liggen als de patiënt reeds overleden is?

Dat is wisselend. Daar kunnen we niks vast opplakken. Soms doet ze dat op voorhand, soms gaat zij gewoon die kamer gaan opzoeken omdat daar rust is. Of ja, gaat ze aan de deur liggen ... het is wisselend. Ik denk ook wel dat zij dat aanvoelt op dat moment, of ruikt of hoort, ik weet het niet maar ja, het is zo.

Bij andere respondenten hoorde ik dat de familie er soms ook wel iets aan heeft dat de hond daar bij ligt. Is dat hier ook zo?

Ja hoor. Zij straalt echt veel rust uit hé en bvb. als het echt nodig is, normaal slaapt ze 's nachts in haar kennel, dan kunnen wij de hond op de kamer laten bij de familie die aan het waken is. We hebben al gezien dat de hond bij de familie in het logeerbed mag liggen. Dat zij daar gaat bijliggen, voelt aan alsof zij een stuk van dat verdriet wegneemt. Zij slurpt dat op en zij geeft rust in de plaats. Mensen hebben heel graag haar aanwezigheid. Soms komt er nog een familielid langs na het overlijden en wanneer Kioshi dan op dienst is, gebeurt het dat zij als troost haar kop op die persoon zijn/haar schoot gaat leggen. Zo van, 'allé, ik ben hier voor u'. Zonder dat wij iets vragen, iets zeggen, iets doen, zonder dat die persoon haar roept. Maar ja, Kioshi die voelt dat op die moment. Is dat nu uitzonderlijk, ik weet het niet. Ik geloof niet in toeval maar ja ... het is er gewoon op dat moment.

(Algemeen niet vergeten door te vragen voor elke categorie afzonderlijk: bvb. bij de cliënten maar 1x per dag tijdens deze sessie, maar bij de collega elke morgen etc. en deze raad geldt voor alle vragen waar een onderscheid kan gemaakt worden tussen verschillende groepen (=cliënten, werknemers, bezoekers etc.))

- Zoeken de patiënten zelf toenadering tot de hond? Hoeveel patiënten doen dit? Hoe gebeurt dit? Hoe vaak gebeurt dit (x/dag of /week)?

Vooral het bezoek probeert haar uit haar kennel te halen. De patiënten kunnen zelf ook niet echt naar haar toe, want de meeste liggen in bed of zitten in de zetel. Maar eigenlijk naar de patiënten gaat zij zelf. Wanneer ze 's morgens uit haar kennel gelaten wordt, is het eerste wat zij doet overal in de kamers binnen gaan en een 'goedemorgen' zeggen. Dan komt ze naar het bureau en ligt ze daar te wachten op haar brokken. Als de patiënten in de woonkamer in een rolstoel of in de relax zitten, gebeurt het wel eens dat ze toenadering zoeken. Ze roepen dan een keer op haar of zo.

- Mogen alle patiënten (vrij) in contact komen met de hond? Kunnen zij weigeren om in contact te komen met de hond? Gebeurt dit? Hoe kunnen zij dit te kennen geven? Waarom? Hoe vaak? Zijn er bepaalde regels?

Ja, behalve om medische reden, zoals gezegd. Mensen weten dat eigenlijk ook zelf. We hebben iemand gehad en die zij "Ik ben allergisch aan honden.", ja dan moet je het niet gaan zoeken hé. Dan mag de hond daar niet binnen. Patiënten kunnen ook weigeren, maar dit gebeurt echter niet vaak. Tijdens de opname van de patiënt, of zelfs op voorhand al, als ze een keer een rondleiding hebben gekregen, wordt meegedeeld dat Kioshi aanwezig is. Het kan dan zijn dat ze zeggen "ooh wijs, een hond" of "oei, een hond, daar heb ik schrik van". We zeggen dan wat er kan, wat er niet kan, wat er haalbaar is of niet en dan wordt dat ook een keer bekeken hé.

En hoe wordt dat dan aangegeven? Komt er iets op de deur ...?

Ja, normaal aan elke kamerdeur hangt er ofwel een groen ofwel een rood plakkaatje. Een groen is 'Kioshi, oké' en dan weten wij dat zij daar binnen mag, een rood is 'Kioshi, non' en dan moeten wij haar leren van daar op dat moment niet binnen te gaan.

En stel nu de patiënt op die kamer komt te overlijden en daar komt iemand anders te liggen. Moet je Kioshi dat dan terug afleren?

Ja ja, maar na één keer weet ze dat al hoor. Maar het is eigenlijk uitzonderlijk dat ze niet binnen mag en als ze dan toch toevallig op een kamer binnen gaat waar ze niet mag zal de patiënt na kennismaking met de hond meestal zeggen: "Eigenlijk, laat ze maar binnen 't is toch zo'n lieve". Maar qua besmettingsgevaar, daar zijn we heel streng op, dat moet ook.

3. Lopende programma's.

- Lopen er op dit moment programma's met de hond binnen de inrichting? Indien ja, wat doet de hond in dat programma? Kan u daar wat meer over vertellen? ((Opletten met suggestieve vragen) wat is zijn functie binnen de programma's? Of is de hond gewoon aanwezig en is dit voldoende?)

Nee, wij hebben hier geen programma's. Op dat vlak is dat hier heel soepel, we zien wel. Ze is gewoon afdelingshond en een stukje van de huiselijke sfeer. Af en toe gebruik ik ze ook bij patiënten met pijn. Als die moeten gedraaid worden of zo, voor afleiding, dat durf ik wel eens. Of tijdens de verzorging. Iemand heeft pijn en dan roepen we even Kioshi erbij "kijk eens wie er hier is " en dan terwijl iemand bezig is met de patiënt en de hond, is er iemand de patiënt aan het wassen enz.

- Staan er eventueel zaken op papier en die ik zou kunnen verkrijgen?

Eigenlijk hebben wij niks officieel op papier. Ik ben nu pas gevraagd een officiële procedure op papier te zetten.

En wat zou er dan in die procedure komen?

Wie Kioshi is, hoe ze functioneert binnen de roedel, hier op de eenheid, haar voeding, uitlaatbeurten, afspraken die wij maken o.a. over waar ze mag komen en waar niet. Zo algemene dingen, eigenlijk hoe de verzorging zit, zo die dingen ...

Er is wel een daglijst waarop dingen worden opgeschreven. Ook voor het personeel, zodat ze weten wanneer ze hier is, wanneer ze terug komt of wanneer haar 2de begeleidster haar een keer tussendoor mee heeft. Dat staat daar op. (Heb ik meegekregen.)

- Hoelang duren sessies gemiddeld? Wie is er tijdens een sessie aanwezig? Is er een vast stramien? Indien variabel is hier een reden voor? Of spontaan? Indien reden, welke? Indien moeilijk te antwoorden eventueel in detail sessie/dag beschrijven?

, maar deze vraag hoef ik eigenlijk niet te stellen ...

Ja, het gaat ook niet echt, onze patiënten zijn terminaal. Wat wel gebeurt, is dat de kinesist van tijd de hond wel eens meeneemt tijdens wandelingen met een patiënt. Zo was er bvb. iemand met als wens nog eens het gras te voelen met zijn blote voeten en toen zijn de kinesisten met hem naar buiten gegaan en hebben ze Kioshi meegenomen. Dat is eigenlijk gewoon een stuk meerwaarde, je kan dat niet beschrijven als een programma. Dat is een meerwaarde op die moment. Ik denk ook dat onze hond anders functioneert of een ander doel heeft dan in rusthuizen. Allé ja, als ik zo mensen hoor die uitleg komen vragen vanuit rusthuizen, dan heb ik zoiets

van 'het is toch anders'. Zij is hier ook meer als gevoelshond. Zij gaat enorm veel gevoel opwekken. Dat is meer haar doel hé. Het gevoel, dat kan een verdrietig gevoel zijn, het gevoel van nu wil ik wat praten, nu wil ik een verhaal vertellen... Bvb. ook van patiënten uit het gevoel van 'oké, ik ga de drempel over van het ziekenhuis naar de palliatieve eenheid' ... dat dat vergemakkelijkt. Dus meer het gevoel, de sfeer. Ik denk dat dat meer haar functie hier is en dat is vaak moeilijk om te beschrijven, een sfeer of een gevoel.

- Zijn de sessies individueel, in groep of kunnen beiden? Waarom groep/individueel?

Niet van toepassing

- Indien in groep, hoe groot zijn deze groepen dan en is er een reden voor de grote van de groep?

Niet van toepassing

- Waar hebben de programma's en sessies plaats? En zijn dit vaste plaatsen of hebben deze soms plaats op andere locaties? (Opletten met suggesties...) Indien andere locaties, welke/waarom/hoe vaak?

Alleen op deze afdeling of zoals het voorbeeld van daarjuist als begeleiding bij patiënt.

Wordt ze soms ingezet op andere afdelingen van het ziekenhuis?

Die vraag is wel gesteld, maar het is tot nu toe nog niet gebeurd.

- Denkt u dat het belangrijk is dat een programma waarin met dieren gewerkt wordt een doel heeft? Waarom wel/waarom niet? Hoe zit dat met uw programma (zijn er doelen)? Waarom wel/waarom niet? Indien ja, welke doelen? Zijn deze gesteld voor allemaal de programma's of voor enkele? Kunt u daar (over de doelen) wat meer over vertellen?

(Deze vraag werd ook reeds een deel beantwoord enkele vragen terug)

Ja, soms is er geen doel gepland, maar is er wel. Ik denk als je een dier of een hond ergens installeert, dat dat dan altijd een doel heeft. Het is misschien niet altijd de bedoeling, maar dat je daar altijd doelen mee bereikt. Zo op termijn hé, dat je denkt "Zie nu! dat was nu het doel", maar dat je dat niet altijd op voorhand weet. Bvb. we hebben onze papegaai hier geïnstalleerd. Maar wij hadden nooit gedacht dat die de telefoon ging nadoen, dat die patiënten uit hun kamers zou lokken om bij de papegaai te gaan zitten, dat die bezoekers elke week ging laten terugkomen om de

kooi uit te kuisen. Dus die papegaai heeft ook zijn doel, maar dat hadden wij nooit op voorhand gedacht.

Zijn er hier met Kioshi doelen gesteld of niet?

Het doel hier was huiselijke sfeer. Dus het optimaliseren, het verbeteren of het echt in standhouden van de huiselijke sfeer. Dat was de bedoeling en daar zijn we perfect in geslaagd.

Tot hier zijn we geraakt bij het eerste gesprek. De respondent had geen tijd meer, maar wilde mij graag nog meer vertellen. We maakten een tweede afspraak. Het tweede gesprek had plaats op 12/02/07, is gestart rond 11.30 u. en heeft met enkele korte onderbrekingen ongeveer één uur geduurd.

- Is het bij jullie nodig dat een programma met dieren een evaluatiesysteem heeft? Ja/Nee? Waarom? Worden er bvb. records/bestanden/fiches bijgehouden i.v.m de hond? De cliënten? Het programma? Indien ja, wat is het volgens jullie belangrijk om in kaart te brengen? Waarom?

Als ik kijk naar bij ons, denk ik dat dat toch in het begin wel belangrijk was, maar dat is mondelinge evaluatie, die is niet op papier gezet. En het is ook zo dat, als Kioshi op dienst is geweest, mijn colléga's sowieso vertellen hoe het geweest is, eigenlijk gebeurt dat gewoon spontaan.

En mist u dat zo'n systeem?

Ik mis dat niet nee.

4. Extra training:

- Zijn er sinds zijn plaatsing nog nieuwe commando's geleerd aan de hond? Ja / Nee
Indien ja, Kan u daar wat meer over vertellen? Waarom was dat belangrijk volgens u? (Welke, door wie, wanneer, waarom, hoe, waar, ...?)

Nee

5. Andere:

- Is het volgens u belangrijk dat een hond die in een instelling werkt herkenbaar is? Waarom? Is jullie hond op één of andere manier herkenbaar gemaakt? Hoe?

Buiten de dienst of op dienst?

Beide.

Mja, belangrijk... Als ik bvb. met haar naar de sporthal ga of op restaurant of naar de winkel, dan doe ik haar Hachiko-sjaaltje aan. Ze blijft een assistentiehond en ik mag die overal meenemen. Maar hier op de afdeling ... Ze weten wat mag en wat niet mag. Ze is ook gekend als afdelingshond. Als ze hier is, heeft ze wel haar ketting dag en nacht aan, ook een deel omdat er nog altijd mensen zijn die de ketting verkeerd aan doen.

- Indien de hond bijvoorbeeld een vestje draagt, leidt dit dan soms tot problemen, bijvoorbeeld bij het knuffel, of ergens blijven achter haken, ...?

Één keer is de ketting eens van haar hoofd getrokken door een bezoeker die haar wilde meetrekken, maar Kioshi wilde niet. (zie ook eerder) Voor de rest zijn er nog geen problemen geweest.

- Is het bekend dat deze eenheid werkt met een hond? Via website? PR? Pers? Indien ja, vinden jullie dat positief? Wordt er naar jullie gevoel vaak naar verwezen in (pers)berichten over jullie instelling? Op welke manier?
- Krijgen jullie vragen omtrent de aanwezigheid van de hond? Hoe vaak? Door wie? Welke vragen?

Kioshi is terug te vinden op het Internet (zie website van AZ Sint Lucas Gent). Ook de tv heeft al enkele reportages aan haar gewijd, Vitaya, VRT, VTM, AVS (regionale zender)... Ze heeft ook al in enkele magazines gestaan en in het boekje van de kliniek hier. De regionale zender was er eigenlijk eerst op afgekomen via een artikel in het boekje van het ziekenhuis en zo is de bal aan het rollen gegaan, voor een paar maanden zelfs. We kregen dan regelmatig vragen voor interviews, televisieopname, het bijwonen van een congres, een persconferentie van o.a. Magda de Meyer, die toen sterk bezig was met dieren in instellingen. Het was op een bepaald moment zo erg dat mensen gewoon een keer langskwamen op de dienst om naar de hond te kijken, mensen van binnen en buiten het ziekenhuis, dat we besloten hebben en gezegd van, je mag naar de afdeling komen voor de afdeling en daar hoort de hond bij. We hebben dat toen echt wel moeten doen. Ja, Kioshi was en is ook een unicum moment hé, de eerste hond in een Belgisch ziekenhuis.

Worden er nu nog vragen gesteld?

Af en toe.

En wat voor vragen zijn dat dan?

Voornamelijk van studenten die hun GIP of eindwerk maken rond dieren in instellingen en de therapeutische werking van dieren bij palliatieve patiënten. Mensen die studies doen rond de invloed van dieren op zieke mensen bvb. of via de media als het weer even in de aandacht komt via de regering of zo. Soms gebeurt het dat via de telefoon informatie wordt gevraagd en dat ze oude beelden gebruiken.

Ook Vitaya verwijst in programma's rond dit onderwerp nog veel naar de reportage met Kioshi. De mooiste reportage is eigenlijk die van de regionale zender AVS, die hebben echt de juiste sfeer gecreëerd. (Deze reportage heb ik meegekregen)

Ik heb ondertussen wel een hele map bijeengespaard i.v.m Kioshi en honden in tehuizen, wetgeving, congressen, ...

- Vinden jullie het nodig om een speciale/aparte verzekering te hebben voor de hond? Waarom wel/niet? Hebben jullie zo'n verzekering? (Indien ze er een hebben:) Zijn er problemen geweest om een gepaste verzekering te vinden/verkrijgen?

Kioshi valt onder de algemene verzekering van het ziekenhuis. Maar ze krijgt wel alle vaccins die ze moet krijgen, daarin nemen we geen enkel risico.

Wij hebben die verzekering ook al moeten aanspreken, niet voor Kioshi, maar voor de eerste hond. Door eigenlijk een interpretatiefout van de hond en een kind, heeft de hond gebeten. Toen hebben we de verzekering moeten aanspreken en die hond is direct terug weggebracht hé. Die is teruggedaan naar het gastgezin, maar die vrouw heeft toch nog verschillende jaren problemen gehad, dat de hond agressief was naar kinderen toe. Was dat dan van hier of zat het er al in?

En hoe is het project met Kioshi dan gestart?

Na dat voorval is alles afgeblazen, stopgezet. Iedereen moest een beetje bekomen en dan is er eigenlijk toch beslist om verder te doen, maar op een veel rustigere manier. Ik had mij ondertussen ook opgegeven als gastgezin voor een puppy. We hebben dat toen kunnen combineren en ik ben gastgezin geworden van de hond die hier op de afdeling zou komen, die was toen al bijna twee jaar en getraind en dat was Kioshi. Dat is zowat de voorgeschiedenis hé. En dan hebben we dat, om iedereen een gerust gevoel te geven en om iedereen terug van nul te laten beginnen, allemaal heel geleidelijk aan opgebouwd. (Verloop meegekregen) We hebben dan ook nog geïnformeerd en geëvalueerd van doen we verder of niet en er waren dan toch geen echte tegenkantingen. We hebben er dus wel even over gedaan.

Effecten

Waarom werd er gekozen voor een hond in de instelling? Was hier een speciale reden toe? (Vertrekken van de vraag hoe lang en of dieren toegelaten zijn in de instelling (bvb. van bezoekers)? Welke dieren? En dan hoe de goedkeuring er kwam om een hond toe te laten? (Was er een doel voorzien?))

Een dokter van hier had dit opgenomen vanuit Engeland. Hij was ergens op bezoek geweest waar ze een hond hadden in een hospice (bij ons een palliatieve eenheid) en hij voelde daar de meerwaarde van voor de huiselijke sfeer en vandaar dus zijn voorstel naar ons toe.

Zijn er positieve effecten bekomen sinds de komst van de hond? (Zijn er bijvoorbeeld mensen die zich terug verplaatsen, die wat positiever zijn ingesteld, die echt gezonder zijn geworden, die meer contact zoeken met andere patiënten?)
Indien ja, kan u daar wat meer over vertellen? Hoe vaak is dit voorgekomen? Bij wie is dit gemeld? Hoe aangepakt?

Mensen praten makkelijker over emoties met Kioshi erbij of zelfs alleen tegen haar. Ze zien de hond, ze denken aan hun huisdieren thuis en de emoties komen boven. Voor sommige vergemakkelijkt het ook de stap naar deze afdeling. Kinderen met ouders of grootouders op de afdeling voelen zich ook geruster. Ze hebben hier wel een speelhoek, maar de hond is toch een meerwaarde. Kioshi wordt hun vriend en ze maken tekeningen en liedjes voor haar. Er zijn ook mensen die voor de hond uit bed willen komen. Die het eigenlijk niet meer kunnen, maar het voor haar wel nog doen. Ze kunnen dan makkelijker aan haar om haar te strelen of wanneer ze in de rolstoel zitten gaat ze mee wandelen aan de leiband. Wanneer er mensen eens buiten gaan voor een wandeling en Kioshi gaat mee, dan geeft dat ook een ander effect. Dan is dat voor hen echt een meerwaarde aan die wandeling. Mensen krijgen soms ook al een blij gevoel gewoon omdat ze Kioshi happy zien.

Zijn er ooit negatieve zaken gebeurt sinds de komst van de hond?(Zijn er bijvoorbeeld Zoönosen geweest, zijn er patiënten die allergisch zijn, heeft de hond onopzettelijke mensen pijn gedaan door bijvoorbeeld een krab, ...?)
Indien ja, kan u daar wat meer over vertellen? Hoe vaak is dit voorgekomen? Bij wie is dit gemeld? Hoe aangepakt?

Heel uitzonderlijk zal ze eens naar mensen durven grommen, maar dat is meer om duidelijk te maken van laat mij nu toch alstublieft een keer met rust. Mensen hebben dat niet altijd door hé. Maar eigenlijk zou het enige negatieve punt kunnen zijn dat, als zij zich niet goed voelt, dat ze daar eindelijk op dienst een beetje de gevolgen van dragen. Bvb. als ze een blaasontsteking heeft, dan kan het wel eens zijn dat er een plasje binnen is. Voor de rest maakt zij geen lawaai en is ze niet overdreven wild.

Soms is het zo dat mensen voor een rondleiding komen en laten merken "oei", meestal zijn dat allochtonen, die hebben het niet zo voor dieren en zeker niet voor honden. Die geven dan aan dat ze schrik hebben en dan stoppen we Kioshi even in haar kennel. Dat kan dan misschien nog negatief zijn maar voor de rest, nee ...

Heeft de aanwezigheid van de hond ook een effect op het personeel van deze inrichting? Hoe weet u dit? Hoe vaak werd er al zo'n mening geuit? Aan wie wordt deze positieve of negatieve commentaar gemeld? Hoe wordt er dan rekening mee gehouden?

Ja, zeker en vast. Iedereen gaat ook op hun eigen manier met Kioshi om en zij hebben allen hun eigen momenten met Kioshi. Dat kan dan een knuffelmoment zijn, dat kan een wandelmoment zijn, ... Er zijn mensen die niet van haar moeten van hebben en die gaan niet naar haar toe stappen en zij gaat ook niet naar die mensen stappen of naar dat personeel.

Kioshi is voor het personeel ook vaak een uitlaatklep als het even moeilijk geweest is op de afdeling. Ze gaan dan een keer met de hond buiten, haar laten plassen of gewoon een keer wandelen. Zodat ze er gewoon even tussenuit zijn. Mensen komen ook toe op dienst en bij sommige is het zo; die zetten zich in de zetel voor een knuffelmoment en Kioshi weet dat perfect en dan gaat zij in de zetel gaan liggen om te knuffelen. Dat is ook eigenlijk het enige moment dat zij mogen knuffelen zonder een commando. Ik denk ook gewoon, het gevoel dat dat bij het personeel te weeg brengt als ze de hond zien; zoals nu bvb. personeel ziet Kioshi toekomen op dienst en ze fleuren zo helemaal op. Het heeft weer het meest te maken met het gevoel hé.

Het geen we niet toelaten is dat andere personeelsleden ze meenemen naar huis. Er zijn drie mensen die haar mogen meenemen naar huis en de andere laten we niet toe.

Als Kioshi toekomt op dienst is zij ook heel blij en enthousiast. Mijn collega's zien dat dan en dat geeft hen een heel aangenaam gevoel.

Heeft de aanwezigheid van de hond een effect op de bezoekers van de patiënten? Komen deze bijvoorbeeld meer of minder, hebben ze een uitgesproken mening over de aanwezigheid van de hond in de inrichting? Hoe weet u dit? Hoe vaak werd er al zo'n mening geuit? Aan wie wordt deze positieve of negatieve commentaar gemeld? Hoe wordt er dan rekening mee gehouden?

Het vergemakkelijkt, verlaagd de drempel om op bezoek te komen. Ik denk dat dat eigenlijk het grootste effect is op het bezoek, drempelverkleinend. Kioshi heeft ook een troostend effect. De bezoekers komen ook regelmatig tegen het personeel iets vertellen over Kioshi of beginnen over hun hond thuis en zo komen ze een keer iets heel anders vertellen dan over hun ziek familielid. Sommige bezoekers zijn ook geïnteresseerd in de hond en gaan er heel veel vragen over stellen. Sommige brengen dan ook weer iets mee voor de hond zoals speeltjes, knuffels, ... We hebben ook nog nooit klachten gekregen, of toch niet dat ik weet.

Wat verwacht u van de toekomst? Denkt u dat de impact van de hond in de instelling zal vergroten/verkleinen? Waarom? Eventueel extra hond/programma? Waarom? Hoe is de evolutie verlopen sinds de hond hier is? Zijn er meer of minder programma's? Is er evenveel activiteit met de hond of minder? Is het bijvoorbeeld een tijd mindergoed gegaan door het feit dat de hond ziek was?

In het begin was Kioshi zelf veel enthousiaster dan nu. Ze zal nu ook sneller in haar kennel gaan liggen dan vroeger. De prikkels in het begin waren veelvuldiger dan nu. Daar bedoel ik dan mee dat ze haar meenamen naar de kamers, dat ze haar commando's gaven, haar wat lieten werken. Die prikkels waren meer aanwezig. Eigenlijk wordt zij een beetje een gewoonte op dienst. Ze zijn er nog wel mee bezig maar niet zo intens als in het begin. Kioshi is 7 jaar en ik hoop dat ze toch nog wat bij ons kan blijven.

Denkt u dat die intensiteit nog veel zal stijgen of dalen?

Ik hoop dat ze hetzelfde blijft en niet nog meer gaat dalen, want dan gaan we aan haar niet veel meer hebben, als zij voortdurend in haar kennel ligt. Vandaar ook, ze is nu bijna drie maanden thuis geweest en ik denk dat dat voor haar ook wel eens goed was, dat zij terug komt met heel veel enthousiasme en dat dat enthousiasme langer blijft hangen dan twee minuten. Zij heeft wel, en dat is dus niet zo positief geëvolueerd, meer schrik gekregen van mensen. Ze zal zich rapper wegtrekken als men haar wil strelen. Ze is wantrouwiger geworden. Ik denk door ervaringen, mensen die haar, zoals gezegd, willen forceren of haar een keer op de staart getrapt hebben, en dat gaat dan vooral om bezoekers hé. Bij personeel heeft ze het ook wel, maar minder. Eigenlijk kent zij ook heel goed haar eigen personeel, haar eigen volk, mensen van op de dienst zelf. Als er mensen komen van buiten de dienst, maar ook in het wit, dan zie je toch dat ze daar niet zoveel vertrouwen in heeft. Of als er nieuwe medewerkers komen, dan is het ook weer even aftasten.

Zou u iets willen zien veranderen in de toekomst? Wat/waarom zou u willen zien veranderen? Hoeveel kans? Waarom? Wanneer U opnieuw kon starten zou U dan bepaalde zaken anders aanpakken?

Ik zou ze graag terug meer geprikkeld zien. Dat is eigenlijk het enige waar ik al dikwijls iets aan proberen doen heb. Mensen weten niet altijd hoe ze haar moeten prikkelen. Het is ook omdat ze niet lui en loom zou worden, dat ze haar echt wel iets zouden moeten laten doen. Zij rapporteert ook heel graag of haar gewoon een commando geven, haar wat prikkelen. Dat zou ik heel graag willen. De mensen die de commando's onder de knie hebben, zijn echter met niet zoveel. En ik probeer ze mee te krijgen naar Hachiko, maar het komt niet echt van de grond. Ze hebben het ook allemaal druk hé. Dus heb ik van die kaartjes gemaakt, waar een paar commando's opstaan en die ze dan in hun zak hebben en een keer kunnen gebruiken hé.

Af en toe heb ik ook het gevoel; de hond is hier en dat is het. Zij is niet het hoofddoel van de palliatieve hé, maar zij hoort erbij en wij moeten blijven functioneren. Maar af en toe heb ik het gevoel, zij zit hier en daar stopt het mee. Dikwijls ook in de drukte, als we veel patiënten te verzorgen hebben enz. Ja, het wordt een gewoonte. Ze vinden het altijd leuk dat ze komt en dat ze hier is, maar het is een gewoonte zo...

Moest u opnieuw kunnen beginnen zou u dan dingen anders aanpakken of zou u het zelfde doen als het nu gegaan is?

Ja, ik zou het anders aanpakken. Ik weet niet of ik het ooit nog zou herdoen. (lachend)

Zou er na Kioshi een andere hond komen?

Weet ik niet, maar ik denk zoals het nu is, dat ik mij daar niet echt weer voor zou engageren. Ik doe het heel graag hé. Ik heb daar nu voor gekozen en ik ga dat doen tot ze er niet meer is, ook al moet zij haar laatste dagen bij mij thuis doorbrengen. Maar het is een groot engagement. Je krijgt er veel voor terug van de hond, maar ik

voel mij niet altijd goed bij de beslissingen die ik moet nemen. Zoals bijvoorbeeld nu, de periode dat ze thuis is omdat ze echt moet vermageren. Allé, dat is hard en de patiënten missen haar nu hé, maar ik moet het doen. Ook het feit dat je ze in het begin moet loslaten. Ze was bij mij thuis. Ik ging met haar wandelen en ze ging met mij terug naar huis. Op dat moment was dat mijn hond en op een bepaald moment moet je loslaten en dat was zeer moeilijk voor mij. Nu kan ik dat, maar ik heb dat moeten leren. Ik heb ook gevraagd aan collega's, van help mij daarbij, want ik zou gelijk welke reden gegeven hebben om haar weer te kunnen meenemen naar huis. Maar dat was niet de bedoeling hé en van daar denk ik ook dat ik niet zou herbeginnen ... ofwel in die zin van het is mijn hond en het is de hond die ik heb en die met mij meekomt. Ik zou dan de hond mee over en weer nemen, omdat ik haar dan thuis ook meer kan prikkelen en haar kan activeren. Nu ben ik een periode afwezig geweest en Kioshi was hier en ze was eigenlijk op dat moment veel te veel geplaatst. Ook wanneer ik niet aanwezig ben, leidt dit vaak tot misverstanden en worden de drink- en voederbakken te weinig uitgewassen. Ze denken daar gewoon te weinig aan. Het is niet bewust hé, maar ze zouden er meer moeten naar kijken.

Extra

Bijzondere verhalen, extra uitleg, opmerkingen, ...

- Er kwam regelmatig een jongetje op bezoek bij zijn zieke opa en die was zo zot van Kioshi. En die jongen kreeg een paar maanden later een pup en die heeft die Kioshi genoemd.
- Ergens in de begin periode dat Kioshi op dienst kwam, was er een vrouw, die voelde dat ze niet lang meer te leven had. Zij was alles aan het regelen zoals de begrafenis, haar kleren voor de laatste zorgen, de rouwbrieven,... Ook haar sterven wou ze voorbereiden en zo kwam het dat ze expliciet aan mij vroeg om Kioshi bij haar te hebben als ze stierf. Ik heb haar beloofd om in de mate van het mogelijke daar voor te zorgen. Ik deed toen ook veel nachten en Kioshi kwam dan mee. Die vrouw was eigenlijk nog vrij goed, maar op een nacht belde ze, ze voelde zich niet goed, wou uit haar bed. Ik heb haar dan in de zetel gezet. Ik merkte dat ze aan het sterven was, op enkele seconden ging haar toestand zo snel achteruit. Het enige wat ik kon doen was bij haar blijven. Ik heb toen Kioshi uit haar kennel geroepen. Kioshi is bij de vrouw gaan zitten met haar kop op de schoot van de vrouw en ik heb dan de hand van de vrouw op Kioshi gelegd en ik heb gezegd "Mevr. uw laatste wens gaat in vervulling" en zo is de vrouw heen gegaan. Heel intens moment, dat zal mij altijd bijblijven. Mijn collega's hebben ook wel soortgelijke verhalen.
- Een mevrouw die heel veel aan Kioshi had als haar man hier lag en van wie de man ondertussen overleden was, kwam terug op de afdeling. Kioshi herkende haar en legde haar hoofd op de schoot van de vrouw. De mevrouw in kwestie heeft dat ook geïnterpreteerd van Kioshi uit dan 'ik zie dat je verdriet hebt' en die vond dat een zeer troostend moment.

- Een jonge mama is terminaal ziek, haar dochtertje van 10 jaar zit naast Kioshi op de grond en doet haar verhaal, vertelt over haar verdriet en hoe graag ze zou willen dat haar mama geneest. Kioshi luistert naar haar verdriet, geeft een lik op de natte snoet van het meisje. Het kind lacht en heeft er een vriendin voor het leven bij.
- In het begin waren er ook wel tegenkantingen van het personeel. Niet iedereen was even positief. Maar na enige tijd was voor hen wel duidelijk dat alles op zijn pootjes zou vallen. Voor elk probleem weer een oplossing gezocht.
- Wanneer ik brieven rondgeef of ophang i.v.m Kioshi, teken ik deze ook altijd met haar naam. Deze brieven gaan over alles wat met Kioshi gaat gebeuren, over regels waar het bezoek en de patiënten zich moeten aan houden, ... De brieven zijn eigenlijk ook onrechtstreeks voor het personeel bedoeld.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
06.00 u.	Slapen					Thuis. Het eten geven heeft plaats rond zeven uur. Ze kan nu ook gelijk wanneer buiten en slaapt 's nachts niet in een kennel.	
07.00 u.	Eten en eerste maal buiten voor behoeftes						
08.00 u.	Loopt rond op dienst						
09.00 u.							
10.00 u.							
11.00 u.							
12.00 u.	Behoeftte buiten (duurt geen heel uur)						
13.00 u.	Loopt rond op dienst						
14.00 u.							
15.00 u.							
16.00 u.							
17.00 u.	Behoeftte buiten						
18.00 u.	Loopt rond op dienst						
19.00 u.							
20.00 u.							
21.00 u.	Behoeftte buiten						
22.00 u.	Slapen in bench						
23.00 u.							
24.00 u.							
01.00 u.							
02.00 u.							
03.00 u.							
04.00 u.							
05.00 u.							
Extra	Dit is een voorbeeld dat geldt indien ze op maandag begint met haar vijf dagen dienst, de volgende vijf dagen dienst beginnen dan bvb. op de woensdag of donderdag in de week erna.						

Goedendag, mijn naam is Marijke Thierens. Ik ben een laatstejaars studente Agro- en Biotechnologie afstudeerrichting Dierenzorg aan de Katholieke Hogeschool Sint Lieven te Sint Niklaas. Stage volgen is een deel van het lessenpakket en dit jaar volbracht ik mijn stage bij de vzw Hachiko. Het is ook via deze vereniging dat ik bij u terecht kwam. Bij een laatste jaar hoort immers een eindwerk en dit maak ik in functie van Hachiko. Mijn thesis betreft een studie naar de honden die door Hachiko in instellingen zijn geplaatst. Ik bekijk hoe de hond in de instelling gehouden wordt en wat het effect is van de hond in de instelling.
Ik wil u al op voorhand bedanken voor uw medewerking.

Datum interview: 06/02/07 Uur van aanvang: +/- 13.35 u. Einde: +/- 15.15 u.

Identificatie

Naam hond: Numa Geslacht hond: T/R Hondenras: Labrador / Golden Retriever

Geboortedatum hond: 27 juli 2001

Opleiding hond: Hulphond

(Medische) kenmerken hond: Slechte ellebogen en artrose aan de ellebogen

Plaatsingsdatum hond: 04 augustus 2003

1^e of 2^e plaatsing hond: 1e plaatsing Reden: Elleboogdysplasie en het weigeren van commando's, vooral apporteren.

Respondent

Naam instelling: Kanunnik Triest

Adres instelling: Kloosterstraat 33 9090 Melle

Website instelling: Ja, <http://wzckanunniktriest.be/>

Functie instelling(w&z, rvt,... + wat er zoal gebeurt): Het is een RVT, bejaardentehuis. Er wordt met Numa gewerkt op drie verdiepingen, beneden gaat

het over de dementerende bewoners, boven de 'gewone' bewoners. Vroeger werd hij ook ingezet in het dagcentrum.

Naam respondent: Respondent 3 Geslacht: M/V

Telefoon: Respondent 3 E-mailadres: Respondent 3

Wat is uw functie binnen de inrichting? Animatrice

Welke opleiding heeft u gevolgd? Opvoedster

Ik heb gehoord dat er hier in de instelling in 2003 een hond van Hachiko geplaatst is. En nu zijn we nieuwsgierig om te horen hoe het met die hond gaat, van daar heb ik enkele vragen. Bent u degene die met de hond is begonnen te werken hier?

Neen, een vroegere werkneemster hier is met Numa beginnen werken. Ik werkte toen ook al mee, Numa verbleef toen ook al om de week bij mij, maar de andere was de eindverantwoordelijke.

Indien nee, wie werkte er voordien met de hond in deze instelling (hoe lang?Wat)? Kan u hier wat meer over vertellen?

Ik heb het toen van haar overgenomen en we zijn met een zevental personeelsleden die voor hem zorgen.

Gaat u met hem mee naar de andere verdiepingen?

Nee, dan is hij zozeggd bij een andere collega.

Heeft u zich speciaal voorbereid om met een hond te werken in deze instelling/ met deze doelgroep? Of is het programma spontaan gegroeid?

Ik heb drie of vier volledige stagezaterdagen van Hachiko mee gevolgd en de lange stageweek heeft de 1^e verantwoordelijke toen eigenlijk nog meegedaan.

Indien voorbereiding: welke: (1)extra trainingen gevolgd/(2)boeken gelezen/(3) informatie gezocht/(4)initiatieven (schrappen wat niet past)? Indien ja, welke? Vond u dat deze informatie gemakkelijk te vinden was?

Ik moet nu wel zeggen van de stage bij Hachiko leer je echt veel bij en ik heb thuis zelf altijd een hond gehad, dus ik had wel wat achtergrond. Voor de rest kijk ik ook zowel op tv naar al die hondengedrag en -trainingsprogramma's die er zo de laatste tijd te zien zijn.

Zou u het nuttig vinden bijkomstige cursussen te kunnen volgen bvb. om andere programma's met de hond te kunnen opstarten of de bestaande te verbeteren?

Ja

Heeft u interesse naar een samenvatting van mijn thesis (verwachtte datum: juni)?

Ja / Nee

Ik wil hier ook vermelden dat deze gegevens volledig anoniem verwerkt zullen worden.

Beschrijving programma

Waar verblijft de hond het meest van zijn tijd (%tijd/week of per dag als dat gemakkelijker is)? In de instelling? Elders? Indien elders, waar (%tijd/week of per dag als dat gemakkelijker is)?

Vijf dagen in de week verblijft hij hier, Numa heeft hier een bench. In het weekend is hij één keer bij mij en dan weer een keer bij de hoofdverpleegster thuis. Normaal was het de bedoeling dat hij alleen bij mij kwam, maar ik heb er toen ook voor gekozen om met twee te werken. Als je dan eens ziek bent, of als je eens iets anders te doen hebt, dan kan je eens afwisselen.

(Het gaat dus over een residentieel- / bezoek- programma).

1. verzorging:

- Wie geeft de hond eten?(eventueel waarom)

Één van de hier aanwezige baasjes, die die bepaalde dag voor hem zorgt.

- Wanneer gebeurt dat? Gebeurt dat op vaste tijdstippen (x-maal/dag) of variabel? Indien variabel (x-maal/dag), waarvan hangt het af?

1x/dag 's morgens. Het eten geven gebeurt tussen half zeven en acht uur en hangt af van hoe laat het baasje van dienst binnen is. Er is een lijst met wie wanneer voor hem instaat en die moet ook ingevuld worden. Daaraan kunnen we ook mooi zien of hij eten heeft gekregen. Als ik binnen kom, om half negen, heeft hij meestal wel al zijn voeding gekregen. Ook thuis krijgt hij zijn eten 's morgens.

- Gebeurt dit altijd op de zelfde plaats? Waar? Indien niet, waarom?

Ja, aan de keukendeur, ook thuis.

- Gebeurt dit volgens een vast ritueel? Zo ja, welk? (Moet de hond bijvoorbeeld iets doen voor hij zijn eten krijgt) (opletten dat je geen suggestieve vragen stelt en op die manier antwoorden ontloopt, verkies zo open mogelijke vragen.)

Ja, Numa moet zitten en ondertussen maak ik zijn eten klaar, pas dan krijgt hij een 'oké' en mag hij eten. In de keuken mag hij niet binnen (thuis ook niet).

- Krijgt de hond extra's toegestopt? Indien ja, wat? Hoe vaak? Waaronder? Ter gelegenheid waarvan? Door wie? Hoe reageert de hond daarop? Hoe wordt dat geregeld?

Ja, niet echt toegestopt maar ja, in de eetzaal valt wel al eens iets op de grond en in de kamers zien we het niet altijd. Numa weet ook goed van wie hij wel eens iets krijgt. Wanneer de bewoners aan het eten zijn, moet hij wel in de verpleegruimte gaan liggen. Het is ook niet altijd makkelijk, zeker op deze afdeling. Mensen willen hem iets geven en snappen het niet dat het niet mag. Ze worden dan kwaad en zeggen dan van "Dien hond heeft nog geen eten gekregen!". Vroeger was dit bijvoederen echt een probleem, maar Numa is op dieet geweest en nu is hij oké.

- Hoe krijgt de hond drinken? Waar gebeurt dit? Door wie? Hoe vaak per dag? Etc.

Ja, zijn drinkplaats is aan de keuken. 's Morgens wordt zijn bakje uitgekuist en wordt er vers water in gedaan. Omdat Numa een grote drinker is, wordt de hele dag goed opgelet dat er water voorradig is. Het staat ook op een plaats waar de hele dag mensen passeren en iedereen let daar wel een beetje op, niet alleen de begeleiders. Het eten wordt wel enkel door de baasjes gegeven.

- Wordt er met de hond gespeeld? Hoe vaak (uren/dag of uren/week)? Vaste tijdstippen? Variabel? Indien variabel, waarvan hangt het af? Hoe gebeurt dit? Wie speelt er met de hond? Hoe? Zijn er soms hondenspeeltjes aanwezig? Indien ja, welke?

Ja, vooral door de baasjes eigenlijk. Numa is echter niet zo speels. Hij is van kleins af aan zeer passief geweest, wat ook een rol speelde in het feit dat hij geen hulphond is geworden. Hij ligt eigenlijk veel neer. Wanneer er wordt gespeeld is dat bij hem vooral rondcrossen in de tuin. Hij speelt niet met speeltjes en 'tugt' (commando voor trekken van Hachiko) ook bijna niet.

- Zit de hond hoofdzakelijk binnen (uren/dag) of kan hij ook buiten (uren/dag)? Vaste tijdstippen? Variabel? Indien variabel, waarvan hangt het af? Hoe gebeurt dit? Door wie? Hoe?

In de instellingen wel, hij zit dan bijna 24 u. op 24 u. binnen. Soms loopt hij wel los in een binnentuintje hier en voor de rest gaat hij dan alleen buiten om zijn behoeftes te

doen. In de zomer wordt er meer gewandeld met de mensen hier en dan zit hij ook meer buiten en in het weekend ook natuurlijk. Het is ook moeilijk om tijdens mijn uren even te zeggen “Ik ga is met Numa wandelen hé!”.

- Kan de hond zich afzonderen als hij niet bij mensen wil zijn? Gebeurt dit vaak (X/dag of week)? Hoe geeft de hond dit te kennen? Heeft het dier zelf toegang tot deze ruimte? Hoe is deze ruimte afgeschermd? Wie kan hier binnen en wie niet?

Ja, hij kan zich afzonderen onder het bureau in de verpleegpost. Hij geeft dit aan door aan de deur van de verpleegpost te gaan staan, maar soms glipt hij ook gewoon mee binnen met binnen of buitengaande personeelsleden. De bewoners kunnen hier uiteraard niet binnen. Numa gaat alleen in zijn bench om te slapen.

Ik vind Numa ook niet echt sociaal, hij zal niet gauw zo zelf bij mensen gaan en hij ligt veel te rusten.

- Is de hond al eens ziek geweest? Wat? Waar verblijft de hond dan? Hebben jullie een ruimte waar jullie de hond alleen kunnen zetten indien hij ziek zou worden? Waar? Hoe afgeschermd? Is dit belangrijk volgens u? Waarom wel/niet?

Nu onlangs (zeer recent december/januari) is hij ernstig ziek geweest. Hij had vier gezwellen, waarvan 3 kwaadaardige. Hij is aan deze gezwellen geopereerd, ze zijn weggenomen, maar verder werd er nog niets ondernomen. Daarvoor ben ik nog in afwachting van de besluiten en beslissingen van de dierenarts en de oncoloog. Tijdens zijn herstel is hij thuis gebleven. Voor de rest is hij nog nooit echt ziek geweest.

- (Is er een quarantaineruimte voorzien?)

Nee

- Waar doet de hond zijn behoefte?

Buiten, gewoon in een klein binnentuintje, waar trouwens ook een konijntje loopt.

- Gebeurt dit op vaste tijdstippen?

Nee, Numa geeft het aan wanneer het nodig is. Als hij een keer op de andere verdiepingen verblijft, wordt er wel vaak op vaste tijdstippen gegaan. Zij hebben geen binnentuintje en moeten dus met hem naar buiten terwijl wij het gewoon zijn dat hij aan de deur staat en wij hem daar alleen, in de afgesloten binnentuin laten rondlopen.

- Indien de hond niet zelf naar buiten kan, wie gaat dan met hem mee? Hoe geeft de hond dit te kennen? (Veel assistentiehonden kunnen ontlasten op commando... gebruiken zij nog deze commando's? nuttig?)

Diegene die het ziet laat hem buiten. Als het nodig is dat er wordt meegegaan, gaat deze persoon ook mee. Niet iedereen, eigenlijk bijna niemand, zegt het commando 'besoin', omdat er veel zijn die hem uitlaten die het commando niet kennen.

- Wordt de hond soms gewassen? Hoe vaak gebeurt dit? (x/week tijdens het programma?) en door wie (eventueel waarom)?

Hij wordt wekelijks geborsteld. Numa heeft ook een zeer gevoelige huid. De laatste keer dat hij gewassen is, is het hem niet zo goed bevallen en heeft hij zelfs een reactie gedaan op de gebruikte shampoo. Hij wordt ongeveer 5x/jaar gewassen. Hij wentelt zich ook zo graag in vuile dingen, zoals duivenuitwerpselen en dan die geur. Je kan dan niet anders dan hem wassen, met de mensen hier. Het moet proper zijn hé. Het wassen gebeurt door de verzorgers van Numa en soms helpen de bewoners als activiteit. Ze zijn dan ongeveer met een man of drie en ze komen dan in de badkamer mee kijken of helpen zelfs mee. Diegene die geïnteresseerd zijn, mogen komen.

- Wanneer wordt de hond geborsteld Hoe vaak gebeurt dit (x/week tijdens het programma?) en door wie? (reden)

2 tot 3 keer per week, waarvan 1-2 keer als activiteit met de bewoners. Ze kunnen dan helpen of gewoon kijken. De activiteit heeft plaats in de leefruimte en de bewoners zitten dan in een grote kring. De overige borstelbeurten gebeuren thuis in het weekend.

- Wordt de hond regelmatig medisch nagekeken? Hoe vaak gebeurt dit? (x/jaar)? Wordt er door jullie gevraagd om speciale dingen te checken bij de veearts (in het kader van de verzekering? Mens-dier interactie? Omwille van de groep waarmee jullie werken Etc.)

Gewoon de jaarlijkse controle 1x/jaar. Buiten wel eens diarree en de nu gezwollen een tijdje geleden, zijn er nooit ernstige zaken geweest. Er wordt ook niet gevraagd speciale of extra dingen na te kijken.

- Worden de tanden regelmatig verzorgd? Ja /Nee Doen jullie iets speciaals voor de tandhygiëne van jullie hond? Indien ja, wat? Hoe vaak? Wie zorgt hiervoor?

Eigenlijk enkel bij het jaarlijks onderzoek bij de dierenarts, dan wordt zijn tandsteen verwijderd. Wat meer zou misschien wel aangeraden zijn en we zouden wel willen. We hebben geprobeerd met een bot om op te kauwen en het zelf met de tandenborstel te doen, maar het lukte niet.

En zo van die beentjes die ze kunnen opeten en ondertussen goed zijn voor de tanden?

Mja mja, die zal hij misschien wel opeten, maar is er dan echt wel resultaat?

- Worden de nagels regelmatig geknipt? Ja /Nee Staat het knippen van de hond zijn nagels regelmatig op het programma? Is dit nodig volgens jullie? Indien ja, hoe vaak? Waarom? Wie zorgt hiervoor?

Ja en nee, ze worden geknipt, maar enkele door de dierenarts of bij de hondentoiletetage. Zo'n drie tot vier keer per jaar dus, en eigenlijk is dit vooral voor Numa zelf en niet zozeer naar de mensen toe. Omdat Numa zo passief is, is de kans op verwondingen ook minder groot. Vroeger kwam er regelmatig iemand voor de toiletetage, nu iets minder, omdat we opzoek zijn naar een goed en bekwaam iemand die het hier kan komen doen, op verplaatsing dus en om twee redenen eigenlijk: het is niet altijd zo gemakkelijk om Numa te brengen en te gaan halen en we proberen, als deze komt, er toch ook een beetje een leuke activiteit voor de bewoners van te maken. We hadden iemand hoor, maar daar waren we niet zo tevreden over en we zijn dus opzoek naar een nieuwe. De laatste keer is hij voor de toiletetage zelfs naar Hachiko geweest.

- Wordt de hond regelmatig ontvlooit en ontwormd? Ja /Nee Indien ja, hoe vaak? Waarom? Wie zorgt hiervoor? Hebben jullie een voorkeur voor een bepaald product? Wisselen van product of altijd hetzelfde? Wanneer is dit laatst gebeurd? Welk product? (de laatste vragen zijn controlevragen - in principe zou een goede vragenlijst moeten bestaan uit een bepaald % controlevragen; maar doorvoor ontbreekt ons de tijd. Maar enkele kunnen er wel in denk ik)?

Ja, op de normale vaste tijdstippen en er werd ook nog niet afgewisseld. Voor het ontwormen gebruiken we Drontal®, tegen de teken en vlooiën gebruiken we Advantix®. Ik bestel die middelen via de apotheek hier en deze komen dan rechtstreeks op de rekening van het rusthuis.

- Krijgt de hond regelmatig zijn vaccins? Ja /Nee Is dit nodig volgens jullie? Indien ja, hoe vaak? Welke? Waarom? Wie zorgt hiervoor? Zijn er bepaalde vaccins noodzakelijk voor de instelling/doelgroep waarin ze werken? Voor de verzekering? J/N (redenering)

Ja, door de dierenarts worden de gebruikelijk vaccins gegeven.

2. Sociale omgang:

- Komt de hond alleen in contact met mensen of komt hij ook met andere dieren in contact? En zo ja, met welke andere dieren en waar? Welk soort contact? Hoe vaak (per week/ maand/jaar)?

Ja, hij komt ook in contact met andere dieren vooral met honden, maar ook met vogels, konijnen, katten... Met het konijn op het binnentuintje hier, is hij dikke vrienden en met andere honden speelt hij ook graag. Bij andere dieren doet hij heel gewoon, ook wanneer bezoekers van het tehuis hier hun huisdieren meebrengen. Er wordt dan even gesnuffeld en dat is het eigenlijk. De katten van mijn collega, waar hij om het weekend is, moeten er wel aan geloven, die jaagt hij weg. Hij komt dus wekelijks tot dagelijks met andere dieren in contact. Wat wel opvallend is, is dat hij bang is van witte honden.

- Zoekt de hond zelf contact met de verzorgers, patiënten en bezoekers? Hoe zie je dat de hond contact zoekt? Wat doet hij dan? Bij wie? Doet hij dat vaak (x/week of X/dag)?

Hij zoekt wel contact met een aantal verzorgers, maar minder tot niet bij patiënten en bezoekers, behalve bij diegene waarvan hij al eens iets heeft gekregen... Hij gaat soms wel naar de mensen toe op commando. Numa is eigenlijk vrij asociaal.

Is er ooit geprobeerd van hem socialer te maken?

Ja, we hebben dat eens aan Caroline (van Hachiko) gevraagd en die zei eigenlijk dat dat vrij normaal was. Dat het een beetje rangorde is en dat hij zich ziet boven de bewoners en zoiets heeft van 'naar u kijk ik niet zenne'

- Mag de hond likjes uitdelen? (Alleen aan de handen of overal?) Bij wie? Gebeurt dit vaak (x/dag of /week)? Bij hoeveel personen gebeurt dit?

Ja, hij doet dat ook eigenlijk wel dikwijls, vooral bij ons. Bij bewoners heb ik het nog nooit echt gezien. Als hij mij gezien heeft komt hij wel af en dan geeft hij wel likjes. Zijn likjes zijn ook meer als zijn 'goedendag' bedoelt.

(Algemeen niet vergeten door te vragen voor elke categorie afzonderlijk: bob. bij de cliënten maar 1x per dag tijdens deze sessie, maar bij de collega elke morgen etc. en deze raad geldt voor alle vragen waar een onderscheid kan gemaakt worden tussen verschillende groepen (=cliënten, werknemers, bezoekers etc.))

- Zoeken de patiënten zelf toenadering tot de hond? Hoeveel patiënten doen dit? Hoe gebeurt dit? Hoe vaak gebeurt dit (x/dag of /week)?

Ja, dat wel, maar niet allemaal. Er wordt vooral naar hem geroepen, sommige bewoners kunnen immers niet uit de zetel, als ze hem zien of als hij passeert. Soms gaan ze ook naar hem toe, vooral om hem te strelen. Dit gebeurt verschillende keren

op een dag, terloops, zonder aanleiding. Soms zitten bewoners ook gewoon aan tafel iets te drinken en dan zeggen ze "Ah, Numa is daar se!" en dan zijn ze weer blij dat ze hem gezien hebben. Je ziet dat ze er deugd van hebben hem te zien lopen.

- Mogen alle patiënten (vrij) in contact komen met de hond? Kunnen zij weigeren om in contact te komen met de hond? Gebeurt dit? Hoe kunnen zij dit te kennen geven? Waarom? Hoe vaak? Zijn er bepaalde regels?

Ja, Numa mag binnen op de kamers, maar hij gaat niet bij iedereen naar binnen. Bij bepaalde personen loopt hij wel binnen en buiten op de kamer. Het is eigenlijk ook nog niet echt gebeurd dat we hem bij personen moesten weghouden. Er zijn niet heel veel ernstige zieken en als die er zijn, verblijven deze op hun kamers en daar gaat hij dan niet binnen. Het is eigenlijk vrij moeilijk om hem echt van ziektes af te schermen, ook van de ziekt huisbacterie enz., boven gaat dat nog net iets makkelijker dan hier.

Bewoners kunnen ook duidelijk maken dat ze liever niet hebben dat de hond op hun kamer komt en weigeren. Dit wordt dan kenbaar gemaakt aan de deur met een verbodsymbooltje waar op staat 'Numa, Non'. Op het moment hebben we zo niemand, maar er is wel eens een vrouw geweest die het zei. Dat werd dan kenbaar gemaakt en daar werd ook duidelijk rekening mee gehouden. Tot nu toe hebben we eigenlijk nog niemand gehad die zei van 'ik wil die hond hier niet'. Er hangen ook verbodssymbooltjes aan de keuken en de badkamer.

3. Lopende programma's.

- Lopen er op dit moment programma's met de hond binnen de inrichting? Indien ja, wat doet de hond in dat programma? Kan u daar wat meer over vertellen? ((Opletten met suggestieve vragen) wat is zijn functie binnen de programma's? Of is de hond gewoon aanwezig en is dit voldoende?)

Numa is hier eigenlijk vooral echt als gezelschapshond. Zijn verzorging is een moment waarbij de bewoners betrokken worden. Ook gaat hij soms op commando bij patiënten op bed liggen en hij blijft dan echt liggen tot we hem komen halen. Op de afdelingen boven loopt hij eigenlijk vooral mee met het personeel. Het is ook omdat hij zo passief is, dat je er zo weinig mee kan doen. We zouden hem graag wat meer betrekken, maar het is niet echt mogelijk. Numa is eigenlijk een vrij luie hond, hij ligt daar zo meer.

Ik vraag me af moest je hem meer betrekken bij activiteiten, zou hij dan niet uit zichzelf actiever worden?

Ja, dat hebben we geprobeerd en op Hachiko hebben ze dat ook geprobeerd, maar het is echt extreem.

- Staan er eventueel zaken op papier en die ik zou kunnen verkrijgen?

Ja, natuurlijk. Op de planning staat ook op wie hem wanneer heeft en wie wanneer voor hem zorgt, eten geeft, uitlaat, ... Het personeel kan zich daarop ook inschrijven om hem mee te nemen naar hun afdeling en als niemand iets opschrijft, komt hij gewoon naar hier.

- Hoelang duren sessies gemiddeld? Wie is er tijdens een sessie aanwezig? Is er een vast stramien? Indien variabel is hier een reden voor? Of spontaan? Indien reden, welke? Indien moeilijk te antwoorden eventueel in detail sessie/dag beschrijven?

De verzorging van Numa met de bewoners kan tot ongeveer een uur tot een uur en half duren.

- Zijn de sessies individueel, in groep of kunnen beiden? Waarom groep/individueel?

Beiden.

- Indien in groep, hoe groot zijn deze groepen dan en is er een reden voor de grote van de groep?

Soms zijn de groepen klein, dan weer groot. Dat hangt een beetje af van de ruimte waarin ze doorgaan, leefruimte of badkamer (wassen), hoeveel personen er betrokken kunnen worden, hoeveel personen er interesse hebben,...

- Waar hebben de programma's en sessies plaatst? En zijn dit vaste plaatsen of hebben deze soms plaats op andere locaties? (Opletten met suggesties...) Indien andere locaties, welke/waarom/hoe vaak?

In de leefruimte. Grote(re) activiteiten zijn ergens anders, Bingo is bvb. boven in de cafetaria, zoals ook verjaardagen of optredens, ... Hier gaat hij eigenlijk niet veel naar toe, hij kan niet goed tegen de drukte. Eigenlijk zou ik hem er meer gewoon aan moeten maken. In de zomer gaan we ook meer wandelen en op uitstappen gaat hij eigenlijk altijd mee. De leiband wordt dan wel eens aan een bewoner gegeven.

Vroeger kwam Numa ook geregeld in het dagcentrum. Daar kwam ook een man die van thuis uit ook honden had en die borstelde Numa wel eens zelfstandig.

Vinden ze het daar niet erg dat Numa daar niet meer komt?

Ja, die mensen vinden dat wel erg ja. Het probleem is dat de vier of vijf personen die daar werken geen interesse hebben om met Numa te werken.

- Denkt u dat het belangrijk is dat een programma waarin met dieren gewerkt wordt een doel heeft? Waarom wel/waarom niet? Hoe zit dat met uw programma (zijn er doelen)? Waarom wel/waarom niet? Indien ja, welke doelen? Zijn deze gesteld voor allemaal de programma's of voor enkele? Kunt u daar (over de doelen) wat meer over vertellen?

Ja, ik vind het wel belangrijk dat er een doel is, maar ik vind, het is even belangrijk dat hij hier gewoon is als gezelschapsdier. Hij is een troost voor de mensen die naar hier komen en daarbij vaak veel, waaronder dieren, moeten achterlaten. De bewoners hier blijven zo ook in contact met dieren en kunnen soms ook gewoon tegen hem zitten babbelen. Ook is hij voor mensen die zich opsluiten in hun kamer vaak een reden om toch naar buiten te komen. En het borstelen op zich, dat is ook kinesithérapie hé.

Een tijdje terug zijn hier ook twee mannen geweest, waar we mee in contact waren gekomen via Caroline. Ik kan niet meer op hun namen komen, maar ze werken ook met honden en die zeiden dus ook van ja, dat mensen plots duidelijker gaan praten tegen honden enz. en die wilden hier ook proberen meer uit Numa te halen, hem de post laten rond brengen en andere dingen, maar dat hebben we stop gezet. Het is eigenlijk goed zoals het nu is.

- Is het bij jullie nodig dat een programma met dieren een evaluatiesysteem heeft? Ja/Nee? Waarom? Worden er bvb. records/bestanden/fiches bijgehouden i.v.m de hond? De cliënten? Het programma? Indien ja, wat is het volgens jullie belangrijk om in kaart te brengen? Waarom?

Regelmatig, zo om de vier maand, wordt er afgesproken met een groepje, met de mensen die werken met Numa, gewoon om wat zaken door te nemen enz. Er gebeuren ook wel eens dingen verkeerd en er zijn altijd wel dingen waarvan besproken moet worden hoe we dit of dat zullen doen. Je bent er altijd wel mee bezig eigenlijk. Caroline van Hachiko komt ook regelmatig, zo'n twee à drie keer per jaar, om de commando's eens door te nemen en op te frissen. Voor de rest wordt alles gewoon mondeling doorgegeven aan elkaar. Ik vind het eigenlijk niet zo belangrijk om alles op te schrijven.

4. Extra training:

- Zijn er sinds zijn plaatsing nog nieuwe commando's geleerd aan de hond? Ja / Nee
Indien ja, Kan u daar wat meer over vertellen? Waarom was dat belangrijk volgens u? (Welke, door wie, wanneer, waarom, hoe, waar, ...?)

Ja, als er iemand op de grond ligt moet Numa blaffen, dit is wel pas na een tijdje aangeleerd. Er is ook geprobeerd om hem met een bepaald woordje eten te laten weigeren, maar dat is niet gelukt.

5. Andere:

- Is het volgens u belangrijk dat een hond die in een instelling werkt herkenbaar is? Waarom? Is jullie hond op één of andere manier herkenbaar gemaakt? Hoe?

Vroeger had hij zijn sjaaltje, aan maar nu niet meer. Hij is zodanig gekend dat iedereen, zelfs mensen van buitenaf, hem kennen.

- Indien de hond bijvoorbeeld een vestje draagt, leidt dit dan soms tot problemen, bijvoorbeeld bij het knuffelen, of ergens blijven achter haken, ...?

Ja, dat wel, soms durfden de mensen naar zijn sjaaltje grijpen en hem zo bij zich trekken. We hadden ook zo iemand die dat een beetje aanzag als een leiband en die trok er dan aan zodat Numa bij hem zou blijven hé. Mensen denken ook vaak dat Numa hun hond is en roepen soms andere namen dan Numa. Numa reageert daar dan wel op, maar gaat sowieso niet echt naar de mensen.

- Is het bekend dat deze inrichting werkt met een hond? Via website? PR? Pers? Indien ja, vinden jullie dat positief? Wordt er naar jullie gevoel vaak naar verwezen in (pers)berichten over jullie instelling? Op welke manier?
- Krijgen jullie vragen omtrent de aanwezigheid van de hond? Hoe vaak? Door wie? Welke vragen?

Ja, het is op de regionale zender geweest en op de website komt of staat het normaal ook. Het wordt echter niet speciaal gepropageerd of op voorhand vermeld om interesse enz. te wekken. Door de bezoekers worden nog wel eens familiale vragen gesteld. (Hoe gaat het met Numa? ...)

- Vinden jullie het nodig om een speciale/aparte verzekering te hebben voor de hond? Waarom wel/niet? Hebben jullie zo'n verzekering? (Indien ze er een hebben:) Zijn er problemen geweest om een gepaste verzekering te vinden/verkrijgen?

Er is geen aparte verzekering. Numa zit mee in de gewone verzekering(en) van het rusthuis en de verzekering vraagt ook niets extra.

Effecten

Waarom werd er gekozen voor een hond in de instelling? Was hier een speciale reden toe? (Vertrekken van de vraag hoe lang en of dieren toegelaten zijn in de instelling (bvb. van bezoekers)? Welke dieren? En dan hoe de goedkeuring er kwam om een hond toe te laten? (Was er een doel voorzien?))

Voor de huiselijkheid. Ik heb het begin zo niet echt meegemaakt.

Er moet toch een aanzet geweest zijn tot?

De 1e verantwoordelijke van Numa, wist van Hachiko en zij is dan naar de directie gegaan van "Zou dat niks voor ons zijn?". De directie heeft dan gezegd "oké" en iedereen heeft er voor de rest altijd achter gestaan. Ondertussen zijn we al aan de derde directeur die Numa kent en daar zijn eigenlijk nooit problemen rond geweest. Ook rond medische kosten, zoals onlangs de operatie, is nooit een probleem gemaakt.

Zijn er positieve effecten bekomen sinds de komst van de hond? (Zijn er bijvoorbeeld mensen die zich terug verplaatsen, die wat positiever zijn ingesteld, die echt gezonder zijn geworden, die meer contact zoeken met andere patiënten?)

Indien ja, kan u daar wat meer over vertellen? Hoe vaak is dit voorgekomen? Bij wie is dit gemeld? Hoe aangepakt?

Mensen praten samen over Numa, zijn aanwezigheid is dus samenbrengend en zorgt voor meer sociale contacten. Er zijn ook mensen die terug of meer uit hun kamers komen. Er zijn er ook die zich fier voelen als Numa bij hen is. Bovendien zijn er mensen die eigenlijk nog weinig tot niets meer kunnen, maar toch proberen Numa te strelen wanneer ze bvb. bij hun in bed ligt. Het is dus goed voor hun fysiek.

Ook was er een mevrouw met een depressie, die niet meer praatte, veel huilde, ... Met Numa in de buurt is ze positiever en ze praat zelfs tegen Numa. Numa zit dan echt precies te volgen en als de vrouw zegt "Kijk daar!", dan draait Numa ook effectief zijn hoofd en dat is dan wel leuk om te zien. Ook is Numa effectief al een keer beginnen blaffen, wanneer er iemand was gevallen in een dwaalgang hier op de afdeling.

Numa is eigenlijk ook een soort van motivatie voor de bewoners, een middel om van hun iets gedaan te krijgen, zeg maar. Bvb. in de zomer; ze willen niet mee gaan wandelen en je geeft ze de leiband van Numa, dan zijn ze direct mee. Je kan zo zaken van de bewoners bekomen.

Zijn er ooit negatieve zaken gebeurd sinds de komst van de hond? (Zijn er bijvoorbeeld Zoönosen geweest, zijn er patiënten die allergisch zijn, heeft de hond onopzettelijke mensen pijn gedaan door bijvoorbeeld een krab, ...?)

Indien ja, kan u daar wat meer over vertellen? Hoe vaak is dit voorgekomen? Bij wie is dit gemeld? Hoe aangepakt?

Op gebied van organisatie waren er wel eens problemen of er waren wel eens collega's die de hond teveel opeisten. Voor de rest is Numa eigenlijk te passief om bvb. een bewoner (per ongeluk) te krabben.

Heeft de aanwezigheid van de hond ook een effect op het personeel van deze inrichting? Hoe weet u dit? Hoe vaak werd er al zo'n mening geuit? Aan wie wordt deze positieve of negatieve commentaar gemeld? Hoe wordt er dan rekening mee gehouden?

Ja, ze zijn wel opgewekter, maar er zijn vroeger ook veel problemen geweest toen hij in de week 's avonds nog mee naar huis ging en daar zijn dan afspraken rond gemaakt. Nu slaapt hij 's nachts hier in de bench (de bench is er eigenlijk op aanraden van Caroline), waar bepaalde personeelsleden het in het begin ook wel moeilijk mee hadden. Soms proberen we alles ook te goed te doen en daar maakt Numa wel eens gebruik van, hij draait het dan naar zijn hand. Ook zijn er wel personeelsleden die wanneer Numa eens schrikt of als ze eens tegen hem lopen, zeggen "Ma ocharme toch" en "oeioeioei". Voor de rest was er eigenlijk nog geen negatieve commentaar, ook omdat ze de effecten van zijn aanwezigheid zien.

Heeft de aanwezigheid van de hond een effect op de bezoekers van de patiënten? Komen deze bijvoorbeeld meer of minder, hebben ze een uitgesproken mening over de aanwezigheid van de hond in de inrichting? Hoe weet u dit? Hoe vaak werd er al zo'n mening geuit? Aan wie wordt deze positieve of negatieve commentaar gemeld? Hoe wordt er dan rekening mee gehouden?

Ze komen niet meer of niet minder. Ze zullen Numa tijdens het wandelen met hun familielid dat hier verblijft, wel eens opzoeken. Ze zullen ook wel eens laten vallen " 't Is lang geleden da we Numa hier gezien hebben?". Voor de rest zijn er niet echt uitgesproken meningen (laat staan negatieve) en ik denk dat mensen die dan toch niet rap luidop zullen durven zeggen. De bezoekers weten ook waar ze terecht kunnen indien er problemen zouden zijn, ook als die niet specifiek met Numa te maken hebben.

Wat verwacht u van de toekomst? Denkt u dat de impact van de hond in de instelling zal vergroten/verkleinen? Waarom? Eventueel extra hond/programma? Waarom? Hoe is de evolutie verlopen sinds de hond hier is? Zijn er meer of minder programma's? Is er evenveel activiteit met de hond of minder? Is het bijvoorbeeld een tijd mindergoed gegaan door het feit dat de hond ziek was?

Hij is nu wel ziek geweest, maar ik verwacht dat alles zal blijven verlopen zoals het nu loopt. Ik denk ook niet dat hij ineens gaat beginnen apporteren of zo. We blijven

wel proberen hem te laten meedoen met verschillende activiteiten, wanneer we samenkomen bespreken we dat ook. Bovendien gaat hij op alle uitstappen, bvb. naar zee en op bedevaart, mee. Er is ook niet echt een grote evolutie geweest in vergelijking met het begin, er is misschien een lichte stijging in deelneming. Vroeger zat ik ook in de verzorging en als hij dan meeging, moest hij vaak onder tafel liggen om niet in de weg te lopen, nu dat veranderd is, loopt hij meer mee rond.

Ik denk ook niet dat we er meer kunnen van verwachten. Je kan natuurlijk altijd meer verwachten, maar dan moet je er ook meer tijd in kunnen steken. Zoals de twee mannen waarover ik sprak, die wilde daar echt heel ver in gaan. Ze wilde hem echt allerlei zaken laten doen, ook zaken waar wij gewoon geen tijd voor hadden. Op een gegeven moment hebben we dan ook gezegd, wij doen niet meer mee. Wij vinden dat het goed loopt zoals het loopt, met Numa als gezelschapshond.

Zou u iets willen zien veranderen in de toekomst? Wat/waarom zou u willen zien veranderen? Hoeveel kans? Waarom? Wanneer U opnieuw kon starten zou U dan bepaalde zaken anders aanpakken?

We denken dat het niet echt mogelijk is, dat er verandering komt in zijn gedrag, maar het zou fijn zijn moest hij meer apporteren. Dan kan je ook mensen een keer een balletje laten weg gooien en dat door Numa laten terugbrengen. Maar ja, hij is zoals hij is en voor mij moet er zeker niets veranderen.

We moeten ook zien dat wij ons als verzorgers van Numa, niet te veel aan hem gaan hechten. Dat hebben we geleerd toen diegene die met Numa hier gestart is, hier stopte met werken. Toen was dat namelijk een probleem. Ze had zich zeer sterk gehecht aan Numa en ze was hem als haar eigen hond gaan zien. Dat was een zeer moeilijke situatie en dat zijn dingen die je niet opnieuw wil meemaken. Het probleem was dat ze hier eigenlijk niet meer werkte, weg was dus, maar wel nog mee voor Numa zorgde. Hij was een week bij haar en een week bij mij. Dat had als gevolg dat het moeilijk afspreken en plannen was en daar is het verkeerd gelopen. Er is dan bij Caroline besloten om de samenwerking stop te zetten, maar dit is zeer moeilijk verlopen omdat zij zich, zoals gezegd, zo was gaan hechten aan die hond. Als we ooit opnieuw zouden beginnen met een hulphond, dan zijn dat dingen waarvan we weten dat we daar moeten voor oppassen en rekening mee moeten houden. Die we zeker niet opnieuw mogen doen.

Bijzondere verhalen, extra uitleg, opmerkingen, ...

- Veel van de nu in dienst zijnde verzorgers, hebben de commando's geleerd via andere verzorgers die de stage van Hachiko wel hebben gevolgd.
- Numa gaat afwisselend naar de verschillende verdiepingen, maar niet echt volgens een vast stramien. De begeleiders schrijven op de planning op wanneer ze hem meenemen. In het begin waren er dan wel, die zich verschillende keren op één week invulde, waardoor andere minder konden, enz. We hebben dan afgesproken dat iedereen zich één keer per week opschrijft en daar houden ze zich eigenlijk wel aan. Voor de overige tijd komt Numa naar hier (afdeling met dementerende) en in verlofperiodes is hij soms ook hele weken hier. Vooral omdat er continue begeleiding nodig is... Numa is eigenlijk vrij veel op deze afdelingen en dat komt ook door het feit dat wij aan leefgroepenwerking doen. Wij doen ook animatie en staan niet echt in de zorg. Wij doen ook andere dingen, waardoor het vaak makkelijker is om hem bij ons te houden. Op andere afdelingen staan de meeste begeleiders wel in de zorg, die hebben dan hun werk en dan past het niet altijd dat Numa daar is. Er zijn dan soms andere collega's die zeggen "Je bent meer met de hond bezig dan met je werk..." We moeten dus zo een beetje zien wat past.
- Numa wordt dus vooral betrokken bij de animatie, d.w.z het relaxen, bewegingsoefeningen, het koken, het knutselen, ...

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
06.00 u.	Slapen in bench					Thuis (vrij): wat er gebeurt en wanneer is afhankelijk van diegene die voor hem zorgt.	
07.00 u.	In deze periode krijgt hij eten						
08.00 u.							
09.00 u.	Eerste wekelijkse verzorging	Loopt gewoon rond op afdeling of doet mee aan activiteiten					
10.00 u.							
11.00 u.							
12.00 u.	Loopt gewoon rond op de afdeling of doet mee aan activiteiten						
13.00 u.							
14.00 u.							
15.00 u.							
16.00 u.							
17.00 u.							
18.00 u.							
19.00 u.							
20.00 u.							
21.00 u.	Slapen in bench						
22.00 u.							
23.00 u.							
24.00 u.							
01.00 u.							
02.00 u.							
03.00 u.							
04.00 u.							
05.00 u.							
Extra	2 ^e verzorging is afh. van planning	De respondent vermeldde er hier wel bij, dat zij op de ochtend en avond niet zo'n goed zicht had omdat ze dan ook niet aanwezig is.					

Goedendag, mijn naam is Marijke Thierens. Ik ben een laatstejaars studente Agro- en Biotechnologie afstudeerrichting Dierenzorg aan de Katholieke Hogeschool Sint Lieven te Sint Niklaas. Stage volgen is een deel van het lessenpakket en dit jaar volbracht ik mijn stage bij de vzw Hachiko. Het is ook via deze vereniging dat ik bij u terecht kwam. Bij een laatste jaar hoort immers een eindwerk en dit maak ik in functie van Hachiko. Mijn thesis betreft een studie naar de honden die door Hachiko in instellingen zijn geplaatst. Ik bekijk hoe de hond in de instelling gehouden wordt en wat het effect is van de hond in de instelling.
Ik wil u al op voorhand bedanken voor uw medewerking.

Datum interview: 30/01/2007 Uur van aanvang: 13.45 u. Einde: 16.00 u.

Identificatie

Naam hond: Qupid Geslacht hond: T/R Hondenras: Labrador / Golden Retriever

Geboortedatum hond: 17/02/2003

Opleiding hond: Hulphond

(Medische) kenmerken hond: Qupid heeft heupdysplasie (CC - DD heupen)

Plaatsingsdatum hond: 09/02/2005

1^e of 2^e plaatsing hond: 1^e plaatsing Reden: Heupdysplasie.

Respondent

Naam instelling: W&ZC St. Jozef

Adres instelling: St. Jozefdreef 5, 8020 Oostkamp

Website instelling: In de maak

Functie instelling(w&zc, rvt,... + wat er zoal gebeurt): Bejaardenthuis, thuisvervangende opvang. Qupid verblijft op de afdeling met dementerende patiënten.

Naam respondent: Respondent 4 Geslacht: M/V

Telefoon: Respondent 4 E-mailadres: Respondent 4

Wat is uw functie binnen de inrichting? Ergotherapeute

Welke opleiding heeft u gevolgd? Ergotherapeut

Ik heb gehoord dat er hier in de instelling in 2005 een hond van Hachiko geplaatst is. En nu zijn we nieuwsgierig om te horen hoe het met die hond gaat, van daar heb ik enkele vragen. Bent u degene die met de hond is begonnen te werken hier?

Ja

Indien nee, wie werkte er voordien met de hond in deze instelling (hoe lang?Wat?)? Kan u hier wat meer over vertellen?

De te volgen stage van Hachiko heb ik volledig gevolgd en enkele andere personeelsleden, zo'n vijftal, hebben via een soort beurtroolsysteem elk enkele stagezaterdagen mee gevolgd.

Heeft u zich speciaal voorbereid om met een hond te werken in deze instelling/met deze doelgroep? Of is het programma spontaan gegroeid?

Reeds tijdens de stage is er geprobeerd om in samenwerking met Hachiko een dagschema voor Qupid op te stellen. Het is ook eigenlijk wel moeilijk om je voor te bereiden, omdat je niet goed weet waar je voor staat.

Sommige instellingen nemen ook op voorhand al eens contact op met andere instellingen. Ik had echter met niemand contact, omdat het hier eigenlijk vrij snel vooruitgegaan is ineens en het is ook gelukt, hé.

Indien voorbereiding: welke: (1)extra trainingen gevolgd/(2)boeken gelezen/(3) informatie gezocht/(4)initiatieven (schrappen wat niet past)? Indien ja, welke? Vond u dat deze informatie gemakkelijk te vinden was?

In het begin heb ik wel informatie over Hachiko opgezocht op het Internet, anders niets.

Zou u het nuttig vinden bijkomstige cursussen te kunnen volgen bvb. om andere programma's met de hond te kunnen opstarten of de bestaande te verbeteren?

Caroline (van Hachiko) komt geregeld nog wel eens langs om eventueel nog zaken bij te stellen, maar als er cursussen zouden zijn, zou ik deze eventueel wel volgen. Ook om bepaalde dingen over te brengen bij de andere. Ik ben hier ook niet vierentwintig op vierentwintig, dus als er zaken zouden zijn om alles wat beter over te brengen op andere, zou dat handig zijn.

Heeft u interesse naar een samenvatting van mijn thesis (verwachtte datum: juni)?
Ja / Nee

Ik wil hier ook vermelden dat deze gegevens volledig anoniem verwerkt zullen worden.

Beschrijving programma

Waar verblijft de hond het meest van zijn tijd (%tijd/week of per dag als dat gemakkelijker is)? In de instelling? Elders? Indien elders, waar (%tijd/week of per dag als dat gemakkelijker is)?

Qupid is altijd hier. Hij verblijft 24/24 u. op de gesloten afdeling voor dementerende. Hij heeft hier ook zijn eigen plaats en zijn kennel staat hier. Hij heeft echt eigenlijk zijn eigen domein.

(Het gaat dus over een residentieel- / bezoek- programma).

1. verzorging:

- Wie geeft de hond eten?(eventueel waarom)

De aangeduide medewerker(ster) met de vroege dienst geeft hem eten. Dat is het makkelijkst te onthouden.

- Wanneer gebeurt dat? Gebeurt dat op vaste tijdstippen (x-maal/dag) of variabel? Indien variabel (x-maal/dag), waarvan hangt het af?

Dit gebeurt éénmaal per dag 's morgens.

- Gebeurt dit altijd op de zelfde plaats? Waar? Indien niet, waarom?

Ja, ter herkenning en het is ook gemakkelijk dat iedereen weet hoe en wat. Het is een gewoonte. Alle dagdagelijkse zorgen worden ook gekoppeld aan een dienst, dus de medewerker van de vroege dienst zorgt voor de maaltijden. Ook ja, als ik met verlof ben of zo... Het is eigenlijk het gemakkelijkst om de dagdagelijkse zorgen te koppelen aan de medewerkers van het team.

- Gebeurt dit volgens een vast ritueel? Zo ja, welk? (Moet de hond bijvoorbeeld iets doen voor hij zijn eten krijgt) (oplettend dat je geen suggestieve vragen stelt en op die manier antwoorden ontloopt, verkies zo open mogelijke vragen.)

De hond moet gewoon gaan zitten en mag beginnen eten wanneer hij het commando 'oké' krijgt, zoals aangeleerd op Hachiko dus. Als zijn maaltijd niet volledig op is,

krijgt hij deze mee in zijn bench. Dan kan hij tijdens de tijd dat hij 's morgens in zijn kennel zit, zijn maaltijd verder opeten. Tijdens de maaltijden van de bewoners zit Qupid altijd in zijn bench om te voorkomen dat er teveel gegeven wordt.

- Krijgt de hond extra's toegestopt? Indien ja, wat? Hoe vaak? Waaronder? Ter gelegenheid waarvan? Door wie? Hoe reageert de hond daarop? Hoe wordt dat geregeld?

Ja, van de bewoners hier en daar. Dat mag eigenlijk niet en we letten er ook op, maar ja het probleem is, wij zitten hier met een dementerende populatie. We kunnen het de bewoners één keer zegen, maar na een half uur zijn ze het al weer vergeten. Het ligt dus iets moeilijker.

En worden de bewoners dan berispt?

Meestal gebeurt het ook op de kamers, als de maaltijden voorbij zijn of soms als Qupid nog in zijn kennel zit, dan gebeurt het soms dat een bewoner zijn boterhammen meebrengt naar hier (waar de kennel staat) en die dan in de kennel gooit. Dat zijn dingen die hier gebeuren.

- Hoe krijgt de hond drinken? Waar gebeurt dit? Door wie? Hoe vaak per dag? Etc.

Dit gebeurt ook door de aangestelde medewerker(ster). Op de vaste plaats, die altijd bereikbaar is, wordt 's morgens een emmertje bijgevuld. Dat is dus voldoende voor de hele dag.

- Wordt er met de hond gespeeld? Hoe vaak (uren/dag of uren/week)? Vaste tijdstippen? Variabel? Indien variabel, waarvan hangt het af? Hoe gebeurt dit? Wie speelt er met de hond? Hoe? Zijn er soms hondenspeeltjes aanwezig? Indien ja, welke?

Ja, zowel door de andere medewerkers, als door mezelf. Bij de andere gebeurt dit vaak bij de uitlaatbeurten of als er een ogenblikje tijd is of rond de middag, omdat er dan ook niet zoveel zaken te doen zijn voor de mensen die permanentie doen. Het spelen met mij heeft meestal plaats rond 16.30 u à 17.00 u., net voor ik vertrek. Het spelen gebeurt ofwel met één van zijn vele speelgoedjes, ofwel door wat te ravotten in de tuin, zodat hij wat kan lopen, of ik geef hem gewoon een dikke knuffel binnen.

- Zit de hond hoofdzakelijk binnen (uren/dag) of kan hij ook buiten (uren/dag)? Vaste tijdstippen? Variabel? Indien variabel, waarvan hangt het af? Hoe gebeurt dit? Door wie? Hoe?

Hij zit eigenlijk altijd binnen, tenzij voor zijn behoeftes te gaan doen. Zelfs al staan de deuren open in de zomer, dan nog zal hij steeds binnen blijven. Als ik hier ben blijft hij constant bij mij. Als ik naar buiten ga, gaat hij ook naar buiten en als ik naar

binnen kom, komt hij ook naar binnen. Soms gebeurt het wel eens dat ik zeg, nu is het echt wel mooi weer en dat ik de deur open doe en hem buiten laat (het is een binnentuin) en dan alle deuren toe doe zodat hij wel buiten blijft zitten. Durft er ergens iets openstaan, dan is hij onmiddellijk weer binnen. Ook in het voorjaar gebeurt het dat we hem eens bewust buiten zetten. Dat is dan bvb. 's morgens i.p.v. dat hij dan in zijn kennel zit tijdens het ontbijt, omdat ja, we zeggen ook dan heeft hij daar een keer deugd van. Maar we moeten er dan ook weer echt voor zorgen dat alle deuren gesloten zijn, want anders glipt hij wel weer ergens naar binnen.

- Kan de hond zich afzonderen als hij niet bij mensen wil zijn? Gebeurt dit vaak (X/dag of week)? Hoe geeft de hond dit te kennen? Heeft het dier zelf toegang tot deze ruimte? Hoe is deze ruimte afgeschermd? Wie kan hier binnen en wie niet?

Ja, hij kan zich altijd terugtrekken in zijn bench. Dit gebeurt echter niet zo vaak, toch niet als ik aanwezig ben. Soms gaat hij 's avonds echter wel zelf naar zijn bench. Hier in deze (inkom)ruimte gebeurt het ook dat ik een gespreksronde doe met de bewoners en dan gaat hij zich voor zijn kennel leggen.

Geeft hij soms aan dat hij alleen wil zijn?

Het gebeurt soms wel dat hij 's avonds spontaan in zijn bench gaat liggen. Meestal gaat hij wel mee met de pillentour naar alle kamers, maar soms gebeurt het dat hij te moe is en dan gaat hij eigenlijk in zijn bench liggen.

De pillentour?

Dat is eigenlijk de ronde voor de avondmedicatie en -verzorging van de bewoners. Cupid gaat dan mee van kamer tot kamer. In de kamers waar hij mee binnen mag, gaat hij mee binnen en waar hij weet dat hij iets krijgt, gaat hij zitten wachten. Waar hij niet mee binnen mag, wacht hij buiten.

- Is de hond al eens ziek geweest? Wat? Waar verblijft de hond dan? Hebben jullie een ruimte waar jullie de hond alleen kunnen zetten indien hij ziek zou worden? Waar? Hoe afgeschermd? Is dit belangrijk volgens u? Waarom wel/niet?

Ja, hij is al een keer ziek geweest, maar niet ernstig. Hij heeft ook een allergie en hij heeft een keer een tijdje minder gegeten, maar dat laatste liep toen gelijk met de periode dat ik de eerste keer op verlof was sinds zijn komst hier.

Als hij ziek is blijft hij hier dan of gaat hij mee naar huis?

Hij blijft hier, tenzij het extreem is, maar over het algemeen is het al elke keer gelukt dat hij hier bleef. Als hij medicatie moet nemen, wordt er ook een beurtrollensysteem ingeschakeld en op het moment dat de bewoners hun medicatie moeten krijgen, krijgt hij ook de zijne. Het is ook een keer voorgevallen dat hij heel ziek was,

waarschijnlijk door te veel tussendoortjes gekregen te hebben en dan hebben we toch wel een papier omhoog gehangen. Ook naar alle bezoekers toe, om er attent op te zijn de hond niets te geven, en dat hij van de bewoners ook al meer dan genoeg krijgt. Iedereen sprak daar dan ook over en wist waarover het ging.

- (Is er een quarantaineruimte voorzien?)

Nee

- Waar doet de hond zijn behoefte?

Buiten op het daarvoor voorziene plasterrein. Hoewel we sinds kort soms wel eens een drolletje in de tuin tussen de bloemen vinden.

- Gebeurt dit op vaste tijdstippen?

Ja, 's morgens, 's middags, om half vijf en 's avonds voor het slapen gaan. Nu is er ook nog een moment in de voormiddag, omdat hij veranderd is van voedsel doordat hij te veel stoelgang maakte, en om drie uur in de namiddag. De medewerkers die de hond goed kennen, merken het ook wel op wanneer hij inderdaad naar buiten moet om zijn behoefte te gaan doen.

- Indien de hond niet zelf naar buiten kan, wie gaat dan met hem mee? Hoe geeft de hond dit te kennen? (Veel assistentiehonden kunnen ontlasten op commando... gebruiken zij nog deze commando's? nuttig?)

De aangestelde medewerker(ster) of diegene die ziet dat Qupid buiten moet, gaat mee. Hij krijgt het commando 'besoin', zoals geleerd op Hachiko.

- Wordt de hond soms gewassen? Hoe vaak gebeurt dit? (x/week tijdens het programma?) en door wie (eventueel waarom)?

De hond wordt éénmaal per jaar gewassen, normaal net voor of net na nieuwjaar. Ik doe dat zelf, dat moet niemand anders doen.

- Wanneer wordt de hond geborsteld Hoe vaak gebeurt dit (x/week tijdens het programma?) en door wie? (reden)

Dit gebeurt hier wekelijks, samen met de bewoners. De ergo, ik dus, in samenspraak met het activiteitenteam, zorgen voor de activiteiten op de afdeling en iedere week, meestal dinsdagvoormiddag, borstelen we Qupid samen met de rest van de bewoners.

Wordt daar dan de hele voormiddag echt rond gewerkt of rond een bepaald uur?

Meestal rond half elf start dat voor ongeveer driekwartier. Het is ook zo, op die momenten mogen de bewoners dan wel eens een snoepje geven. Ze kunnen hem dan eens knuffelen en dan krijgt hij een koekje.

En zijn dat dan altijd dezelfde bewoners of is daar een beurtrol in?

Meestal zijn dat dezelfde bewoners. Ik nodig de mensen uit en diegene die zin hebben om hem te kammen, kunnen hem kammen. Ik wil ook niemand verplichten. Als er hem niemand wil kammen, dan kam ik hem zelf. Maar meestal zijn er toch wel wat mensen die een keer interesse hebben om hem een keer te borstelen.

- Wordt de hond regelmatig medisch nagekeken? Hoe vaak gebeurt dit? (x/jaar)? Wordt er door jullie gevraagd om speciale dingen te checken bij de veearts (in het kader van de verzekering? Mens-dier interactie? Omwille van de groep waarmee jullie werken Etc.)

Éénmaal per jaar worden de jaarlijkse vaccins gegeven door de dierenarts en nu met zijn huiduitslag zijn we regelmatig naar een professor geweest. We zijn dus vaker naar de dierenarts geweest voor die uitslag dan en daarna naar de professor voor opvolging.

En aan wat is hij dan allergisch?

Huisstof, hij heeft last van jeuk en ja allé... Voor het ogenblik is hij wel iets beter, hij neemt ook dagelijks medicatie. We zijn nu ook bezig met een vaccin. Hij wordt nu ingeënt in de hoop dat dat vaccin oplevert dat hij mag stoppen met zijn medicatie.

Die medicatie wat is dat juist?

Cortisonen en antibiotica, eigenlijk vooral prednisonen.

Er wordt door de verzekering niet speciaal gevraagd dingen te checken.

- Worden de tanden regelmatig verzorgd? Ja /Nee Doen jullie iets speciaals voor de tandhygiëne van jullie hond? Indien ja, wat? Hoe vaak? Wie zorgt hiervoor?

Qupid krijgt soms bijsticks, maar niet wekelijks. Ook bij de dierenarts wordt naar zijn tanden gekeken en tijdens de wekelijkse verzorgingssessies wordt er ook wel eens naar de tanden gekeken. Soms gebeurt het dan ook, dat ik op die momenten het haar van tussen zijn poten knip en zijn nagels verzorg. Meestal probeer ik wel zoveel mogelijk met de bewoners te doen, want dat is voor hen leuk om te zien. Tenzij dat hij dan de tondeuse hoort. Hij is daar niet echt happig op en de bewoners zeggen dan zo van "Allé jong, laat dien hond doen, ambeteert dat beestje toch niet!". Het is wel leuk hun reacties dan een keer te zien en te horen.

- Worden de nagels regelmatig geknipt? Ja /Nee Staat het knippen van de hond zijn nagels regelmatig op het programma? Is dit nodig volgens jullie? Indien ja, hoe vaak? Waarom? Wie zorgt hiervoor?

De nagels worden wekelijks geknipt. Soms tijdens de verzorgingssessies met de bewoners, maar soms ook afzonderlijk. Dit laatste gebeurt omdat Qupid vaak wat te gestresst is.

- Wordt de hond regelmatig ontvlooid en ontwormd? Ja /Nee Indien ja, hoe vaak? Waarom? Wie zorgt hiervoor? Hebben jullie een voorkeur voor een bepaald product? Wisselen van product of altijd hetzelfde? Wanneer is dit laatst gebeurd? Welk product? (de laatste vragen zijn controlevragen - in principe zou een goede vragenlijst moeten bestaan uit een bepaald % controlevragen; maar doorvoor ontbreekt ons de tijd. Maar enkele kunnen er wel in denk ik)?

Ja, op regelmatige tijdstippen. Hij wordt maandelijks ontvlooid, ook voor zijn allergie is het belangrijk dat we dat elke maand doen en meestal doen we dat met Frontline®. Hij wordt ook driemaandelijks ontwormd. Voor de ontworming wordt afgewisseld, nu wordt Milbemax® gebruikt, vroeger Drontal®. Hij werd het laatst ontvlooid in januari en ontwormd in december.

- Krijgt de hond regelmatig zijn vaccins? Ja /Nee Is dit nodig volgens jullie? Indien ja, hoe vaak? Welke? Waarom? Wie zorgt hiervoor? Zijn er bepaalde vaccins noodzakelijk voor de instelling/doelgroep waarin ze werken? Voor de verzekering? J/N (redenering)

Ja, jaarlijks de normale vaccins en nu éénmaal in de maand een vaccin voor zijn allergie. In het begin was dat wekelijks, daarna is dat opgeschoven naar om de twee weken, dan om de drie weken, en nu om de maand. Het is eigenlijk een strikt te volgen schema.

Weet u toevallig de naam van dat vaccin?

Artuvetrin® en dat is een therapy allergen specific treatment of atopic hypersensitivity reactions in dogs.

2. Sociale omgang:

- Komt de hond alleen in contact met mensen of komt hij ook met andere dieren in contact? En zo ja, met welke andere dieren en waar? Welk soort contact? Hoe vaak (per week/ maand/jaar)?

Het is zo dat hier op de afdeling huisdieren zijn toegelaten. Als er dus mensen langskomen met hun hond, dan kan dat in principe en komt hij dus daarmee in contact. Er zijn ook vogels op de afdeling in de volière buiten en éénmaal per jaar wordt er een dierennamiddag gehouden waarbij leerlingen met hun huisdieren naar hier komen. Dat is meestal op een woensdagnamiddag, dan werk ik echter meestal niet en vorige keer hebben ze Cupid eigenlijk buitengezet, omdat het soms wat moeilijker was. Omdat er dan zowel een hond, als een kat, als een vis, als ... , eigenlijk allemaal tegelijkertijd op de afdeling zaten. Op de vogels reageert hij niet echt, soms staat hij daar wel naar te kijken, zeker als ze in het voorjaar terug zijn. Aan de andere kant in de andere tuin, zitten soms ook schapen en daar staat hij dan soms ook naar te kijken van achter het venster. Het is al geweest dat hij daar staat en dan hij dan zo ineens "Woef", zo van 'wat zit er daar nu', maar anders gaat dat wel redelijk vlot. Honden die voor het eerst naar hier komen, daar blaft hij wel eens op en hij is soms zodanig nieuwsgierig, maar over het algemeen is ook dat niet echt een probleem.

- Zoekt de hond zelf contact met de verzorgers, patiënten en bezoekers? Hoe zie je dat de hond contact zoekt? Wat doet hij dan? Bij wie? Doet hij dat vaak (x/week of meerdere malen/dag)?

Ja, meestal wel naar een aantal medewerkers gaat hij ook heel spontaan toe of als ik een keer op de afdeling kom... Als hij mij nog maar hoort komen of in zijn kas met spullen hoort rommelen, komt hij al aangezet. Ook bij een aantal bewoners zoekt hij zelf contact. Hij weet ook heel goed waar hij moet zijn. Als een bewoner aanstalten maakt om weg te gaan naar de kamer, dan gaat hij mee, omdat hij weet dat hij daar dan meestal iets krijgt. Bij bepaalde familieleden heeft hij dat ook. Als een bepaald familielid toekomt, gaat hij daar spontaan mee naar de kamer.

Cupid weet ook zeer goed waar de bewoners wonen. Hij gaat mee met bepaalde bewoners en dan op het laatste gaat hij een stukje voor en dan wacht hij aan de deur zelf, tot de bewoner daar ook is. Het is ook leuk om te zien hoe hij met familie soms gewoon meegaat. Hij loopt daar dan naast te kwispelen en gaat aan de desbetreffende deur staan wachten.

- Mag de hond likjes uitdelen? (Alleen aan de handen of overal?) Bij wie? Gebeurt dit vaak (x/dag of /week)? Bij hoeveel personen gebeurt dit?

Cupid doet dat gewoon niet uit zichzelf.

(Algemeen niet vergeten door te vragen voor elke categorie afzonderlijk: bvb. bij de cliënten maar 1x per dag tijdens deze sessie, maar bij de collega elke morgen etc. en deze raad geldt voor alle vragen waar een onderscheid kan gemaakt worden tussen verschillende groepen (=cliënten, werknemers, bezoekers etc.)!)

- Zoeken de patiënten zelf toenadering tot de hond? Hoeveel patiënten doen dit? Hoe gebeurt dit? Hoe vaak gebeurt dit (x/dag of /week)?

Ja, sommige bewoners wel, sommige niet, het is dus een beetje afhankelijk van wie het is en het gebeurt meermaals per dag. Sommige bewoners kunnen zich ook, bvb. als ik toekom, verbazen over zijn blijheid en dat hij zo gelukkig is, zo van "Allé, hoe komt dat nu?". Sommige bewoners, Cupid heeft ook altijd zijn sjaltje aan, zullen hem zelfs bij zijn sjaltje trekken om hem dichterbij zich te hebben.

Cupid is ook al drie keer terug op verlof geweest naar het gastgezin, voor een kortere periode en een aantal bewoners vroegen dan ook naar hem. Omdat het hier dan zo stil was en de medewerkers zeiden ook van "het is hier zo leeg", ze miste hem...

Heeft dat dan een bepaalde reden dat hij op verlof gaat bij het gastgezin?

Meestal is het zo dat dat elke keer al is gebeurd in de periode dat ik met verlof ging, omdat dat meestal de periode is van de week van 21 juli en dat er dan ook eigenlijk redelijk wat medewerkers met verlof zijn. Er komen dan medewerkers van andere afdelingen en eigenlijk voor de hond zelf hebben we beslist om dat eigenlijk op die manier te doen. En voor het gastgezin, waar een heel goede band mee is, is het ook wel leuk dat hij nog een keer op logement komt.

- Mogen alle patiënten (vrij) in contact komen met de hond? Kunnen zij weigeren om in contact te komen met de hond? Gebeurt dit? Hoe kunnen zij dit te kennen geven? Waarom? Hoe vaak? Zijn er bepaalde regels?

Ja, behalve in bepaalde kamers mag hij niet komen. Het wordt ook echt gevraagd aan de bewoners (en hun familie soms) of het oké is dat de hond op de kamer komt en dan wordt er eigenlijk een sticker op de deur gehangen, dat hij niet binnen mag. Ook de keuken, de verplegerpost..., zijn verboden ruimtes. Indien de patiënten ook niet graag hebben dat hij mee binnen komt in de kamer en ze niet van hem moeten weten, zullen ze het zelf ook wel duidelijk maken en na een tijdje probeert hij daar dan ook niet meer bij.

3. Lopende programma's.

- Lopen er op dit moment programma's met de hond binnen de inrichting? Indien ja, wat doet de hond in dat programma? Kan u daar wat meer over vertellen? ((Opletten met suggestieve vragen) wat is zijn functie binnen de programma's? Of is de hond gewoon aanwezig en is dit voldoende?)

Op het moment ligt dat waarschijnlijk allemaal een beetje stil, omdat ik thuis ben met ziekteverlof, maar het is zo dat hij wekelijks meedoet met de beweging, donderdag voormiddag in de cafetaria. En dat is dan voor al de mensen van het rusthuis die zin hebben, die kunnen daar dan naar toe komen. Voor de mensen van de andere afdelingen is dat dan ook leuk. Sommige zien hem wel een keer lopen in de tuin maar toch. De beweging duurt van half elf tot kwart na elf. Tijdens het eerste deel ligt hij dan gewoon neer, in de zaal in het midden van de vloer, en tijdens het tweede deel wordt er gewerkt met materialen, ofwel met stokken ofwel met tennisballen, waarmee de bewoners oefeningen doen en Cupid moet die dan oprapen. Ook werken we soms met een frisbee of balletjes die de bewoners dan weggoeien en hij gaat die dan halen en brengt die naar de volgende bewoner.

Als we op uitstap gaan met de bewoners van de afdeling hier, gaat hij ook altijd mee. In de zomer gebeurt dat frequenter dan in de winter.

En naar waar zijn die uitstapjes dan zoal?

Vorig jaar zijn we naar het bos geweest, naar een struisvogelboerderij, naar een gewone boerderij, op bezoek bij het gastgezin, ... en dat is dan iedere keer met een groepje van acht bewoners. Er zijn dan soms bewoners die de hond aan de rolwagen mogen laten hangen of die hem mogen vasthouden en die zijn dan natuurlijk elke keer heel tevreden. Voor de rest van de tijd loopt Cupid hier eigenlijk gewoon rond.

U gebruikt hem niet specifiek tijdens de ergo?

Euhm, nee, het zijn vooral activiteiten, maar meestal als ik bezig ben met een activiteit te geven op de afdeling, dan is hij altijd bij mij. Van mij moet hij bvb. ook als hij uit zijn kennel komt en ik zie dat zijn pot leeg is, deze zelf dragen of als ik veel dingen in mijn handen heb, dan krijgt hij iets toegestopt en dat moet hij dan dragen, maar anders niet specifiek.

- Staan er eventueel zaken op papier en die ik zou kunnen verkrijgen?

I.v.m de sessies staat er niks op papier. Er is wel een papier met afspraken omtrent hem en een dagschema. Daar staat dan op wanneer hij eten moet krijgen, wanneer hij naar buiten moet, wanneer hij in zijn kennel moet, ... Tijdens de maaltijden zit hij altijd in de kennel, 's morgens, 's middags en 's avonds dus. Tijdens de koffiepauze

mag hij wel vrij rondlopen. We hebben dat gedaan, omdat de bewoners hem anders té veel zouden toestoppen en hij anders te dik zou worden.

- Hoelang duren sessies gemiddeld? Wie is er tijdens een sessie aanwezig? Is er een vast stramien? Indien variabel is hier een reden voor? Of spontaan? Indien reden, welke? Indien moeilijk te antwoorden eventueel in detail sessie/dag beschrijven?

Ongeveer 3 kwartier à een uurtje. Wat er ook gebeurt, is dat hij meegaat naar de relaxatieruimte, maar dat staat niet vast op bepaalde momenten. Als ik met een bewoner naar de relaxatieruimte ga, dan gaat Cupid meestal mee. We hebben daar een waterbed en dan ligt hij gedurende vijf minuten op het waterbed om eigenlijk samen met de bewoner wat gezellig... , ja allé. Het is eigenlijk meer een knuffelmoment samen met de bewoner, maar meestal duurt dat ook niet langer dan vijf minuten, omdat het waterbed een temperatuur heeft van 37 °C en hij het dan te warm begint te krijgen en dan gaat hij eraf. Het is soms wel grappig hoe zijn reactie is, hij ligt daar dan met zijn hoofd op dat bed naar de bewoner te kijken, je merkt dan echt wel dat hij ervan geniet. De andere sessies staan wel wekelijks vast.

- Zijn de sessies individueel, in groep of kunnen beiden? Waarom groep/individueel?

Beiden, maar als ik aanwezig ben loopt hij ook gewoon altijd mee met mij. Ga ik naar een bewoner en doe ik een individueel moment met een bewoner op een kamer, bvb. een massage, dan is hij ook gewoon mee en ligt hij daar. Zijn aanwezigheid is voor veel bewoners ook echt wel belangrijk. Ze zijn ook soms trotst dat hij bij hen op de kamer ligt of gewoon binnenkomt op de kamer.

- Indien in groep, hoe groot zijn deze groepen dan en is er een reden voor de grote van de groep?

Bij uitstapjes zijn er groepjes van ongeveer 8 personen, bij de beweging zijn er ongeveer 25 à 30 personen aanwezig en tijdens de verzorgingsmomenten ongeveer 10 à 12 bewoners. Het is ook zo dat we het vorig jaar ook is gedaan hebben, dat hij eens op een andere afdeling werd geborsteld. Dat was op de dagverzorging en op het 1e, 2e en 3e verdiep. Daar was naar gevraagd en dat is éénmaal gebeurd. Ik heb ook tegen andere collega's gezegd dat ik dat gerust nog een keer wil komen doen. De bewoners daar vonden dat ook wel heel leuk, dat ze een keer zagen hoe het juist in zijn werk ging.

- Waar hebben de programma's en sessies plaatst? En zijn dit vaste plaatsen of hebben deze soms plaats op andere locaties? (Opletten met suggesties...) Indien andere locaties, welke/waarom/hoe vaak?

De beweging heeft plaatst in de cafetaria, die is redelijk groot. Kammen gebeurd in één van de woonkamers of hier in de inkom van deze afdeling, dat is een beetje

afhankelijk. Er wordt dan een tapijt op de salontafel gelegd zodat hij op een, voor onze bewoners gemakkelijke, hoogte terecht komt. Cupid krijgt dan het commando 'spring' tijdens de verzorging, zo is het voor hem duidelijk dat hij op de salontafel moet blijven. In de zomer wordt hij soms ook buiten gekamd.

- Denkt u dat het belangrijk is dat een programma waarin met dieren gewerkt wordt een doel heeft? Waarom wel/waarom niet? Hoe zit dat met uw programma (zijn er doelen)? Waarom wel/waarom niet? Indien ja, welke doelen? Zijn deze gesteld voor allemaal de programma's of voor enkele? Kunt u daar (over de doelen) wat meer over vertellen?

Het is niet echt belangrijk, zijn aanwezigheid is, denk ik, voor onze bewoners het belangrijkste.

Er was dus geen doel gesteld?

Het belangrijkste waarom wij een hond hebben, is de huiselijkheid. Wij trachten daar zoveel mogelijk naar te streven hier in het ganse huis en een huisdier op zich brengt al heel wat huiselijkheid mee. Dat was eigenlijk een heel belangrijk gegeven in het geheel.

- Is het bij jullie nodig dat een programma met dieren een evaluatiesysteem heeft? Ja/Nee? Waarom? Worden er bvb. records/bestanden/fiches bijgehouden i.v.m de hond? De cliënten? Het programma? Indien ja, wat is het volgens jullie belangrijk om in kaart te brengen? Waarom?

Het is zo, als ik hoor vanuit het team, dat er bepaalde zaken niet zo goed lopen, dat ik daar zo kort op de bal mogelijk op probeer te reageren en dat ik dat dan probeer bij te sturen via ons intern communicatiesysteem. En soms gebeurt het dat er dingen zijn, of zoals onlangs toen er enkele nieuwe medewerkers waren, dat Caroline langskomt. Om alles nog een keer goed duidelijk te maken naar iedereen toe, hoe ze precies met Cupid moeten omgaan, waarop ze moesten letten, ... Zodat eigenlijk iedereen van het team zowat de basisfilosofie heeft gehoord. Cupid heeft wel een dossier met een dagelijkse bijgevoegde fiche met plasmomenten en een schema rond zijn medicatie. Er wordt geen dagelijkse opvolging opgeschreven. Meestal schrijf ik dingen die in de toekomst moeten gebeuren, in onze agenda waar verpleging/verzorging dagelijks in kijkt en waar instaat welke zaken er gedaan moeten worden.

4. Extra training:

- Zijn er sinds zijn plaatsing nog nieuwe commando's geleerd aan de hond? Ja / Nee
Indien ja, Kan u daar wat meer over vertellen? Waarom was dat belangrijk volgens u? (Welke, door wie, wanneer, waarom, hoe, waar, ...?)

Er werd aangeleerd, deels op stage deels hier, dat als wanneer er iemand op de grond ligt hij moet blaffen. Hij heeft dat ook al effectief éénmaal gedaan. Er is ook een voorstel gedaan om hem snoepjes te weigeren door een bepaald commando. Maar omdat ik nu in ziekteverlof ben, is dat moeilijker om daar continuïteit in te behouden.

5. Andere:

- Is het volgens u belangrijk dat een hond die in een instelling werkt herkenbaar is? Waarom? Is jullie hond op één of andere manier herkenbaar gemaakt? Hoe?

Ja, ik vind dat wel belangrijk. Hij heeft altijd zijn sjaaltje aan. Ik vind ook ja, dat is mooi, dat is leuk, dat heeft iets...

- Indien de hond bijvoorbeeld een vestje draagt, leidt dit dan soms tot problemen, bijvoorbeeld bij het knuffelen, of ergens blijven achter haken, ...?

Nee, tijdens het kammen gaat het ook sowieso af. En eigenlijk hecht Qupid er ook belang aan. Bij het gastgezin is het ook eens zo geweest dat een andere hond, in opleiding daar, ook een sjaaltje aanhad en Qupid, ja, die had zoiets van 'dat is niet voor jou' en hij heeft toen dus dat sjaaltje van over het hoofd van die andere hond getrokken. Zo van 'dat is van mij'. Ook als je zijn sjaaltje hier afgedaan hebt en je legt het gewoon op de grond en je vergeet het bijvoorbeeld, dan zal hij het altijd zelf meenemen.

- Is het bekend dat deze inrichting werkt met een hond? Via website? PR? Pers? Indien ja, vinden jullie dat positief? Wordt er naar jullie gevoel vaak naar verwezen in (pers)berichten over jullie instelling? Op welke manier?
- Krijgen jullie vragen omtrent de aanwezigheid van de hond? Hoe vaak? Door wie? Welke vragen?

In het begin is er vaak naar hem verwezen geweest in regionale kranten en op tv. Er wordt ook wel belang gehecht vanuit de inrichting naar buiten toe. Qupid komt op de website en ook via bezoekers en werknemers doet het verhaal de ronde. Ook als directeurs van verschillende instellingen samenzitten, dan zijn er ook veel instellingen die horen dat wij een hond hebben en die dan informatie komen vragen

om te weten hoe alles juist loopt. Ook waren wij eigenlijk de eerste in West-Vlaanderen bij wie Hachiko een hond geplaatst heeft.

U zei daarstraks ook dat het eigenlijk allemaal wat snel gegaan is. Hoe komt dat dan eigenlijk?

De aanvraag was eigenlijk al lang bezig, dat weet ik wel, en dat bleef maar duren. Want ik weet nog tijdens mijn sollicitatiegesprek vroegen ze mij al van “Wat vindt u van huisdieren? Vindt u dat belangrijk?”. Ik heb daarop gezegd “Ja”, hé, “Ik zie dat wel zitten”. Ze vroegen ook effectief “Moest er een hond komen op een afdeling, zou jij dat zien zitten?” en ik heb daarop gezegd “Ja ik vind dat inderdaad wel leuk”. Maar dat bleef eigenlijk duren en twee jaar zijn voorbij gegaan en na ongeveer twee jaar en half ben ik naar de directie hier gegaan en heb ik gevraagd van “Hoe zit da nu eigenlijk, want dat blijft duren, komt er nog wel een hond?”. Ik had toen ook gezien dat er in Gent blijkbaar een project was om zelf een hond op te leiden, maar dat was iets dat dan eigenlijk veel tijd in beslag ging nemen. De directeur heeft dan nog een keer contact opgenomen met Hachiko en dan is Caroline hier geweest begin december en in januari ben ik al begonnen met de stage. Dus op die manier is alles wel heel plots en snel verlopen, maar het was wel leuk.

- Vinden jullie het nodig om een speciale/aparte verzekering te hebben voor de hond? Waarom wel/niet? Hebben jullie zo'n verzekering? (Indien ze er een hebben:) Zijn er problemen geweest om een gepaste verzekering te vinden/verkrijgen?

Ik heb dat ook nagevraagd en de directeur zei dat hij dat had nagekeken en dat alle andere verzekeringen voldoende moeten zijn.

Effecten

Waarom werd er gekozen voor een hond in de instelling? Was hier een speciale reden toe? (Vertrekken van de vraag hoe lang en of dieren toegelaten zijn in de instelling (bvb. van bezoekers)? Welke dieren? En dan hoe de goedkeuring er kwam om een hond toe te laten? (Was er een doel voorzien?))

Er is wel nog een poes geweest, maar ja die kan je niet echt tot regelmaat leiden, ook van daar mag je bvb. niet binnen. Dus die poes is hier een tijdje geweest, maar is moeten vertrekken, omdat ze ook geen duidelijk baasje had. En ja, een vis is maar een vis en dan is er gekozen voor een hond. De medewerkers waren daar ook wel enthousiast over en hij is er dus gewoon voor de huiselijkheid en het gezelschap.

Zijn er positieve effecten bekomen sinds de komst van de hond? (Zijn er bijvoorbeeld mensen die zich terug verplaatsen, die wat positiever zijn ingesteld, die echt gezonder zijn geworden, die meer contact zoeken met andere patiënten?)

Indien ja, kan u daar wat meer over vertellen? Hoe vaak is dit voorgekomen? Bij wie is dit gemeld? Hoe aangepakt?

Wat je wel merkt is dat de mensen een band opbouwen met de hond. De hond treurt ook bij het wegvallen van patiënten. Qupid is er in die laatste momenten echt voor de bewoner en zijn familie. Hij zorgt voor een rustige sfeer. Er zijn ook familieleden die zeggen, die hond is voor ons echt belangrijk geweest bij het overlijden van ons mama of papa. Dat zijn wel mooie momenten en dat pakt mij ook elke keer. Hij is echt een meerwaarde. Qupid is er dus eigenlijk voor beiden, zowel voor de patiënten als voor hun familieleden. De bewoners kijken ook naar hem uit, ze zijn bijvoorbeeld heel erg tevreden en opgetogen als Qupid onder hún bed geslapen heeft. Ze zien mij dan en dan fluisteren ze zo fier “Dat is bij mij gebeurt hé, bij de rest niet hé!”.

Ook hebben we een bewoner gehad die heel weinig of niet reageerde, maar die zelf ook honden had gehad. En als ik dan tegen haar over de hond begon en de hond dichterbij haar positioneerde, zodat ze hem echt goed kon zien, dan kwam er bij haar zo’n glimlach op haar gezicht. Dat zijn wel leuke dingen om te zien.

Éénmaal was er ook een bewoner zoek geraakt. Dat was in een weekend en er was al verschillende malen gezocht en overal gekeken en we vonden hem nergens. Maar Qupid was erg onrustig en was enorm aan het blaffen en op dat moment is er opgemerkt dat de verdwenen bewoner gevallen was tussen de struiken in de tuin. Ze belde mij toen ook op om dat te zeggen en trots dat ik toen was. We hebben dat in het begin ook wel regelmatig geoefend en ons op de rond gelegd, maar op den duur was het voor hem eigenlijk vooral een spelletje en begon hij te knuffelen en te spelen. We hebben dat dan een hele tijd niet meer geoefend, maar blijkbaar zat het er toch in.

En was Qupid dan echt mee aan het zoeken geweest of ...?

Nee, hij was, ja ik weet niet juist hoe het gegaan is, maar de deuren stonden hier open, want het was goed weer. Had hij die bewoner nu misschien gehoord of geroken, maar hij is van buiten gekomen en naar de medewerker van dienst gegaan en hij heeft daar rond die medewerker staan draaien en staan blaffen, terug naar buiten, terug naar binnen. Ze zeiden dan van allé, hé, wat is dat nu met Qupid, hij was zo ongedurig. En dan zijn ze mee geweest naar buiten en hebben ze de bewoner gevonden. Ze hebben hem dan natuurlijk heel goed beloond voor het prachtwerk dat hij geleverd had.

Zijn er ooit negatieve zaken gebeurt sinds de komst van de hond?(Zijn er bijvoorbeeld Zoönosen geweest, zijn er patiënten die allergisch zijn, heeft de hond onopzettelijke mensen pijn gedaan door bijvoorbeeld een krab, ...?)

Indien ja, kan u daar wat meer over vertellen? Hoe vaak is dit voorgekomen? Bij wie is dit gemeld? Hoe aangepakt?

Niet echt, soms blaft hij wel naar nieuwe bezoekers en die hebben dan zoiets van “Wat is dat hier eigenlijk, er is hier een hond en die zit hier en blaft.”, maar qua gezondheid naar patiënten toe is er nog niets gebeurd. Op het blaffen wordt wel gelet, zodat hij niet te veel of voor niets blaft, want sommige mensen reageren daar wel op. Het is de bedoeling dat de medewerkers er ook altijd op reageren als hij blaft, maar soms komen er vreemde medewerkers van andere afdelingen hier helpen en

hebben deze minder gezag ten aanzien van Qupid of weten ze niet goed wat ze moeten doen. Ik blijf er zelf attent op en bij de andere probeer ik het ook wakker te houden dat, wanneer hij blaft men altijd gaat kijken waarom hij blaft. Soms horen ze het ook wel gewoon niet dat hij blaft, bvb. wanneer hij helemaal aan de andere kant van de afdeling is. Dan is het gewoon onmogelijk voor de medewerkers om dat te horen.

Heeft de aanwezigheid van de hond ook een effect op het personeel van deze inrichting? Hoe weet u dit? Hoe vaak werd er al zo'n mening geuit? Aan wie wordt deze positieve of negatieve commentaar gemeld? Hoe wordt er dan rekening mee gehouden?

1 of 2 medewerkers(sters) die vroeger bang waren van een hond en weigerachtig waren tegenover Qupid, zijn nu door met hem te werken hun angsten zo wat kwijt. Er is ook één persoon die gewoon weinig tot geen interesse heeft voor de hond en die als ze de vroege dienst heeft, haar taken zal proberen door te schuiven naar iemand anders. De meeste zijn wel enthousiast en sommige gebruiken soms ook hun vrije tijd om met Qupid bezig te zijn en te gaan wandelen. Een collega van mij die ook een zeer goede band heeft met Qupid, die ook in het weekend werkt en voor hem zorgt wanneer ik hier niet ben, is nu met zwangerschapsverlof en zij komt Qupid ook regelmatig halen om te wandelen. Ook ik kom hem regelmatig wel eens halen om te wandelen of om eens bij mij thuis te komen logeren.

Ze mogen van hieruit ook altijd bellen naar mij. Zo hebben ze een keer 's nachts gebeld. De mensen van de nacht, het was aan het onweten en hij was enorm aan het blaffen, wisten niet wat ze moesten doen. Maar dat is dus eigenlijk nog maar éénmaal gebeurd. In het begin als hij hier was, moest je er ook sowieso wat meer tijd insteken, maar dat is een tijdsinvestering die je ook graag doet hé. Dat was ook zo in het begin in het weekend. Dan kwam ik iedere dag naar hier, de eerste keren dat hij medicijnen moest nemen, kwam ik ook iedere keer naar hier om die te geven. Tot hij eigenlijk wat ingeburgerd was en iedereen wat wist wat ze moesten doen.

Heeft de aanwezigheid van de hond een effect op de bezoekers van de patiënten? Komen deze bijvoorbeeld meer of minder, hebben ze een uitgesproken mening over de aanwezigheid van de hond in de inrichting? Hoe weet u dit? Hoe vaak werd er al zo'n mening geuit? Aan wie wordt deze positieve of negatieve commentaar gemeld? Hoe wordt er dan rekening mee gehouden?

Sommige bezoekers, één of twee, komen niet meer, sommige bezoekers komen gewoon zoals vroeger en sommige bezoekers komen zelfs meer en ook bezoekers van de andere afdelingen komen speciaal naar hier om de hond te zien en dan soms specifiek naar de speelmomenten. Sommige weten namelijk ook dat ik rond half vijf, vijf uur nog eens met hem speel en komen dan eigenlijk vooral in de zomer een keer kijken.

Over het algemeen, de mensen die Qupid niet willen, die horen we praktisch niet en de mensen die blij zijn dat hij hier is, ja die komen gewoon naar hier hé. Indien er

opmerkingen zijn, worden die tegen mij gezegd of tegen het personeel hier op de afdeling, die deze dan later doorgeeft aan mij. Ik heb dan met die personen een gesprek. In het begin was er zo ook een familielid, dat heel bang was omdat de hond altijd blafte naar haar. Ik heb dan met haar afgesproken dat ik er zou zijn of naar hier zou komen als zij op bezoek kwam en nu is dat eigenlijk allemaal opgelost.

Wat verwacht u van de toekomst? Denkt u dat de impact van de hond in de instelling zal vergroten/verkleinen? Waarom? Eventueel extra hond/programma? Waarom? Hoe is de evolutie verlopen sinds de hond hier is? Zijn er meer of minder programma's? Is er evenveel activiteit met de hond of minder? Is het bijvoorbeeld een tijd mindergoed gegaan door het feit dat de hond ziek was?

Ik denk dat het een beetje zal blijven zoals het is. Ik zou het wel leuk vinden moest er iets veranderen of mochten er een aantal zaken bijkomen, maar daar is niet altijd tijd voor, ook door routine i.v.m andere zaken. Qupid wordt ook veel ingezet tussendoor voor kleine zaken, ongepland en als het past, bvb. wanneer ik in de zomer eens met een bewoner naar de andere tuin ga, dan kan het wel zijn dat Qupid ook meegaat, maar dat is dus niet via een vast schema. Ik denk wel dat op het moment alles wat stil ligt, omdat ik hier nu minder ben en ik toch wel wat de drijvende kracht ben en mijn collega, die met zwangerschapsverlof is en mij in het weekend enz. hielp, nu ook afwezig is hé.

Zou u iets willen zien veranderen in de toekomst? Wat/waarom zou u willen zien veranderen? Hoeveel kans? Waarom? Wanneer U opnieuw kon starten zou U dan bepaalde zaken anders aanpakken?

Zoals het gelopen is, is het goed gegaan. Er was en is een zeer goed contact met Hachiko en het gastgezin waar Qupid vroeger verbleef, ook persoonlijk. Het gastgezin nodigt ons ook elk jaar uit, wat zeer attent is en ook leuk voor de bewoners die bewondering hebben. Het is allemaal zeer aangenaam. Ik heb ook veel respect voor Hachiko en het gastgezin. We zouden het zeker opnieuw doen.

Extra

Bijzondere verhalen, extra uitleg, opmerkingen, ...

- Qupid heeft zeer snel door wanneer er iets op til staat of wanneer er met hem iets gaat gebeuren.
- Hij blijft mij ook zien als zijn baasje, de roedelleidster (zoals ze zeggen bij Hachiko), en dit ondanks het feit dat hij hier toch woont. Ik had echt gedacht dat dat ging verwateren en dat hij ook meer naar andere mensen zou trekken. Maar het is toch gebleven en dat is wel leuk.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
06.00 u.	Slapen						
07.00 u.	Van ongeveer 07.30 u. tot ... u. in bench. Op dit moment krijgt hij zijn voeder, terwijl de bewoners hun ontbijt krijgen. Het						
08.00 u.	hangt van verschillende zaken af hoe laat de bench wordt opengezet.						
09.00 u.	Loopt rond op de afdeling of doet mee aan activiteiten						
10.00 u.	Wekelijkse verzorgingsbeurt		10.30u. → 11.15u.		Bewegingssessie		
11.00 u.							
12.00 u.	In bench voor middageten bewoners.						
13.00 u.	Loopt rond op de afdeling of doet mee aan activiteiten						
14.00 u.							
15.00 u.							
16.00 u.							
17.00 u.	In bench voor avondeten bewoners, zit geen twee uur in bench, hangt van de omstandigheden af						
18.00 u.							
19.00 u.	Tijdens de avondronde van de verpleging (medicatievoorziening enz.) gaat hij mee van kamer tot kamer en wacht overal						
20.00 u.	braaf.						
21.00 u.	Slapen, de bench is gesloten.						
22.00 u.							
23.00 u.							
24.00 u.							
01.00 u.							
02.00 u.							
03.00 u.							
04.00 u.							
05.00 u.							
Extra	Er zijn behoeftemomenten 's morgens, ergens in de voormiddag, 's middags, om drie uur rond half vijf en 's avonds.			Bewegingssessie = sessie met alle bewoners		Soms wordt er in het weekend extra gewandeld of aan andere activiteiten gedaan, directieleden of ander personeel komen hem dan halen.	

Goedendag, mijn naam is Marijke Thierens. Ik ben een laatstejaars studente Agro- en Biotechnologie afstudeerrichting Dierenzorg aan de Katholieke Hogeschool Sint Lieven te Sint Niklaas. Stage volgen is een deel van het lessenpakket en dit jaar volbracht ik mijn stage bij de vzw Hachiko. Het is ook via deze vereniging dat ik bij u terecht kwam. Bij een laatste jaar hoort immers een eindwerk en dit maak ik in functie van Hachiko. Mijn thesis betreft een studie naar de honden die door Hachiko in instellingen zijn geplaatst. Ik bekijk hoe de hond in de instelling gehouden wordt en wat het effect is van de hond in de instelling.
Ik wil u al op voorhand bedanken voor uw medewerking.

Datum interview: 07/02/07 Uur van aanvang: +/- 13.15 u. Einde: +/- 15.30 u.

Identificatie

Naam hond: Real Geslacht hond: T/R Hondenras: Labrador / Golden Retriever

Geboortedatum hond: 28 juli 2003

Opleiding hond: Hulphond

(Medische) kenmerken hond: Elleboogdysplasie

Plaatsingsdatum hond: 08 augustus 2005

1^e of 2^e plaatsing hond: 1^e plaatsing Reden: Slechte ellebogen.

Respondent

Naam instelling: W&ZC Kouterhof

Adres instelling: Kouterlaan 21 9070 Heusden

Website instelling: <http://www.siro.be/kouterhof/>

Functie instelling(w&zc, rvt,... + wat er zoal gebeurt): Verzorging van zorgbehoevende bejaarden.

Naam respondent: Respondent 5 Geslacht: M/V

Telefoon: Respondent 5 E-mailadres: Respondent 5

Wat is uw functie binnen de inrichting? Sociale dienst: opname rusthuis. (Er is nog een ander deel dat geen rusthuis is)

Welke opleiding heeft u gevolgd? Maatschappelijk assistent

Ik heb gehoord dat er hier in de instelling in 2005 een hond van Hachiko geplaatst is. En nu zijn we nieuwsgierig om te horen hoe het met die hond gaat, van daar heb ik enkele vragen. Bent u degene die met de hond is begonnen te werken hier?

Ja

Indien nee, wie werkte er voordien met de hond in deze instelling (hoe lang?Wat?)? Kan u hier wat meer over vertellen?

/

Heeft u zich speciaal voorbereid om met een hond te werken in deze instelling/met deze doelgroep? Of is het programma spontaan gegroeid?

Het is eigenlijk zo; vroeger waren er twee rusthuizen: ééntje in Destelbergen en ééntje in Heusden. Er was al een tijdje spraken van dat die twee rusthuizen zouden samen gevoegd worden en eigenlijk waren wij al veel aan het nadenken geweest over een sociale hond in huis, naar aanleiding van een artikel dat één van onze medewerkers een keer uit de krant gehaald had. Maar we wilden dus eigenlijk afwachten tot ons nieuwe rusthuis hier was, om daar echt mee te starten, maar eigenlijk voor dat Real kwam in 2005, denk ik dat we daar toch wel twee jaar mee bezig zijn geweest en over nagedacht hebben, in de zin van gaan we dat doen ja -nee, wat is dat, enz. Vooraf zijn we een keer naar Hachiko geweest en een keer naar Melle, waar ze dus ook een instellingshond hebben.

En met hoeveel hebt u de stage gevolgd?

We hebben met acht de stage gevolgd.

En alleen de stagezaterdag of helemaal?

Ik heb alles gedaan en de zeven andere zijn zo om de beurt een keer meegekomen, omdat ik toch ook begeleidster was, moest ik alles mee doen en de andere zijn zo wat afwisselend meegekomen hé.

Indien voorbereiding: welke: (1)extra trainingen gevolgd/(2)boeken gelezen/(3) informatie gezocht/(4)initiatieven (schrappen wat niet past)? Indien ja, welke? Vond u dat deze informatie gemakkelijk te vinden was?

Nee. Ik zelf heb niet veel opzocht, een ergotherapeute, een medeverzorgster van Real, heeft wel informatie opgezocht en ze heeft deze vrij gemakkelijk gevonden.

Zou u het nuttig vinden bijkomstige cursussen te kunnen volgen bvb. om andere programma's met de hond te kunnen opstarten of de bestaande te verbeteren?

Het zou wel handig zijn dat er zo één keer op een jaar, niet terug een examen, maar toch een keer een opfrissing zou zijn door Hachiko. Wij hebben toch eigenlijk wel wat momenten dat we hier samen een keer oefenen, maar toch als je verkeerd bezig bent, dan blijf je verkeerd verder doen. Dus eigenlijk ja, zou ik het wel handig vinden.

Heeft u interesse naar een samenvatting van mijn thesis (verwachtte datum: juni)?
Ja / Nee

Ik wil hier ook vermelden dat deze gegevens volledig anoniem verwerkt zullen worden.

Beschrijving programma

Waar verblijft de hond het meest van zijn tijd (%tijd/week of per dag als dat gemakkelijker is)? In de instelling? Elders? Indien elders, waar (%tijd/week of per dag als dat gemakkelijker is)?

De hond komt met mij mee werken, hij is hier dus zo'n acht uur per dag. 's Morgens komen we dus samen toe en 's avonds gaan we samen naar huis en als ik dan een keer verlof neem, dan is het te zien hoe druk het al is geweest. Soms laat ik haar dan ook een keer thuis. Het is ook te zien wat ik zelf gepland heb ofwel neem ik ze mee ofwel breng ik ze terug naar hier. We hebben echter al ondervonden, zo een ganse dag zonder dat ze mij gezien heeft, moeilijk. Een halve dag dat lukt, maar een hele, dat ondervindt je er wel aan. Ze komt dan constant zoeken of kijken naar het bureau en dan heeft ze wel minder aandacht voor de rest zo, maar een halve dag, dat lukt perfect. Vandaar dat we er nu iets op gevonden hebben eigenlijk. Ik laat mijn deur gewoon los, zodanig dat ze af en toe een keer kan binnen lopen naar haar vertrouwt plekje en dat lukt zo.

(Het gaat dus over een residentieel- / bezoek- programma).

1. verzorging:

- Wie geeft de hond eten?(eventueel waarom)

Ik (Respondent 5)

- Wanneer gebeurt dat? Gebeurt dat op vaste tijdstippen (x-maal/dag) of variabel? Indien variabel (x-maal/dag), waarvan hangt het af?

Real krijgt 1x/dag eten. In de week altijd rond half negen, als we toekomen in het W&ZC in het kantoor. In het weekend iets later, maar ook altijd op dezelfde plaats in huis...

- Gebeurt dit altijd op de zelfde plaats? Waar? Indien niet, waarom?

Uit gewoonte en als herkenning. Als zij gegeten heeft, heeft zij dan zo ongeveer een half uurtje rust en dan vertrekt zij naar een afdeling. We proberen haar gewicht ook sterk in de gaten te houden en als elke dag iemand anders haar eten geeft, wordt dat ook al moeilijker denk ik, dus dat is mij job.

- Gebeurt dit volgens een vast ritueel? Zo ja, welk? (Moet de hond bijvoorbeeld iets doen voor hij zijn eten krijgt) (oplettend dat je geen suggestieve vragen stelt en op die manier antwoorden ontloopt, verkies zo open mogelijke vragen.)

Zij zet haar in mijn bureau en ik ga achter haar eten en dan krijgt zij een 'oké'. Na haar eten, neemt zij haar drinkbak en lopen wij samen naar de kraan voor water. Zij komt mij dan tonen van 'kom, het is op, hup'. (lachend) En in het weekend heeft zij zo ook haar gewoonte. Als ze gedaan heeft met eten gaat ze op haar kussen liggen enz.

- Krijgt de hond extra's toegestopt? Indien ja, wat? Hoe vaak? Waaronder? Ter gelegenheid waarvan? Door wie? Hoe reageert de hond daarop? Hoe wordt dat geregeld?

Uit haar portie eten houd ik 's morgens een handje uit en dat zet ik dan in een potje, dat ik dan over de rest van de dag kan gebruiken en dat wordt ook meegegeven aan de mensen die Real komen halen. Sommige bewoners hebben ook een zakje met koekjes op de kamer, zodat ze als Real op de kamer is, ze haar ook eens iets kunnen geven. We hebben dan liever dat ze iets geven van haar eigen voeding, dan dat ze zelf zaken uitvinden. We proberen toch en ik denk dat dat onze grootste zorg is, de totale werking, dat gewicht, dat eten, ... Maar ik ga er vanuit dat zij zeker andere dingen krijgt, dat kan niet anders hé. We kunnen het ook niet altijd zien, maar we proberen echt wel onze bewoners zo te sensibiliseren en er constant de nadruk op te leggen dat dat niet goed is voor haar. Ook de familie, andere bezoekers, daar zijn we zeer streng op ... Wacht...

Kijk dat zijn de zakjes en ik zeg dan tegen de bewoners "Als het op is, kom naar hier en dan vul ik er weer wat", en ze weten het wel hoor, maar die drang om iets te geven is zo groot hé. Dat is eigenlijk ook wel iets waar we op proberen letten tijdens de maaltijden of koffiemomenten, dan blijft ze zo eventjes hier of proberen we ze

toch ergens een 'plaats' (commando) te geven op de afdeling, zodanig dat ze zelf niet ja ... Je moet het nu ook niet gaan uitlokken hé. Vooral ook bvb. ja op de dementerende afdeling, aan die mensen kan je dat moeilijk uitleggen hé.

En in het weekend of thuis?

Één keer in de week een Pedigree® Dentastix™ krijgt ze.

- Hoe krijgt de hond drinken? Waar gebeurt dit? Door wie? Hoe vaak per dag? Etc.

Real neemt zelf haar drinkbak mee naar daar (Zie eerder). Ook staan er op alle afdelingen drinkbakjes en kan ze dus overal drinken als ze wil. Die bakjes worden ook in de gaten gehouden. Dat is toch iets dat ik vraag aan diegene die bezig zijn met haar, van die drinkbakken te vullen en te zorgen dat ze er aan kan natuurlijk hé. Want ja, het is hier ook vrij warm hé. Real drinkt eigenlijk vrij veel, zo'n 2 à 2,5 kommetjes per dag. Maar het is zo afhankelijk van dag tot dag, vind ik. De ene dag kan ze veel drinken en de andere dag minder, maar ik zie het ook niet altijd hé. Als zij op de andere afdelingen is, dan zal zij ook wel drinken hé.

- Wordt er met de hond gespeeld? Hoe vaak (uren/dag of uren/week?)? Vaste tijdstippen? Variabel? Indien variabel, waarvan hangt het af? Hoe gebeurt dit? Wie speelt er met de hond? Hoe? Zijn er soms hondenspeeltjes aanwezig? Indien ja, welke?

Ja, eigenlijk toch wel veel.

En door wie dan?

Wel, het is zo dat zij 's morgens op één afdeling is en in de namiddag verhuist ze naar een andere afdeling, dus dat zijn telkens al twee mensen per dag dat zij gemiddeld ziet. Dan vraag ik zeker om in de loop van de voor- en namiddag even met Real buiten te gaan om haar behoefte te laten doen en dan spelen ze dus ook wel even met haar. En 's middags zijn het dus steeds twee dezelfde mensen die in het bos een keer gaan wandelen met haar. Je merkt toch wel dat dat de band versterkt en ze loopt zij daar dan los in het bos en zij heeft daar haar 'vrienden en vriendinnen'. En tussendoor spelen wij met haar knuffels, met haar bal, ja ja ...

Ze heeft hier dus echt wel speeltjes liggen?

Ja, hoeveel knuffels dat hier in huis zijn. Maar ze krijgt er veel van familie of zo hé. Dan is het "We hebben een beertje mee voor Real!" en zo verzamelen wij hier kilo's beertjes. (lachend) Soms ligt dat hier vol op mijn bureau en soms ligt hier niks. Die beertjes verhuizen dus mee, heel het rusthuis rond. Ze pakt ze overal mee, maar er is overal wel een plaatsje waar haar knuffels liggen, ofwel in een kist ofwel in een mand. Ze weet het wel perfect.

Ook lege plastic flessen vindt ze superspeelgoed, wat je daar allemaal mee kan doen...

- Zit de hond hoofdzakelijk binnen (uren/dag) of kan hij ook buiten (uren/dag)? Vaste tijdstippen? Variabel? Indien variabel, waarvan hangt het af? Hoe gebeurt dit? Door wie? Hoe?

's Avonds, als we thuiskomen zit ze eigenlijk wel veel binnen, ook omdat ze moe is. Ze gaat dan naar haar kussen en slapen, slapen, slapen. In het weekend, wanneer ze ook thuis is, doen we zo'n drie wandelingen per dag en deze duren alles te samen zo'n uur en half, allé het is te zien hé. We gaan ook meestal wandelen op vaste tijdstippen en 'mevrouwetje' weet ook wel wanneer het tijd is. In de week wandelen we ook heen en weer naar het werk en over de middag wordt er met Real naar het bos hier in de buurt getrokken voor ongeveer 15 minuten.

Wat mij ook opvalt, is dat nu typisch assistentiehond, maar alleen buiten spelen, nee. Als ik er bij ben wel, alles goed, maar ik draai mij om, om naar binnen te gaan en ze is mee.

- Kan de hond zich afzonderen als hij niet bij mensen wil zijn? Gebeurt dit vaak (X/dag of week)? Hoe geeft de hond dit te kennen? Heeft het dier zelf toegang tot deze ruimte? Hoe is deze ruimte afgeschermd? Wie kan hier binnen en wie niet?

Real kan zich hier in het kantoor komen leggen, de deur is altijd open. Af en toe is het hier natuurlijk ook druk als ik bezoek krijg van buiten uit, maar meestal allé ja. Ze slaapt dan ook wel hoor. Naar de avond toe komt ze vaker op haar matje liggen, maar eigenlijk heel veel slapen overdag doet zij hier niet, naar de avond toe ...

En ze zal zich ook zo nooit gewoon een keer komen afzonderen zonder te slapen?

Soms doet ze dat wel, naar het einde van de week. Ik geef het niet altijd toe, omdat ik vind allé ja, als je het altijd toegeeft. Maar naar het einde van de week vinden we echt dat ze soms begint moe te lopen en dan zeggen we wel soms laat ze maar liggen, dat ze kan uitrusten.

En hoe geeft ze dat dan aan, dat ze zo even apart wil zijn?

Aah, dat is eigenlijk zeer grappig. Dan komt ze naar mij met haar matje en dan roept de tante haar van "Real, kom hier!" en dan doet ze inderdaad van 'Ikke? Ik weet niks, ik hoor niks!'. Dan allé ja, zeer grappig en dan houden we wel even vol tot ze wel komt, maar dan merk je echt wel dat ze gewoon geen zin heeft. Zo van 'laat mij toch een keer gerust', maar ik zeg het, dat gebeurt eigenlijk niet zo vaak hoor. Maar ja, ze loopt zij hier veel rond. Ik kan mij dat wel voorstellen dat dat beestje moe is. Als wij thuiskomen, ligt zij daar te snurken en diep slapen hoor. En in het weekend is dat ook uitslapen, zeker en vast. Maar soms komt ze ook gewoon een keer een 'goedendag' zeggen en dan is ze weer weg.

- Is de hond al eens ziek geweest? Wat? Waar verblijft de hond dan? Hebben jullie een ruimte waar jullie de hond alleen kunnen zetten indien hij ziek zou worden? Waar? Hoe afgeschermd? Is dit belangrijk volgens u? Waarom wel/niet?

Als ze pas hier gekomen is, ik denk van de omschakeling, heeft ze een aantal dagen zware diarree gehad, waar ze ook sterk van vermagerd was. Er waren ook al eens problemen met haar oor. Één oor was altijd vuil en dan hebben we daar ook eens een product moeten indoen en ondertussen is dat verholpen. Momenteel is ze ook in blijvende behandeling voor incontinentie. Eerst dachten ze aan een blaasontsteking en ze is daar voor behandeld, maar dat kwam altijd terug. Dus zei de dierenarts “mogen we denken aan incontinentie”. Nu geef ik haar medicatie daarvoor en dat lukt.

Wat neemt ze juist?

Ze neemt hiervoor Incurin®.

En zou je kunnen zeggen dat ze daar gedragveranderingen van heeft ondervonden?

Nee, en de dierenarts zei ook, zij gaat daar waarschijnlijk geen last van hebben, maar vooral voor ons is het vervelend hé. Als je overal plasjes vindt, allé vervelend ja... Het is ook daarom dat ik altijd tegen de mensen zeg, als je ziet dat er iets is, moet je dat komen zeggen. En op een bepaald moment ging Real gewoon op een afdeling tegen de muur gaan zitten, en ze gaf het ook niet aan dat ze moest plassen, en dan was er ineens een plasje, dus ja. Dan dachten wij ook allé, dat is geen normaal gedrag hé. Maar aangeven dat ze moet plassen doet ze dus bitterweinig. Dus zei geeft niets aan. Eigenlijk als ik zie dat ze zo'n beetje aan haar poepje begint te likken, dan moet ik ermee buiten. Maar ik heb ze het nog nooit weten aangeven.

Wordt er dan echt op vaste tijdstippen met haar buiten gegaan daarom of ...?

Niet echt vast, maar toch vrij regelmatig, omdat ze het inderdaad niet aan geeft hé. En je zit dan toch wel al eens te denken hoor. Hoe komt dat? Zou het ergens een gevolg van zijn?

- (Is er een quarantainruimte voorzien?)

Nee

- Waar doet de hond zijn behoefte?

In het begin hadden we een plaspleintje, maar dat plaspleintje is overal ondertussen. Vroeger was dat pleintje ook afgebakend, zodat ze niet kon weglopen, omdat we dat toch ook nog niet vertrouwd. In het begin ben je daar heel voorzichtig in, je kent elkaar, maar toch ... Maar nu ondertussen loopt zij dus vrij rond.

- Gebeurt dit op vaste tijdstippen?

(Zie eerder)

- Indien de hond niet zelf naar buiten kan, wie gaat dan met hem mee? Hoe geeft de hond dit te kennen? (Veel assistentiehonden kunnen ontlasten op commando... gebruiken zij nog deze commando's? nuttig?)

(i.v.m wie er meegaat zie eerder)

Kan Real zelf buiten als ze dat wil?

Ja, door de schuifdeuren.

En doet ze dat of ...?

Ja, als het dringend is, doet ze dat wel ja ja. We hebben dat nog niet zoveel gehad, dat ze zelf naar buiten loopt, maar dat is dan meestal wel om rap een plasje te gaan maken. Maar anders hebben we haar aangeleerd van niet alleen door die schuifdeuren te gaan hé, want ja, dan is ze elke twee minuten weg natuurlijk.

En als je zelf met haar naar buiten gaat, gebruik je dan nog altijd het commando 'besoin'?

Op wandelingen niet, maar zo als we 's avonds voor het slapen gaan buitengaan, dan wel ja.

- Wordt de hond soms gewassen? Hoe vaak gebeurt dit? (x/week tijdens het programma?) en door wie (eventueel waarom)?

Ze is eigenlijk sinds kort nog maar één keer gewassen sinds ze hier is, in het bad, ongeloflijk.

Hier in het bad of bij u thuis?

In het dagverzorgingscentrum. Ik dacht van, als jullie dat zien zitten, dan doen jullie dat maar. (lachend) Eigenlijk nog niet zo lang geleden hoor, in januari geloof ik. En thuis wordt zij zeer veel gekamd hé, maar eigenlijk zelden gewassen. Het is ook niet zo echt nodig hé.

En wie heeft dat dan juist gedaan in het dagcentrum de mensen of het personeel ...?

Personeel ..., nee, de mensen zelf zagen dat niet zitten.

En hebben ze dan toegekeken?

Ja, maar hij is dus heel braaf geweest. Want ik zei tegen hen ook van, ik weet niet hoe ze reageert hé. Ik heb haar nog nooit gewassen. Maar het is eigenlijk goed gelukt.

- Wanneer wordt de hond geborsteld Hoe vaak gebeurt dit (x/week tijdens het programma?) en door wie? (reden)

We hebben hier een vast verzorgingsmoment en dat is op vrijdag. Meestal na de wandeling, dus 's middags en dat doet de therapeute waar ik eerder over sprak. Zij doet de wekelijkse verzorging, dus naast het kammen ook al de rest, en als er iets speciaals is, wordt dat dan opgeschreven en mij gesignaleerd. Ik kam haar zeker ook nog een keer in de loop van de week en de bewoners die er zin in hebben kammen haar ook wel een keer.

En doen ze het graag haar kammen of ...?

Ze doen dat graag én Real heeft dat graag. Ja ja, maar dan wel met kamhandschoen hé, want zo'n andere kam, dat vinden ze maar akelig.

Dus zo'n drie tot vier keer per week toch?

Ja. Nu is ze ook in de periode waar ze weinig of geen haar verliest, maar als ze aan het ruiven is, wil ik toch zeker wel dat ze meerdere keren per week geborsteld wordt, want dan is het echt wel de moeite. Maar in de gewone periode, twee à drie keer per week. En die wekelijkse verzorging, dat is dan ook oren uitkuisen, tanden bekijken en ...

- Wordt de hond regelmatig medisch nagekeken? Hoe vaak gebeurt dit? (x/jaar)? Wordt er door jullie gevraagd om speciale dingen te checken bij de veearts (in het kader van de verzekering? Mens-dier interactie? Omwille van de groep waarmee jullie werken Etc.)

Ja 1x/jaar zeker en tussendoor nog eens indien nodig.

En wordt er gevraagd om speciale dingen te checken?

Nee, niet dat ik weet.

- Worden de tanden regelmatig verzorgd? Ja /Nee Doen jullie iets speciaals voor de tandhygiëne van jullie hond? Indien ja, wat? Hoe vaak? Wie zorgt hiervoor?

Real krijgt één keer per week een PEDIGREE® DentaStix™ en af en toe een KONG® met KONGSTUFF'N®. (Soort rubberen speeltje met een soort pasta op in of op te smeren en waar de honden dan meespelen, op kauwen, ... Goed voor de tanden.) Dat heeft ze gekregen van medewerkers, die mee de stage hadden gevolgd op Hachiko, vorige zomer op haar verjaardagsfeestje van één jaar hier.

- Worden de nagels regelmatig geknipt? Ja /Nee Staat het knippen van de hond zijn nagels regelmatig op het programma? Is dit nodig volgens jullie? Indien ja, hoe vaak? Waarom? Wie zorgt hiervoor?

Ja, maar ze slijten ook goed af eigenlijk. Het haar tussen haar poten wordt ook regelmatig geknipt door iemand die hier werkt en in der tijd nog hondentoiletage heeft gevolgd. Dus als de nagels moeten bijgeknipt worden, doet zij dat, maar dat hebben we, denk ik, nog maar twee keer moeten doen sinds ze hier is. Ze slijt ze zelf af, maar die haartjes bijknippen, dat is toch wel om de twee maanden, denk ik hoor, dat we dat moeten doen.

En is dat dan voor de hond of voor de bewoners dat naar de nagels gekeken wordt?

Hoe bedoel je?

Hebben de bewoners daar last van als ze lange nagels heeft?

Dat zou wel kunnen hé, al die mensen hebben ook zo'n een broze huid en als Real dan even op hun knieën springt enz. Vandaar liever niet te lang dus. Het moet zeker nagegaan worden en als ze te lang zijn, dan knippen we ze, ja ja.

- Wordt de hond regelmatig ontvlooit en ontwormd? Ja /Nee Indien ja, hoe vaak? Waarom? Wie zorgt hiervoor? Hebben jullie een voorkeur voor een bepaald product? Wisselen van product of altijd hetzelfde? Wanneer is dit laatst gebeurd? Welk product? (de laatste vragen zijn controlevragen – in principe zou een goede vragenlijst moeten bestaan uit een bepaald % controlevragen; maar doorvoor ontbreekt ons de tijd. Maar enkele kunnen er wel in denk ik)?

Ja, de producten worden ook afgewisseld. De producten halen we meestal van Hachiko, maar ik heb ze ook al gehaald bij de dierenarts. De ontworming is toch meestal wel via Hachiko hoor, omdat Hachiko ook meer verwacht om te ontwormen. De dierenarts zegt tweemaal in het jaar. Voor Hachiko is dat om de drie maanden. Dus geeft de dierenarts er eigenlijk altijd twee te weinig mee en koop ik er bij hé. Nu is Real onlangs ontwormd in december, om de drie maand gebeurt dit, met Drontal® en ze is ontvlooid in november met een pipetje Frontline®.

- Krijgt de hond regelmatig zijn vaccins? Ja /Nee Is dit nodig volgens jullie? Indien ja, hoe vaak? Welke? Waarom? Wie zorgt hiervoor? Zijn er bepaalde vaccins noodzakelijk voor de instelling/doelgroep waarin ze werken? Voor de verzekering? J/N (redenering)

Ja, de vijf noodzakelijke.

2. Sociale omgang:

- Komt de hond alleen in contact met mensen of komt hij ook met andere dieren in contact? En zo ja, met welke andere dieren en waar? Welk soort contact? Hoe vaak (per week/ maand/jaar)?

Ja, we hebben hier nogal een dierentuin zo. We hebben geiten, die zitten natuurlijk afgeschermd, maar ze kunnen mekaar zien, en we hebben ook vogels, vissen, cavia's, schildpadden, ...

En hoe is ze daar dan tegenover, is ze daar vijandig naartoe?

Enthousiast en nieuwsgierig, zoals ze is natuurlijk. Want in het dagverzorgingscentrum hebben we twee cavia's en die hebben een kleintje en daar kan ze soms uren naar die kooi zitten kijken.

Ze komt er dus echt wel dagelijks mee in contact en natuurlijk ook met de andere honden hier in de buurt. Ze heeft er zo'n paar hier in de buurt en die weten dat Real hier rondloopt en die komen dan ook af en toe eens kijken, is ze thuis, is ze niet thuis. (lachend) Dat is wel grappig en dan kunnen ze een keer spelen. In de zomer gebeurt het veel dat mensen hier passeren met de hond.

- Zoekt de hond zelf contact met de verzorgers, patiënten en bezoekers? Hoe zie je dat de hond contact zoekt? Wat doet hij dan? Bij wie? Doet hij dat vaak (x/week of X/dag)?

Bij zijn tantes, dat zijn de medeverzorgsters van Real, en bij ander personeel soms ook .

En gaat ze zo zelf naar bezoekers?

De bezoekers benadert ze minder. In de cafetaria zal ze er wel eens bij gaan, maar meer om te kijken of er iets gevallen is, dan voor de mensen zelf, denk ik.

In het algemeen is ze wel vriendelijk hoor. Ze herkent familie en bezoekers zeer goed, dat valt mij elke keer op. Want als hier iemand binnen komt, bvb. een vertegenwoordiger, dan durft ze wel een keer laten voelen van 'hela, ik ken u niet'. Ze moet de mensen echt wel herkennen en anders moet ze zo een keer komen zeggen dat zij de baas is.

Blaft ze vaak?

Vaak niet nee, maar het gebeurt en wat doet ze dan, ja, eens ze een keer geblaft heeft, komt ze haar beer halen en gaat ze met de beer bij de mensen. Zeer angstaanjagend en spectaculair dus. (lachend) Maar ze geeft het toch wel aan dat het iemand is, die ze dan eigenlijk niet kent. En thuis doet ze dat ook eigenlijk. Als er gebeld wordt aan de voordeur en het is bijvoorbeeld mijn moeder, dan zal zij nooit blaffen, maar als

het iemand anders is... Ze ruikt dat precies. Maar dat is dan het zelfde scenario, eens ze ze gezien heeft, gaat ze haar beestje halen en met het beestje bij de mensen hé. Ze zal er dus niet naar toe vliegen, maar ze zal zich toch wel eens laten horen. Langs een kant zorgt dat toch wel voor een veilig gevoel. Als ze hier de eerste keer blafte, schrokken wij ook allemaal even zo van "Ze kan nog blaffen ook!", maar nu ook, dan gaan we een keer kijken en zeggen we dat het 'oké' is.

Er wordt dus echt wel altijd op gereageerd?

Ja ja, zeker!

- Mag de hond likjes uitdelen? (Alleen aan de handen of overal?) Bij wie? Gebeurt dit vaak (x/dag of /week)? Bij hoeveel personen gebeurt dit?

Ja, maar het gebeurt niet echt veel en bij de bewoners, dat weet ik eigenlijk niet.

(Algemeen niet vergeten door te vragen voor elke categorie afzonderlijk: bob. bij de cliënten maar 1x per dag tijdens deze sessie, maar bij de collega elke morgen etc. en deze raad geldt voor alle vragen waar een onderscheid kan gemaakt worden tussen verschillende groepen (=cliënten, werknemers, bezoekers etc.))!

- Zoeken de patiënten zelf toenadering tot de hond? Hoeveel patiënten doen dit? Hoe gebeurt dit? Hoe vaak gebeurt dit (x/dag of /week)?

Ja, veel.

En hoe doen ze dat dan?

Door haar naam te roepen of de naam van een hond die ze vroeger hadden. Mensen herkennen mij ook zeer goed en linken mij onmiddellijk aan de hond. Dus als ik op de afdeling loop zonder Real, wat vaak gebeurt, want overdag is Real zo vaak niet bij mij, dan vragen ze altijd "Waar is den hond?" en dan zeg ik daar of daar. Dus eigenlijk wel hoor, ja ja. Ze is ondertussen ook goed ingeburgerd.

En dat gebeurt dus eigenlijk meerdere keren op een dag?

Ja, zeker.

- Mogen alle patiënten (vrij) in contact komen met de hond? Kunnen zij weigeren om in contact te komen met de hond? Gebeurt dit? Hoe kunnen zij dit te kennen geven? Waarom? Hoe vaak? Zijn er bepaalde regels?

Wel, om medische redenen niet. De hoofdverpleegkundigen waarschuwen mij ook altijd als er zware verkoudheden zijn of een diarree-uitbraak. Onlangs hebben we het

ook eigenlijk nog gehad, dat het van de ene afdeling naar de andere ging en dan zorgen we er wel voor dat Real eigenlijk niet bij die bewoners gaat.

Bij mensen die MRSA hebben laten we haar ook niet op de kamer. Met zulke dingen houden we dan toch een beetje rekening. Nu langs de andere kant zijn er ook mensen die niet zo hond-minded zijn en dan hebben we dat opgelost door een discreet rood klevertje op hun naamkaartje te plakken. Dan weten het personeel ook van die mevrouw/meneer heeft de hond niet graag en dan laten we Real niet binnen op die kamer.

En geven die dat dan ook zelf aan?

Ja, maar pas op, dat kan nog veranderen hoor, na verloop van tijd. Dat ze dan toch merken van 'het is nen braven' en dan mag ze toch al een keer komen zo. Maar ik vind die afstand moeten we ook respecteren, als zij zelf aangeven van ... hé. Je kan dat toch niet forceren. Maar dat is toch eigenlijk een minderheid hoor. Ik weet zelfs niet of ik nu 5 mensen kan opnoemen. Maar af en toe geven we het zelf ook wel aan hé. Bijvoorbeeld bij dementerende, die zich dan minder verbaal kunnen uitdrukken en waarbij we dan zelf ondervinden, die reageert toch eigenlijk niet zo positief en dan gaan we dat ook niet forceren hé.

3. Lopende programma's.

- Lopen er op dit moment programma's met de hond binnen de inrichting? Indien ja, wat doet de hond in dat programma? Kan u daar wat meer over vertellen? ((Opletten met suggestieve vragen) wat is zijn functie binnen de programma's? Of is de hond gewoon aanwezig en is dit voldoende?)

Programma's?

Kinesithérapie, ergotherapie?

Euhm, nee omdat dat eigenlijk een beetje afwisselend is in de week. Ik zorg er wel voor dat de tantes die in die week werken, haar dan ook allemaal een keer gehad hebben en ze werkt dan onder verschillende disciplines zoals o.a; de kinesisten, de ergotherapeuten, ...

Maar het is niet dat dat elke week die dag, dat uur is?

Nee, behalve bijvoorbeeld als er iets speciaal is. Bvb. als de ergotherapeut komt zeggen van "Goh Respondent 5, dan doen we die activiteit en het zou wel goed zijn moest Real daar bij betrokken worden."

Ze wordt dus wel ingezet, maar niet vast?

Nee, zoals ze eigenlijk voor sommige dingen ook geweerd wordt. Dat ze mij bijvoorbeeld komen zeggen die dag doen we bvb. een grote wafelbak op die

afdeling. Dan zorg ik er voor dat Real er niet is en dan laat ik ze op een andere afdeling.

En als ze dan wel word ingezet bij kine of ergo of zo. Hoe is dat dan? Hoe wordt ze dan ingezet?

Meestal voor de gangrevalidatie met de kinesitherapeuten. We hebben zo een aantal mensen die weigeren om te gaan stappen als Real er niet bij is. En als de hond er dan bij is, dan is dat geen enkel probleem. Dus dan wandelen wij met de hond of bvb. als er iemand onrustig is, komt men soms ook Real vragen om even tot bij die persoon te gaan en dat helpt meestal, zodat dat er binnen de kortste keren weer rust is. Het gebeurt ook vaak dat zij ingeschakeld wordt voor snoezelmomenten. Dan ligt zij, schitterend is dat, samen met de bewoner op het waterbed te dutten en ze is dat waterbed ook helemaal niet snel beu...

En is dat regelmatig z'n snoezelmomenten?

Ja ja, maar ze wordt niet altijd meegenomen natuurlijk. Het is ook afhankelijk wie van de bewoners aan de beurt is. Ze zijn mij zo ook een keer komen halen van "nu moet je toch echt eens komen kijken". Want normaal gezien wordt ons gevraagd bij een snoezelmoment daar ook niet binnen te gaan en omdat dat normaal een stil moment is. Maar dat is fantastisch om te zien...

En zou je daar en getal op kunnen plakken hoeveel keer in de week dat ze echt zo deelneemt?

Goh, wel ze staat meestal éénmaal drie uur ingeschakeld bij de ergotherapie. Dus gedurende die drie uur is ze eigenlijk al bezig. Dat met de ergotherapeuten en de animatie gebeurt toch wel meerdere malen op een week, dat loopt een beetje doorheen. (ook om gaatjes te vullen) En dan bvb. op uitstap gaat zij ook altijd mee hé. Want er zijn ook vaak mensen, als de hond mee gaat is het goed, "Maar als de hond niet meegaat, ga ik ook niet mee hé!". Maar het is eigenlijk moeilijk om daar zo echt een aantal uren op te plakken. Want eigenlijk ook bij ander personeel wordt ze ingezet en dat is dan ook in therapie . We proberen haar zo ook voor een stuk nog zoveel mogelijk dingen nog te laten doen, die ze geleerd heeft op Hachiko, omdat we ze ook niet alles meer kunnen laten doen hé. Één van die dingen bvb. het licht aan en uit doen, dat doet zij hier eigenlijk nooit, deuren openen en sluiten ook niet. Maar andere dingen zoals apporteren, daar doe je haar een groot plezier mee. Ze doet niets liever en eigenlijk doet iedereen van het personeel dat al is. We proberen dat dan ook te kaderen bvb. pantoffels brengen.

Vorig jaar hebben we ook wel een keer Caroline laten langskomen, omdat we zoiets hadden van, ja wat kunnen we er nu allemaal meedoen... Maar echt een programma opgebouwd, dat hebben we eigenlijk nog niet.

- Staan er eventueel zaken op papier en die ik zou kunnen verkrijgen?

De planning staat eigenlijk gewoon in een agenda op papier en dat schrijf ik dan wel uit voor en hele week. Af en toe wordt er wel eens een verslag gemaakt van een vergadering waarbij we zaken bespreken i.v.m Real, maar voor de rest staat er niet echt iets op papier, nee.

En als er nog vragen zijn, dan komen ze die gewoon op de bureau stellen, van hoe was dat nu weer enz.

En wanneer wordt die agenda dan ingeschreven?

's Vrijdags bereid ik het voor, voor de week nadien. Speciale momenten geven ze mij dan ook altijd tegen vrijdag door.

- Hoelang duren sessies gemiddeld? Wie is er tijdens een sessie aanwezig? Is er een vast stramien? Indien variabel is hier een reden voor? Of spontaan? Indien reden, welke? Indien moeilijk te antwoorden eventueel in detail sessie/dag beschrijven?

Soms drie uur, soms maar een uurtje. Het ligt niet echt vast. Het hangt een beetje af van wanneer het gepland wordt. (zie ook eerder)

- Zijn de sessies individueel, in groep of kunnen beiden? Waarom groep/individueel?

Beiden.

- Indien in groep, hoe groot zijn deze groepen dan en is er een reden voor de grote van de groep?

Meestal werken wij met vrij kleine groepen, zo'n tiental personen, en dat kan voor van alles zijn hé.

En is daar dan een reden voor, dat die zo klein gehouden worden?

Meestal omdat we er proberen voor te zorgen de mensen met hetzelfde niveau, ja hoe zal ik het zeggen, samen te nemen. Onze afdeling zijn ook in die zin opgedeeld, naargelang de mogelijkheden van onze bewoners. Dat proberen wij eigenlijk.

- Waar hebben de programma's en sessies plaatst? En zijn dit vaste plaatsen of hebben deze soms plaats op andere locaties? (Opletten met suggesties...) Indien andere locaties, welke/waarom/hoe vaak?

In de leefruimte in de afdelingen of in de polyvalente zaal, in de snoezelkamer, op uitstapjes, ...

- Denkt u dat het belangrijk is dat een programma waarin met dieren gewerkt wordt een doel heeft? Waarom wel/waarom niet? Hoe zit dat met uw programma (zijn er doelen)? Waarom wel/waarom niet? Indien ja, welke doelen? Zijn deze gesteld voor allemaal de programma's of voor enkele? Kunt u daar (over de doelen) wat meer over vertellen?

Zeker, Ja ja.

En waarom dan wel en wat is hier het doel geweest?

Eigenlijk een meerwaarde betekenen voor onze bewoners, denk ik. Ik stel het ook altijd voor van Real is hier niet voor ons. Hij is hier in de eerste plaats voor onze bewoners; we gaan ook zoeken van hoe kunnen we die relatie bewoner-hond zo optimaal mogelijk maken. En we hebben daar ook eigenlijk serieus over nagedacht. We gaan hier ook geen hond laten rondlopen en hem hier zo van het één naar het ander laten lopen.

En is daar dan iets over op papier gezet over hoe en waarom

Wij hebben daar in het begin toch veel over vergaderd. Er staat ook wel het een en het ander op papier, maar dat heeft toch wel wat stappen Doorlopen. Want onze ergotherapeute heeft eigenlijk ook een hele uitgebreide tekst opgemaakt van kijk, wat is eigenlijk of voor wat kan zij hier allemaal dienen. ("de hond als gezelschapsdier" meegekregen) Het zijn vooral de ergotherapeute en ik, die daar dus rond gewerkt hebben en omdat zij ergotherapeut is, heeft zij daar wel wat dieper rond gewerkt natuurlijk.

Onze andere doelstelling, is ook, onze bewoners moeten er goed mee zijn, maar ook voor Real moet het fijn blijven. En we hebben al gemerkt, sommige dingen vindt ze echt na verloop van tijd niet leuk meer. Zo van 'weeral dat' en oké, dan is het aan onze creativiteit van te denken wat en hoe kunnen we het veranderen, zodanig dat het voor haar weer iets nieuws wordt. Dat er weer een beetje nieuw leven in zit eigenlijk... Het moet fijn zijn voor de bewoners, maar het moet ook fijn zijn en aangenaam blijven voor Real.

- Is het bij jullie nodig dat een programma met dieren een evaluatiesysteem heeft? Ja/nee? Waarom? Worden er bvb. records/bestanden/fiches bijgehouden i.v.m de hond? De cliënten? Het programma? Indien ja, wat is het volgens jullie belangrijk om in kaart te brengen? Waarom?

Ik denk dat we ons evaluatiesysteem hebben, door onze regelmatige samenkomsten waar iedereen dan toch kan duiden van kijk, dit ondervind ik, dit vind ik goed of dit vind ik minder goed en dan zoeken wij eigenlijk altijd samen naar een gepaste oplossing. Het is dus niet zo dat wij nu in jaren of in maanden niet meer gaan rond

de tafel gaan zitten. In december hebben de medebegeleiders nog examen van mij gekregen.

En van die samenkomsten worden daar dan fiches of records van bijgehouden?

Verslagen ja ja ...

En vind je dat ook echt belangrijk dat die verslagen worden bijgehouden, zodat je daar later op kan terug kijken?

Zeker. Ik denk ja, die samenkomsten zijn ook weer een stuk in functie van. We nemen ook altijd onze map mee, allé onze cursus van Hachiko eigenlijk, en we bekijken altijd nog een stukje.

4. Extra training:

- Zijn er sinds zijn plaatsing nog nieuwe commando's geleerd aan de hond? Ja / Nee
Indien ja, Kan u daar wat meer over vertellen? Waarom was dat belangrijk volgens u? (Welke, door wie, wanneer, waarom, hoe, waar, ...?)

Ja, iets aannemen, dat hebben we geleerd. Op het commando 'take' moet ze zaken aannemen. Dat lukt niet altijd hoor, soms is ze te rap en wacht ze haar 'take' niet af. We gebruiken dat dan bvb. om iets van de bewoners aannemen op commando van de verzorgers. Als een bewoner iets wil geven, mag ze dat in principe niet aannemen tot wij 'take' zeggen; dan mag ze het in principe niét doen hé ... (lachend)

Eigenlijk is dat het omgekeerde van een 'Pas touche'. (aangeleerd commando van Hachiko dat aan iets niet mag aangekomen worden) Eigenlijk is dat dus niet goed, want je nodigt haar uit van 'allé je mag', maar voor de rest eigenlijk...

Ik hoorde in andere instelling dat ze moesten blaffen wanneer er iemand valt. Hier ook?

In het begin zijn we daar wel mee bezig geweest. Maar we zijn daar uiteindelijk mee gestopt. Ik vind een commando aanleren, als het niet kan gebruikt worden, heeft geen zin. Ik heb ook gezegd tegen Caroline van wij gaan er mee stoppen, want uiteindelijk valt er niemand. Allé, ik ga niet zeggen dat de mensen hier niet vallen maar, bij mijn weten zouden we het nog nooit kunnen gebruikt hebben, dus ja. Caroline had ons die tip ook gegeven dat dat eigenlijk een ideaal waarschuwingmoment kon zijn maar allé ja. Het is niet echt bruikbaar hier binnenshuis, maar voor de rest nieuwe commando's, nee ...

Of ja, op straat gebruik ik soms wel andere dingen, als ze met mij alleen is dan. Dan leer ik haar bijvoorbeeld een 'kant', zodat ze als ze alleen loopt op straat echt aan de kant moet wandelen. En een 'bij mij' i.p.v een 'voet' (commando aangeleerd op

Hachiko). Een 'voet' vind ik zo nogal cru, maar als ik zeg 'bij mij', dan loopt ze echt wel bij mij. Je leert dat eigenlijk niet bewust aan maar, je zegt dat dan zo een paar keer en dan heeft ze dat eigenlijk wel door en dan denk je van "Tijen allé, nu kent ze dat ook!". Dat is dus wel handig, maar hier binnenshuis, nee, hier gebruiken we de commando's die we aangeleerd gekregen hebben.

5. Andere:

- Is het volgens u belangrijk dat een hond die in een instelling werkt herkenbaar is? Waarom? Is jullie hond op één of andere manier herkenbaar gemaakt? Hoe?

Zeker en vast. Ze draagt wel geen sjaaltje meer, omdat ze nu wel ingeburgerd is, maar in het begin droeg ze het altijd. Als we er mee op uitstap gaan, altijd. Als ik er mee weg ga alleen, altijd. Maar hier binnenshuis niet meer. Pas op, als wij opendeurdag hebben of zoiets gaan we het wel aandoen, als herkenning hé. Zo wel, maar om er hier dagelijks mee rond te lopen, nee.

- Indien de hond bijvoorbeeld een vestje draagt, leidt dit dan soms tot problemen, bijvoorbeeld bij het knuffelen, of ergens blijven achter haken, ...?

Het sjaaltje verdraaid altijd, maar voor de rest zijn er geen problemen. Haar ketting heeft ze wel altijd aan, met als gevolg dat ze zo'n zwarte band heeft, die er niet meer uit te wassen is.

- Is het bekend dat deze inrichting werkt met een hond? Via website? PR? Pers? Indien ja, vinden jullie dat positief? Wordt er naar jullie gevoel vaak naar verwezen in (pers)berichten over jullie instelling? Op welke manier?
- Krijgen jullie vragen omtrent de aanwezigheid van de hond? Hoe vaak? Door wie? Welke vragen?

Ja, op de website staat ze dus mee op en dan hebben we ook in het gemeentelijk informatieblad van Destelbergen gestaan. We hebben er ook een aankondiging van gemaakt en ik moet zeggen, als ik nu naar huis ga draagt ze haar sjaal niet en toch kom ik heel veel mensen tegen die zeggen "Aah, dat is de hond van het rusthuis!". Ze is dus beter gekend dan ik soms zou durven denken. Ja ja, veel mensen herkennen haar.

En in kranten of zo ...?

Kranten, ja, ze heeft ook al een paar keer in kranten gestaan. Die artikels proberen we ook allemaal wat bij te houden. Wacht ... Kijk artikels uit Het Volk, een plaatselijk krantje, De Gazet van Antwerpen, ...

(2^e vraag) Ja, bezoekers die hier eigenlijk niet gewoon zijn van te komen zeggen “ah, hebde nen hond? Is dat voor u veiligheid?”, die denken dan van ‘oei die heeft een hond, die moet haar hier beschermen’ en dan moet ik dat wel een beetje uitleggen ja.

En worden er door nog mensen vragen gesteld?

Door bezoekers en nieuwe bewoners, dan geven we altijd een beetje uitleg en vragen we “Mag de hond bij u komen?” enz., maar eigenlijk ... Op straat, mja mja, in de winkel als ze ergens mee binnen gaat gebeurt het wel dat ik wat uitleg moet geven.

- Vinden jullie het nodig om een speciale/aparte verzekering te hebben voor de hond? Waarom wel/niet ? Hebben jullie zo’n verzekering? (Indien ze er een hebben:) Zijn er problemen geweest om een gepaste verzekering te vinden/verkrijgen?

Ja, wel, ik heb thuis mijn verzekering aangepast en hier is dat ook gebeurd hé. Dat hoort bij de familiale en de verzekering heeft daar geen problemen van gemaakt.

Effecten

Waarom werd er gekozen voor een hond in de instelling? Was hier een speciale reden toe? (Vertrekken van de vraag hoe lang en of dieren toegelaten zijn in de instelling (bvb. van bezoekers)? Welke dieren? En dan hoe de goedkeuring er kwam om een hond toe te laten? (Was er een doel voorzien?))

Er werd gekozen voor een hond voor de huiselijkheid en het comfort van de bewoners.

Is het ook toegelaten dat bezoekers huisdieren meebrengen?

Nee.

En was de directie er ook onmiddellijk voor te vinden?

Eigenlijk het grootste initiatief is van onze secretaris. Die zou ook een tweede hond willen, maar moest ik hem laten doen, dan had ik ondertussen al 20 sociale honden denk ik, ja ja. Het is eigenlijk zo, die zag dat heel erg zitten en het bestuur was onmiddellijk mee, dat was dus geen probleem. Eigenlijk hebben wij daar geen moeite voor moeten doen.

Zijn er positieve effecten bekomen sinds de komst van de hond? (Zijn er bijvoorbeeld mensen die zich terug verplaatsen, die wat positiever zijn ingesteld, die echt gezonder zijn geworden, die meer contact zoeken met andere patiënten?)

Indien ja, kan u daar wat meer over vertellen? Hoe vaak is dit voorgekomen? Bij wie is dit gemeld? Hoe aangepakt?

Wel het eerste dat hier staat in mijn schriftje en wat ik nooit meer ga vergeten, denk ik, is het volgende: Real was hier, denk ik, tien minuten binnen ,gloed nieuw, en er was een vrouw waarvan wij, of alleszins ik, haar stem toch al een paar jaar niet meer gehoord hadden. En die zag Real en die is beginnen praten tegen Real dat het geen naam heeft. Wij stonden daar allemaal zo te kijken van 'allé, die kan nog praten'. En effectief, tegen Real praat zij en Real is weg en voila mondje dicht en ze zegt niets meer. Dus eigenlijk het grootste effect vind ik, ondervinden we bij de dementeerden. Dat vind ik wel, ook op andere afdelingen zien ze Real heel graag, maar ik vind bij de dementerende voel je dat echt zo. Het brengt ook wel verdriet mee soms om hun eigen hond. Ze zien Real, maar ze leggen niet de link en zeggen "Maar dat is toch de hond die ik gekocht heb op de markt?" en dan beginnen ze zo terug te denken aan die tijd. Maar eigenlijk ja, qua emoties, wenen is ook een emotie en het kan ook positief zijn dat die mensen dat nog kunnen uiten.

En bovendien, als ze Real zien is er onmiddellijk communicatie en dat is wel positief natuurlijk.

Zijn er ook mensen die bvb. meer uit hun kamer komen of ... ?

Ja, we merken wel vaak als er iets te doen is en Real is mee dan ja, dan is dat altijd positief. Dat is altijd een goede invloed. Zo is er ook een mevrouw die alleen maar wil stappen als Real er bij is. Wij kunnen het dan niet bekomen, maar Real wel hé. We hoeven ook niets te zeggen, ze ziet Real en het is oké. We gaan wandelen, 'ah nee hé ze gaat niet mee' en als ik dan zeg je mag Realleke meenemen dan is het "ah ja, het is goed". Het is eigenlijk ja, soms doen ze iets meer, gewoon omdat Real er bij is. Terwijl wij met 20 mogen staan smeken, bij wijze van spreken, dat lukt niet, maar als Real er bij is, dan wel.

En het kunnen tot rust brengen van sommige mensen vind ik ook echt ... allé ja. Soms staan wij hier echt zo met tranen in onze ogen van ontroerd te zijn door sommige zaken, dat we zeggen hoe schoon dat toch is. En uiteindelijk, ja, daarvoor doe ik het hé en als ik dan zo van die momenten meemaak, dan schrijf ik die op hé. (Respondent 5 heeft een zelf aangelegd schriftje met verhalen, herinneringen.

Zijn er ooit negatieve zaken gebeurt sinds de komst van de hond?(Zijn er bijvoorbeeld Zoönosen geweest, zijn er patiënten die allergisch zijn, heeft de hond onopzettelijke mensen pijn gedaan door bijvoorbeeld een krab, ...?)

Indien ja, kan u daar wat meer over vertellen? Hoe vaak is dit voorgekomen? Bij wie is dit gemeld? Hoe aangepakt?

Nee, eigenlijk niet nee.

Met bewoners of zo ... ?

Nee, met de bewoners niet, met een familielid. Een vrouw en die vond dat dit mishandeling was voor Real, dat dat allé ja, dat dat niet gepast was. Maar de familie hebben wij eigenlijk altijd al sterk geïnformeerd hoor...

Heeft de aanwezigheid van de hond ook een effect op het personeel van deze inrichting? Hoe weet u dit? Hoe vaak werd er al zo'n mening geuit? Aan wie wordt deze positieve of negatieve commentaar gemeld? Hoe wordt er dan rekening mee gehouden?

In het begin was dat niet zo eenvoudig, in die zin dat we jaloezie ondervonden van andere personeels leden, die dan dachten: "Ooh die mogen met de hond bezig zijn en van werken moeten die zich helemaal niets aantrekken.", maar dat was dus zeker niet waar. Integendeel. Maar nu is dat eigenlijk allemaal verleden tijd en merk ik wel aan de mensen, aan ons, allé de zeven personeelsleden die er mee werken, dat wanneer ze in verlof zijn dat ze toch nog een keer komen kijken naar Real want "Het is toch zolang geleden hé!". Dus eigenlijk wel denk ik. Het geeft toch voor hen ook een extra meerwaarde, door de band die ze ondertussen met Reaal hebben opgebouwd. Ik mag bij sommige er nu nog niet aan denken wat ik ga meemaken op het moment dat Real er niet meer is, want sommige zijn heel gevoelig. Ik weet nog niet goed hoe ik dat ga moeten opvangen, maar allé, daar gaan we nog niet aan denken. Maar ik denk dat ondertussen de band met hem toch wel zeer groot is.

Er werd dus echt wel kritiek geuit door bepaalde personen?

Nu niet meer, nu is het gedaan, maar dat was dus wel niet te onderschatten.

En is er dan een meldpunt? Bent u een aanspreekpunt?

Ja en nu werkt het eigenlijk. In het begin toen Real hier was, dan vroeg ik soms aan iemand "ga jij Real is halen daar of daar?", maar Real werd nooit afgehaald. Ik dacht van allé, oké, ze is hier nog maar juist, ze moesten nog een beetje wennen, maar dat was eigenlijk een beetje uit schrik van wat gaan de andere collega's daar van zeggen of denken. Na verloop van tijd heb ik dat ondervonden, heb ik hun daarover aangesproken en dan kwam dat boven van, die zegt dat en de andere zegt dat en ik durf dat toch niet goed... Dus wat doe ik nu: ik rooster en dat staat nu op hun gewoon werkschema, 'ook hond', schrijf ik daar dan bij. Elk personeelslid weet, het is een verplichting hier te werken op de afdeling en ook een verplichting van de hond bij te hebben. En sindsdien, sinds dat ik dat een beetje uitgewerkt heb, is dat veel verbeterd. Maar zo in het begin spontaan zeggen van, nu zal ik Real een keer meenemen, dat gebeurde dus niet en ik dacht wat is dat nu, wat is dat nu, want ja niemand wilde Real, maar dat was het dus niet. Het was gewoon uit schrik van reacties van andere mensen. Maar nu eigenlijk allé ja. Het zou jammer zijn moesten we nu nog altijd in hetzelfde stadium verkeren. Dan zou er iets niet pluis zijn. Maar in het begin, in de eerste maanden, was het niet zo evident. Terwijl iedereen, maar dan ook iedereen, de kans gekregen heeft om zich kandidaat te stellen om met Real te werken. Behalve keukenmensen, ik kan Real moeilijk in de keuken laten zitten, daar verblijft niemand... Maar dus iedereen gelijk van welke discipline, van poetsvrouw tot hoofdverpleegkundige, iedereen heeft de kans gehad. En eigenlijk dat groepje is groot begonnen, maar hoe meer uitleg ik gaf, hoe kleiner het groepje werd. Want ja hé "Ik verwacht dat je dat doet en dat doet en ...". Er wordt verwacht van ons dat we examen doen en dat we cursus volgen enz. en dat groepje werd

kleiner, waardoor we uiteindelijk maar met acht meer overbleven. En eigenlijk vond ik dat correct. Iedereen heeft zijn kans gehad. Maar toch was dat daar en was er ook een beetje uitdagen van het personeel, bvb. wetende dat er geen commando's mogen gegeven worden, toch maar proberen om te zien "Hoe zouden ze reageren?". Natuurlijk ja, collega t.o.v. collega, dat is moeilijk hé. Dat is, ja zo'n dingen hebben we wel ondervonden.

Heeft de aanwezigheid van de hond een effect op de bezoekers van de patiënten? Komen deze bijvoorbeeld meer of minder, hebben ze een uitgesproken mening over de aanwezigheid van de hond in de inrichting? Hoe weet u dit? Hoe vaak werd er al zo'n mening geuit? Aan wie wordt deze positieve of negatieve commentaar gemeld? Hoe wordt er dan rekening mee gehouden?

De bezoekers vertroetelen Real echt met speelgoedjes enz. Sommige familieleden komen ook spontaan een keer kijken in mijn bureau van "Ah, is Real er niet?", zo hé. Maar of dat ze nu specifiek meer komen of anders komen, omdat de hond hier is, dat denk ik niet. Dat zou ik niet durven zeggen.

Voor klachten kunnen ze ook bij u terecht? Ze weten dat?

Ja ja.

Zijn die er al geweest?

Niet noodzakelijk. Van die ene mevrouw daar. (zie eerder) Maar allé, zij vindt dat ook van bvb. de vogeltjes. Als zij hier op bezoek komt, dan vindt zij ook dat wij die niet goed verzorgen. Maar of dat nu Real is, de goudvissen, de vogels, ... Het is altijd slecht gesteld met de dieren. Wij verzorgen die nooit goed genoeg, alleen zij kan dat (ironisch). Van haar had ik dat dus wel verwacht, maar eigenlijk in het algemeen zien ze Real hier allemaal zeer graag.

Wordt er ook positieve 'commentaar' gegeven? Of gebeurt dat hier eigenlijk niet?

Goh ja, dat is wel eens zeer spontaan hé. Ik hoor het ook vaak van mensen die hier pas de eerste keer komen of nieuwe bewoners "Goh ja, een hond, dat is wel positief! Dat dat kan en dat jullie dat toelaten!" enz. Ja, dat wel ja, zeker en vast.

Wat verwacht u van de toekomst? Denkt u dat de impact van de hond in de instelling zal vergroten/verkleinen? Waarom? Eventueel extra hond/programma? Waarom? Hoe is de evolutie verlopen sinds de hond hier is? Zijn er meer of minder programma's? Is er evenveel activiteit met de hond of minder? Is het bijvoorbeeld een tijd mindergoed gegaan door het feit dat de hond ziek was?

Goh, ik denk dat naar de toekomst toe we, allé van mij mag alles blijven zo als het is, maar we moeten er altijd blijvend aandacht voor hebben dat ze niet in een soort routine vervalt. We zijn wel goed bezig en allé ja, we letten daar ook wel op. Eigenlijk moeten we constant onszelf in vraag stellen, vind ik.

Onze secretaris vindt ook dat we een beetje moeten zorgen voor continuïteit. Daarmee bedoelt hij, dat we toch al even op voorhand moeten zorgen voor een nieuwe hond en niet dat we hier 8 of 10 jaar een hond hebben en dan plots niet meer.

Het mag dus zeker geen gewoonte worden, zo van 'kijk Realleke is hier'. Ik blijf iedereen ook wel in de gaten houden. Ze weten dat ook wel dat ik af en toe een keer zeg van "Hela, dat zie ik niet graag!". Ik zeg niet dat het altijd gemakkelijk is, maar toch, ...

Kan je dan eigenlijk stellen dat het stijgend is verlopen?

Zeker, ik denk allé ja, we trachten dat toch te bekomen, ik zal het zo zeggen. Maar we zijn er toch al een stuk in gegroeid, maar ja, ondertussen kennen we haar ook al een beetje beter hé, met al haar truken erop en eraan, en truken heeft ze zeker ... (lachend)

Zou u iets willen zien veranderen in de toekomst? Wat/waarom zou u willen zien veranderen? Hoeveel kans? Waarom? Wanneer U opnieuw kon starten zou U dan bepaalde zaken anders aanpakken?

Nee, eigenlijk zo als het nu is, nee, eigenlijk niet ...

En moest u opnieuw kunnen beginnen, zou u dan dingen anders aanpakken of zou u het terug opnieuw hetzelfde aanpakken?

Ik zou het niet weten eigenlijk ...

Er zijn zo geen zaken waar u denkt, dat had ik anders moeten doen of ... ?

Ik denk dat er achteraf altijd wel zaken zijn waarvan je denkt van ... en het feit dat er in het begin zo wat ambetantigheden waren, dat kan je eigenlijk op voorhand niet inschatten. Ik denk nu gewoon dat als er iets is, kort op de bal spelen of dingen zoals vroeger, ... Ik denk niet dat ik dat anders aangepakt zou hebben.

Extra

Bijzondere verhalen, extra uitleg, opmerkingen, ...

- Wanneer Real niet bij mij is, is hij bij zijn tante, de ergotherapeute.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag			
06.00 u.	Slapen in woonkamer op kussen					Vrij; slapen, spelen, ... Kan verschillen				
07.00 u.	Vrij; opstaan, ...									
08.00 u.	Vanaf half negen in centrum en er wordt eerst gegeten.									
09.00 u.	Real verblijft op een eerste afdeling en loopt daar rond en doet mee met de activiteiten daar.									
10.00 u.										wandeling
11.00 u.										Vrij; slapen, spelen, ... Kan verschillen
12.00 u.										
13.00 u.	Tussen 12.00 u. en 13.00 u. pauze thuis op kussen.									
14.00 u.	Tot half drie is Real hier bij mij in kantoor, daarna gaat ze naar de tweede afdeling die dag tot 17.00 u.						Wandeling			
15.00 u.										Vrij; slapen, spelen, ... Kan verschillen
16.00 u.										
17.00 u.										
18.00 u.	Vrij; thuis slapen, spelen, ...						Wandeling			
19.00 u.										
20.00 u.										Vrij; slapen, spelen, ... Kan verschillen
21.00 u.										
22.00 u.										
23.00 u.	Slapen in woonkamer op kussen;									
24.00 u.										
01.00 u.										
02.00 u.										
03.00 u.										
04.00 u.										
05.00 u.										
Extra	Hoe verder de week vordert hoe minder actief Real is.									